

PRIRUČNIK ZA PRAKTIČNU PRIMJENU AARHUSKE KONVENCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

LISTA S IMENIMA AUTORA:

Viktor Bjelić, Snežana Mišić-Mihajlović, Anđa Kalem-Perić, Đorđe Stefanović, Mladen Rudež, Suada Numić, Ljiljana Stanišljević, Nada Ljubojević, Damir Petrović, Alma Mirvić

Redaktura: Senad Oprašić, Mladen Rudež

Zahvaljujemo instituciji Ombudsmana BiH, organizaciji MDP Inicijative iz Doboja, te volonterkama u Aarhus centru Sarajevo na pomoći u pripremi ovog priručnika.

Ovaj priručnik pripremljen je u okviru projekta pod nazivom: „Jačanje provedbe Aarhuske konvencije u državama Jugoistočne Evrope“, uz finansijsku podršku Inicijative za okoliš i sigurnost (ENVSEC).

ISBN number 978-92-9234-019-3

Any view, statement, or opinion expressed in this publication, which is not specifically attributed to the OSCE Mission to BiH, does not necessarily reflect the official policy of the OSCE Mission to BiH.

Svako gledište, izjava ili mišljenje, izraženo u ovoj publikaciji, a za koje nije izričito naznačeno da potječe iz Misije OSCE-a u BiH, ne odražava nužno zvaničnu politiku Misije OSCE-a u BiH.

Свако мишљење или изјава, објављени у овој публикацији, а за које није изричито назначено да је из Мисије ОЕБС-а у БиХ, не одражава званичну политику Мисије ОЕБС-а у БиХ.

Svako gledište, izjava ili mišljenje izraženo u ovoj publikaciji, a za koje nije izričito naznačeno da potječe iz Misije OESS-a u BiH, ne odražava nužno službenu politiku Misije OESS-a u BiH.

SADRŽAJ

Kratki vodič kroz priručnik.....	7
1. PRAVNI OKVIR ZA PRISTUP INFORMACIJAMA U BiH.....	9
I. PRAVNI OKVIR ZA PRISTUP INFORMACIJAMA U BiH.....	9
II. UPOREDNI PREGLED ENTITETSKIH ZAKONA SA DRŽAVNIM ZAKONOM O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA.....	14
III. PREGLED ZAKONSKOG OKVIRA O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA U PITANJIMA IZ OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA U BiH.....	15
IV. PRAVO NA PRISTUP INFORMACIJAMA O OKOLIŠU.....	17
V. UPRAVNI POSTUPAK I UPRAVNI SPOR.....	20
VI. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR I PROPISI EU O PRISTUPU INFORMACIJAMA, UČEŠĆU JAVNOSTI I PRISTUPU PRAVDI.....	21
VII. INSTITUCIONALNI OKVIR U BIH ZA PRISTUP INFORMACIJAMA.....	22
VIII. PREGLED OBAVEZA JAVNIH ORGANA, KOJE SE ODNOSE NA OSIGURANJE PRAVA NA PRISTUP INFORMACIJAMA O OKOLIŠU.....	22
2. UČEŠĆE JAVNOSTI.....	26
1.1. ŠTA JE UČEŠĆE JAVNOSTI?.....	26
1.2. ZNAČAJ UKLJUČIVANJA JAVNOSTI U ODLUČIVANJE O OKOLIŠNIM PITANJIMA.....	27
1.3. PRAVNI OKVIR ZA UČEŠĆE JAVNOSTI.....	27
1.3.1. Učešće javnosti u donošenju pravnih propisa.....	28
1.3.2. Učešće javnosti u postupcima usvajanja strategija, planova i programa u vezi s okolišem.....	28
1.3.3. Učešće javnosti u specifičnim aktivnostima.....	29
1.4. ULOGE I ODGOVORNOSTI RAZLIČITIH AKTERA.....	30
1.4.1. Obaveze javne uprave.....	30
1.4.2. Uloga javnosti.....	31
1.4.3. Uloga privrednih subjekata.....	32
1.5. OBLICI NEPOSREDNOG UČEŠĆA GRAĐANA U ODLUČIVANJU.....	32
1.6. PRIMJERI DOBRIH PRAKSI GRAĐANSKOG UČEŠĆA.....	34
1.6.1. Tehnike i metode učešća javnosti.....	37
1.7. KONKRETNE AKTIVNOSTI KOJE ZAHTIJEVAJU UČEŠĆE JAVNOSTI.....	39
1.8. PROCES UKLJUČIVANJA JAVNOSTI.....	40
1.9. IZVJEŠTAVANJE O STANJU ŽIVOTNE SREDINE.....	41
3. PRAKTIČNA ISKUSTVA U PRIMJENI AARHUSKE KONVENCIJE NA ENTITETSKOM NIVOU I NA NIVOU BRČKO DISTRIKTA BIH.....	44
I. UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U ODLUČIVANJE I POSTUPAK IZDAVANJA OKOLIŠNE DOZVOLE U FEDERACIJI BIH.....	44
II. PRAKTIČNA ISKUSTVA U PRIMJENI ODREDAVA AARHUSKE KONVENCIJE U POSTUPKU IZDAVANJA OKOLIŠNIH DOZVOLA ZA PRIVREDNE SUBJEKTE U FEDERACIJI BiH.....	49
III. AARHUSKA KONVENCIJA I ZAKON O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE U REPUBLICI SRPSKOJ.....	51

IV.	PROVEDBA AARHUSKE KONVENCIJE U BRČKO DISTRIKTU BiH.....	55
4.	POSTOJEĆE STANJE I PLANIRANE BUDUĆE AKTIVNOSTI U POGLEDU PRIMJENE DIREKTIVE O INDUSTRIJSKIM EMISIJAMA I E-PRTR-A U BOSNI I HERCEGOVINI, S OSLONCEM NA AARHUSKU KONVENCIJU.....	61
5.	AARHUS CENTRI – MOST IZMEĐU GRAĐANA I VLASTI.....	69
I.	KONVENCIJA O PRISTUPU INFORMACIJAMA, UČEŠĆU JAVNOSTI U ODLUČIVANJU I PRISTUPU PRAVDI U OKOLIŠNIM PITANJIMA.....	74

LISTA SKRAĆENICA

Aarhuska konvencija - Konvencija o dostupnosti informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravdi u oblasti životne sredine

BD – Brčko distrikt Bosne i Hercegovine

CSpi - Centar za Slobodan pristup informacijama

Direktiva 2003/35/EC - Direktiva o osiguranju sudjelovanja javnosti u odnosu na izradu određenih planova i programa

Direktiva 90/313 – Direktiva vijeća 90/313/EEC 07.06.1990 god. o slobodi pristupa informacijama u pitanjima okoliša

EAP - Akciono planiranje životne sredine

EI direktiva – Direktiva o industrijskim emisijama (*eng. Industrial Emissions Directive*)

EIA direktiva – Procjena utjecaja na životnu sredinu (*eng. Environmental Impact Assessment Directive*)

E-PRTR – Evropski registar ispusta i prijenosa zagađujućih materija (*eng. European Pollutant Release and Transfer Register*)

EU - Evropska unija

EU direktiva 2003/4/EZ - Direktiva 2003/4/EC Evropskog parlamenta i vijeća 28.01.2003 god. o slobodi pristupa informacijama u pitanjima okoliša i poništenje Direktive vijeća 90/313/EEC

Espoo konvencija - Konvencija o procjeni uticaja na životnu sredinu preko državnih granica

FMOiT - Federalno ministarstvo okoliša i turizma

GMO - Genetski modificirani organizmi

IPPC direktiva – Direktiva o integriranom sprečavanju i kontroli zagađivanja (*eng. Integrated Prevention and Control Directive*)

LEAP - Lokalni akcioni plan životne sredine

NEAP - Državni akcioni plan životne sredine

NVO - Nevladina organizacija

OECD - Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj

PA – Plan aktivnosti

PRTR – Registar ispusta i prijenosa zagađujućih materija (*eng. Pollutant Release and Transfer Register*)

REAP - Regionalni akcioni plan životne sredine

SEA direktiva – Direktiva o strateškoj procjeni utjecaja na životnu sredinu (*eng. Strategic Environmental Assessment Directive*)

SPUO - Studija o procjeni uticaja na okoliš

ZOSPI - Zakon o slobodi pristupa informacijama

ZoZO FBiH - Zakon o zaštiti okoliša FBiH

ZoZŽS BD - Zakon o zaštiti životne sredine Brčko distrikta BiH

ZoZŽS RS - Zakon o zaštiti životne sredine Republike Srpske

Kratki vodič kroz priručnik

Pravni okvir za pristup informacijama u BiH predstavljen je u prvom poglavlju. Poglavlje sadrži i korisne odgovore na mnoga pitanja o tome kako doći do informacije o okolišu, šta su to informacije o okolišu a šta nisu, kome se obratiti za pomoć, te šta učiniti ukoliko ne dobijete odgovor na Vaš zahtjev za informacijom.

Na pitanje **Kako učestvovati u procesu donošenja odluka o okolišu?** pronaći ćete odgovore u drugom poglavlju. Tu su i primjeri dobre prakse, te objašnjenja samog postupka učešća javnosti, te tehnika i metoda koji se time podrazumijevaju.

U trećem poglavlju možete predstavljene su **primjeri primjene Aarhuske konvencije na nivou entiteta i Distrikta Brčko**, najčešće kroz postupak izdavanja okolišnih/ekoloških dozvola.

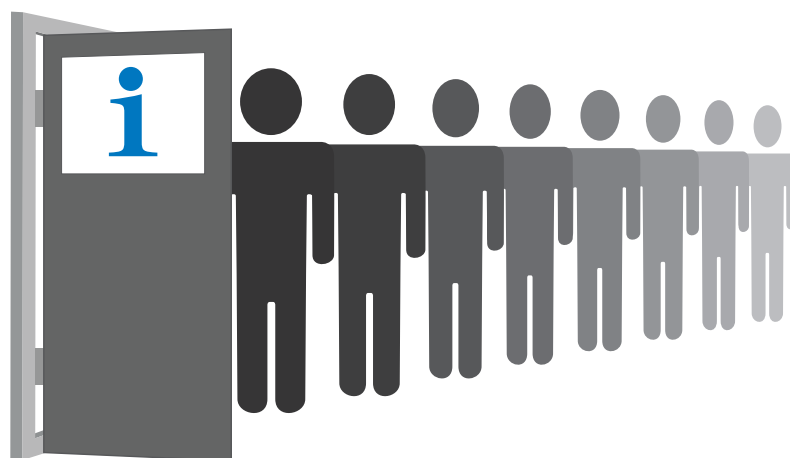
Četvrto poglavlje sadrži informacije o **PRTR-u**, registru zagađivača i dometa zagađenja, te odnosu **Direktive o integralnoj prevenciji i kontroli zagađenja (IPPC)** i Aarhuske konvencije.

U petom poglavlju predstavljen je **rad Aarhus centara**, na čijem uspostavljanju OSCE radi od 2002. godine. Date su i korisne informacije o načinu funkcionisanja i glavnim funkcijama Aarhus centara u regiji i šire.

Spisak **korisnih web stranica** nalazi se na kraju priručnika uz integralan tekst Aarhuske konvencije.

1

PRAVNI OKVIR ZA PRISTUP INFORMACIJAMA U BiH

1.

PRAVNI OKVIR ZA PRISTUP INFORMACIJAMA U BIH

ZAKON O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA – DRŽAVNI I ENTITETSKI (ZOSPI)

UVOD

Pravo na pristup informacijama kao pravni institut, u svijetu je poznat još od druge polovine 18. stoljeća, kada je prvi put pravno uređen u Švedskoj. Od tada, pa do danas, mnoge države su, u svojim ustavima i posebnim zakonima, propisale ostvarivanje prava na informiranje. Počevši od 2002. godine, 28. septembar obilježava se u cijelom svijetu kao međunarodni dan slobode pristupa informacijama, kako bi se podigao nivo svijesti građana o tom važnom pravu. U Bosni i Hercegovini, pravo građana na traženje i dobijanje informacija normativno je regulirano krajem 2000. godine.

Osnovni zakon kojim se osigurava pravo građana na informacije je Zakon o slobodi pristupa informacijama (ZoSPI), kojeg je Parlamentarna skupština BiH usvojila u 2000. godini. Odredbama tog Zakona definirani su cilj i osnovni pojmovi, koji se odnose na pristup informacijama. Pored toga, ZoSPI detaljno propisuje postupke u vezi sa zahtjevom za informacijom, žalbenim postupcima i obavezama javnih organa na objavljivanje informacija.

Zakon o pravu na pristup informacijama je propis, čije se odredbe primjenjuju na sve informacije koje posjeduju javni organi. Postupci u vezi s informacijama koje se odnose na okoliš, dodatno su razrađeni u Zakonu o zaštiti okoliša u FBiH, Zakonu o zaštiti životne sredine u RS i Zakonu o zaštiti životne sredine u Brčko distriktu BiH.

Zakonom o zaštiti okoliša (ZoZO) detaljno se definira koja se vrsta informacije smatra informacijom o okolišu, vrsta informacija o okolišu koje javni organi moraju objaviti, postupak prema zahtjevu za informacijom o okolišu i slučajevi kada se zahtjev za informacijom o okolišu odbija.

Na pitanja prava na pristup informacijama, koja nisu uređena Zakonom o zaštiti okoliša FBiH, Zakonom o zaštiti životne sredine u RS i Zakonom o zaštiti životne sredine u Brčko distriktu BiH, primjenjuju se odredbe Zakona o slobodi pristupa informacijama FBiH, RS, Brčko distrikta BiH.

Zakon o slobodi pristupa informacijama, Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o upravnom postupku i Zakon o upravnom sporu, predstavljaju pravni okvir, kojim se osigurava pravo javnosti na pristup informacijama o okolišu, koji je u skladu s principima Aarhuske konvencije, te je usaglašen s Direktivom EU-a 2003/4/EZ o pravu na pristup informacijama o okolišu.

Šta je zakon o slobodi pristupa informacijama?

Zakonom o slobodi pristupa informacijama uspostavlja se pravo javnosti da ostvari pristup informacijama i dokumentima, kojima raspolažu javni organi. Zakonodavni organi u BiH donijeli su zakon, kako na državnom nivou, tako i na nivou entiteta.

Šta je cilj donošenja ovih zakona?

Donošenje zakona imalo je tri cilja:

- Ustanoviti da informacije, koje posjeduju javni organi, predstavljaju javno dobro;
- Ustanoviti da svaka osoba, dakle i fizička i pravna osoba, ima pravo pristupa ovim informacijama, a javni organi obavezu da objave informaciju;
- Omogućiti svakoj fizičkoj osobi da zatraži izmjenu i daje komentar na informacije kojima lično raspolaže ili koje kontrolira javni organ.

Prema tome, zakonom je zagantirano pravo na slobodan pristup informacijama, što predstavlja potpuno novo pravo u domaćem zakonodavstvu.

Ustav Bosne i Hercegovine i Ustav entiteta garantiraju svim osobama pravo na slobodu izražavanja. Kako bi zaštitili i u potpunosti realizirali ovo pravo, veoma je važno da svaka osoba ima pravo pristupa informacijama.

Javni pristup informacijama, koje su u posjedu javnih organa, neophodan je za demokratski proces.

Cilj Zakona je da ustanovi da su informacije pod kontrolom javnih organa javno dobro, i da javni pristup takvim informacijama promovira veću transparentnost i odgovornost tih organa. Transparentnost je ključni put za sprečavanje i otkrivanje korupcije, kao i put koji osigurava i promovira integritet javnih organa.

Od kakve je važnosti ovaj Zakon za građane?

ZoSPI je veoma važan, jer svim građanima olakšava pristup informacijama. Zakonom se pretpostavlja da su sve informacije u posjedu javnih organa dostupne javnosti. Javni pristup informacijama, koje su u posjedu javnih organa, ima tri važna cilja:

- **Potiče veću otvorenost i odgovornost javnih organa pri donošenju odluka.** Osnovna poruka ovog Zakona je odgovornost javnih organa pred javnošću. ZoSPI osigurava djelovanje javnih organa u skladu s voljom naroda.
- **Unapređuje demokraciju, promovirajući učešće javnosti pri donošenju odluka javnih organa.** Omogućavajući pristup javnosti informacijama koje su pod kontrolom javnih organa, daju se veće mogućnosti javnosti da procjenjuje i daje komentare o aktivnostima i politici djelovanja javnih organa. ZoSPI uvažava činjenicu da građani ne mogu značajno učestvovati u društvenim događanjima, ako ne znaju šta se događa u njihovim organima vlasti.
- **Sloboda pristupa informacijama doprinosi borbi protiv korupcije i lošeg rukovođenja u javnim organima.** Ukoliko javni organi znaju da će snositi odgovornost za svoje aktivnosti prema javnosti i biti podložni sankcijama u skladu sa Zakonom zbog nesavjesnog rada, djelovat će mnogo odgovornije, i u skladu sa Zakonom. Pored toga, međunarodno iskustvo daje bezbrojne primjere, u kojima su korupcija, loše rukovođenje i greške javnih organa objelodanjene putem informacija koje su postale dostupne, u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama.

Ko je dužan postupati po ovom Zakonu?

Zakon se odnosi na sve javne organe. To uključuje zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. Također, uključuje organe koji obavljaju javne funkcije i koji su u posjedu ili ih vlada kontrolira, kao što su javne institucije, javne bolnice, javna preduzeća i univerziteti.

Ko je obavezan osigurati informacije u skladu sa ZoSPI-em?

ZoSPI se odnosi na sve "javne organe". Naziv "javni organi" je sveobuhvatna definicija, koja obuhvata zakonodavne, sudske i izvršne organe vlasti, kao i organe "koji obavljaju javnu funkciju, imenovane ili ustanovljene u skladu sa Zakonom", sve upravne organe, i sve pravne osobe koje su "u vlasništvu ili pod kontrolom javnog organa".

Zakon se odnosi na sve javne organe, sudove, kao i komunalna preduzeća, javne bolnice, regulatorne agencije i korporacije, koje su u vlasništvu ili pod kontrolom javnog organa.

ZoSPI se **ne odnosi** na organe u privatnom vlasništvu ili privatno vođene organe izvan javnog sektora. Međutim, privatni subjekti, koji se finansiraju iz javnih fondova (naprimjer, ugovarači poslova s vladom ili koncesionari) imaju obavezu da po ovom Zakonu snose odgovornost i dostavljaju informacije, koje se odnose na dio poslova obavljenih trošenjem javnih prihoda.

Ko može imati uvida u informacije, prema Zakonu?

Svaka osoba ima pravo tražiti informacije, bez obzira je li državljanin BiH, ili je toj osobi mjesto boravka BiH. Kompanije, organizacije ili druga tijela koja imaju svojstvo pravne osobe, također mogu tražiti informaciju.

Praktično, to znači da svaki građanin, bez obzira na spol, starosnu dob, nacionalnu pripadnost, posebne potrebe, socijalni status ili političko opredjeljenje, ima pravo na slobodan pristup službenim informacijama, kao i informacijama koje se odnose na prava građana i postupke, koje građani vode kod državnih tijela. Pristup informacijama mora biti jednostavan i jasan, a javni organi, koji uključuju institucije zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, te druge institucije, koje imaju javne ovlasti, ili se finansiraju iz budžeta, imaju obavezu objavljivanja i osiguranja dostupnosti informacijama kojima raspolažu. Otežavajuće okolnosti (usljed izuzeća nekih podataka) i cijena davanja informacija, ne smiju biti prepreka ili izgovor da se informacija ne pruži.

Koje su informacije dostupne, prema ovom Zakonu?

Pojam "informacija" je, prema ZoSPI-u, veoma široko definiran, a podrazumijeva sve dokumente u pisanom obliku, podatke, korespondenciju, zabilješke u rukopisu ili druge materijale, uključujući kopije ili dijelove kopija, bez obzira na njihovu formu (naprimjer, elektronski zapisi, audiokasete, fotografije, itd.). Ukratko, **pod informacijom se podrazumijeva svaki oblik informacije, bez obzira na formu, karakteristike, datum njenog kreiranja ili način klasificiranja.**

ZoSPI, također, osigurava pravo svim osobama da ostvare pristup svojim ličnim podacima (svaki podatak koji se odnosi na fizičku osobu koja se može neposredno ili posredno identificirati činjenicama, posebno uključujući: identifikacijski broj, fizički, psihički, ekonomski, nacionalni, vjerski, kulturni ili socijalni identitet te osobe), koji su u posjedu javnih organa, te da te podatke isprave, kako bi osigurali njihovu tačnost, potpunost i relevantnost.

Jesu li sve informacije koje posjeduju javni organi dostupne, prema Zakonu?

Namjera Zakona o slobodi pristupa informacijama nije da sve informacije, koje posjeduju javni organi, budu dostupne javnosti. Zakonom je definirano da postoje neke pravne osnove, i da neke informacije ne budu objavljene pod tačno određenim uvjetima i procedurama.

Jesu li određene vrste informacija izuzete od saopćavanja? Zakonom o slobodi pristupa informacijama predviđaju se izuzeci u slučajevima postojanja opravdanih razloga, zbog kojih se određene informacije ne mogu saopćiti (naprimjer, informacije koje se odnose na zaštitu javne sigurnosti ili nacionalne sigurnosti, sprečavanje kriminala, informacija u cilju zaštite interesa privatnosti trećih osoba, itd.) Međutim, javni organ dužan je donijeti rješenje i obrazložiti zašto tražena informacija spada u izuzetke, i zbog čega ne može biti saopćena.

Ovim Zakonom zahtijeva se od javnih organa da saopće i informacije propisane kao izuzeci, kada se radi o informacijama od "javnog interesa".

Sve informacije, koje ne spadaju u neku od ovih kategorija, smatraju se informacijama dostupnim javnosti.

Koje informacije su izuzete, prema Zakonu?

Zakonom su određene tri kategorije informacija, koje mogu biti izuzete od objavljivanja:

1. Izuzeci u vezi s funkcijama javnih organa. Prva kategorija odnosi se na informacije koje su u vezi sa zaštitom pravnih funkcija javnih organa.

Prema ovoj kategoriji, izuzetak od objavljivanja može biti utvrđen za informacije, čije objavljivanje može izazvati ozbiljnu štetu po legitimne ciljeve vlade, uključujući:

- odbranu i nacionalnu sigurnost i zaštitu javne sigurnosti;
- prevenciju krivičnih djela i otkrivanje krivičnih djela; i
- zaštitu procesa donošenja odluka u javnim organima, kao što je iznošenje mišljenja, savjeta ili preporuka od strane zaposlenika u javnim organima. Naprimjer, iako je neophodno zadržati neke dokumente koji se odnose na prirodu određenih vojnih operacija, to ne znači da sve informacije, koje se odnose na odbranu, kao što je godišnji proračun odbrane, trebaju biti zadržane.

2. Povjerljive trgovinske informacije. Druga kategorija izuzetih informacija odnosi se na zaštitu trgovinski osjetljivih informacija privatnih kompanija ili treće strane. Naprimjer, informacije u posjedu vlade, koje se odnose na pregovore o kupovini ili prodaji određene kompanije, mogu biti izuzete od objavljivanja.

3. Informacije o privatnosti treće osobe. Treća kategorija odnosi se na izuzetke, koji su u vezi sa zaštitom privatnosti treće osobe.

Šta učiniti ako javni organ odbije udovoljiti vašem zahtjevu?

U slučaju da javni organi odbiju, ili ne udovolje vašem zahtjevu, možete:

- Uložiti žalbu drugostepenom organu, koji će razmotriti vašu žalbu, i donijeti odluku po toj žalbi.
- Obratiti se Instituciji ombudsmana.

Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH može se obratiti svaka fizička i pravna osoba koja ima legitiman interes, bez obzira na državljanstvo, rasu, spol, vjersku i nacionalnu pripadnost. Žalba upućena Instituciji neće prouzročiti nikakve krivične, disciplinske ili bilo kakve druge sankcije po njenom podnošiocu. Žalba se upućuje u pisanom obliku, putem pošte, faxes, e-maila, ili ličnim dostavljanjem. U žalbi treba iznijeti kraći opis događaja, činjenica ili odluka, koji su doveli do podnošenja žalbe. Žalba mora

biti potpisana od osobe koja upućuje žalbu, ili ovlaštenog opunomoćenika. Uz žalbu je poželjno priložiti fotokopije dokumentacije koja je relevantna, ukoliko ona postoji. Institucija može odbiti da razmatra anonimne žalbe za koje smatra da su zlonamjerne, neosnovane, u kojima nema žalbe, koje nanose štetu trećim osobama ili koje su Instituciji predočene izvan roka od 12 mjeseci nakon pojave događaja, činjenica ili odluka na koje se osoba žali.

- Ukoliko ste i tada nezadovoljni odlukom, možete pokrenuti postupak kod suda (upravni spor).

Šta je test javnog interesa?

Informacije, koje se nalaze u jednoj od kategorija izuzetaka, ipak, nisu potpuno izuzete od objavljivanja. Prema Zakonu, izuzetne informacije moraju biti objavljene, ukoliko postoji važan javni interes za njihovo objavljivanje. Zbog toga, kada informacija spada u jednu od kategorija izuzetaka, javni organ mora napraviti test javnog interesa prije odlučivanja da zadrži tu informaciju.

Testom javnog interesa traži se od javnog organa da objavi informaciju, iako ona spada u jednu od kategorija izuzetaka, ukoliko javni interes za poznavanjem te informacije nadmašuje štetu koju može nanijeti njeno objavljivanje. Naprimjer, u normalnim okolnostima, informacije koje se odnose na trgovinske tajne kompanije, ne objavljuju se. Ipak, ukoliko te informacije ukazuju na to da akcije kompanije uzrokuju ozbiljnu zdravstvenu opasnost po javnost ili okolinu, javni interes će zahtijevati da takve informacije budu objavljene. Test javnog interesa posebno je relevantan u slučajevima nepravilnog ili korumpiranog ponašanja, i javni interes za objavljivanje informacija u takvim slučajevima je primaran.

Kako tražiti informacije, prema Zakonu?

Zahtjev za informaciju treba podnijeti javnom organu, za koji smatrate da posjeduje informaciju. Svi zahtjevi moraju:

- Biti u pisanoj formi;
- Biti na jednom od službenih jezika u upotrebi u BiH;
- Sadržavati dovoljno detalja o prirodi i/ili sadržaju tražene informacije, kako bi javni organ mogao provesti aktivnosti u cilju pronalaženja informacija;
- Sadržavati ime, prezime i kontakt podatke.

Podnosilac zahtjeva nije obavezan objasniti za što je informacija potrebna. Zahtjev za pristup ličnim podacima može podnijeti samo fizička osoba na koju se zahtjev odnosi ili njen zakonski zastupnik, ili osoba koju je podnosilac zahtjeva ovlastio u pisanoj formi za pristup informaciji. Osim toga, podnosilac zahtjeva mora priložiti identifikacijske dokumente sa fotografijom, te, u slučaju pravnog ili ovlaštenog zastupnika, dokaz takvog zastupništva ili ovlasti.

Obaveze javnih organa

Zakonom se definira da javni organi trebaju uspostaviti proceduru, koja će pomoći javnosti da sazna koje informacije postoje i kako da se dođe do njih. Prema Zakonu, svaki javni organ obavezan je:

1. Izraditi Vodič o pristupu informacijama;
2. Izraditi Indeks registar o vrstama informacija koje posjeduju ili kontroliraju;
3. Imenovati službenika za informiranje, koji će biti odgovoran za procesuiranje zahtjeva;
4. Izraditi statističke podatke po tromjesečnom prikazu o broju primljenih zahtjeva, vrsti traženih informacija, utvrđenih izuzetaka i konačnih odluka;
5. Izraditi izvještaj, najmanje godišnji, o ostvarenim prihodima i rashodima u prethodnoj godini.

Koliko dugo traje proces dobijanja tražene informacije?

Javni organ dužan je obavijestiti vas o tome hoće li vam odobriti pristup informacijama, u što kraćem roku, ali ne kasnije od 15 dana od dana prijema zahtjeva. Određeno vremensko produženje može biti dostupno za zahtjeve koji se odnose na povjerljive trgovinske ili privatne interese treće strane.

Kada je pristup odobren, možete ići u prostorije javnog organa, kako bi lično pregledali informacije ili, ako je moguće kopiranje, dobiti kopiju tražene informacije.

Naprimjer, ukoliko je informacija u formi pisanog dokumenta, možete dobiti kopiju. Ako je elektronski zabilježena, možete tražiti štampanu ili elektronsku verziju. Također, možete tražiti kopije videozapisa ili drugih oblika koje je moguće kopirati.

Koliko košta dobijanje informacije?

Prema Zakonu, prvih 10 stranica fotokopija standardne veličine, je besplatno. Nakon toga, javni organ može vam naplatiti samo cijenu kopiranja, koju utvrdi nadležni organ (na državnom nivou, to je Vijeće ministara BiH, a na entitetskom, ministarstva pravde).

Gdje se može dobiti pomoć, ako je zahtjev odbijen?

Ukoliko vam je odbijen zahtjev za pristup informacijama, bilo djelimično ili u cijelosti, možete se obratiti ombudsmanu u Instituciji ombudsmana, koji je na raspolaganju, da sasluša vaše žalbe koje se odnose na način procesuiranja vaših zahtjeva, prema Zakonu.

U Sarajevu je osnovan Centar za slobodan pristup informacijama, koji:¹

1. Pruža pomoć klijentima da utvrde koji su dokumenti potrebni za ostvarenje zakonskih prava, da na osnovu njih podnesu zahtjeve za beneficije ili zatraže odgovornost javnih organa;
2. Pruža pomoć klijentima pri formuliranju zahtjeva za pristup informacijama;
3. U ime klijenata podnosi zahtjeve za dobijanje informacija, neophodnih za ostvarenje njihovih prava u okviru Zakona o slobodi pristupa informacijama.

II. UPOREDNI PREGLED ENTITETSKIH ZAKONA SA DRŽAVNIM ZAKONOM O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA

Uparednim pregledom postojeće legislative na državnom i entitetskim nivoima, uočeni su nedostaci u pojedinim zakonskim rješenjima, koji se ogledaju u sljedećem:

- Postoje razlike u formi obavještanja podnosioca zahtjeva od strane organa kome je zahtjev podnesen. Naime, ZOSPI-em se, na državnom nivou i u FBiH, propisuje obavještanje podnosioca zahtjeva u formi **rješenja**, dok ZOSPI RS predviđa obavještenje u obliku **dopisa**. Posljedica je da se podnosiocima zahtjeva u Republici Srpskoj onemogućava podnošenje žalbe u upravnom postupku, jer Zakon o općem upravnom postupku u RS ne poznaje dopis kao pojedinačni upravni akt.

¹Adresa - Centar za slobodan pristup informacijama (CSpi)
Sime Milutinovića S. 14 , 71000 Sarajevo, BiH Tel./fax: +387 33 226 917
E-mail: info@cspi.ba

- Članom 5 i državnog i federalnog ZOSPI-a propisuje se utvrđivanje izuzetaka na osnovu ocjenjivanja svakog pojedinačnog slučaja. S druge strane, isti član Zakona RS izostavlja tu odrednicu i zadovoljava se definicijom “samo u slučajevima”. Značaj naglašavanja ispitivanja svakog pojedinačnog slučaja očituje se u tome što se time izbjegava mogućnost da se određene vrste informacija po automatizmu prepoznaju kao izuzeci. Dakle, i u slučajevima kada određene informacije potpadaju pod zakonski definirane izuzetke, na osnovu ocjenjivanja svakog pojedinačnog slučaja, određuje se objavljuje li se ta informacija ili ne objavljuje. Međutim, ZoSPI-em RS nije jasno definirano da se izuzeci od objavljivanja ne vrše po automatizmu, već na osnovu ocjene svakog pojedinačnog slučaja. Otuda se mogu javiti tumačenja, koja određene vrste informacija *a priori* izuzimaju od objavljivanja.
- Prisutne su i razlike u propisanim vremenskim rokovima, u kojima se javni organi moraju očitovati o podnesenim zahtjevima. Članom 13 stav (1) državnog i federalnog zakona propisuje se obaveza javnog organa da, u slučajevima kada nije nadležan da obavijesti podnosioca zahtjeva u roku od osam dana, a u Republici Srpskoj taj rok je 15 dana.
- Osim toga, rok od 15 dana, u kome javni organi trebaju djelovati po zahtjevu, propisan članom 14.4 Zakona na nivou države, i članom 17.2 Zakona u FBiH, određen je kao krajnji rok, s tim da je predviđeno da informacije budu objavljene što je prije moguće. U slučaju Republike Srpske, rok od 15 dana je određen kao jedini.
- U entitetskim zakonima nisu propisane sankcije/kaznene odredbe za nepoštivanje zakona, pa samim tim nisu usklađeni s državnim zakonom. Izmjenama i dopunama ZoSPI-a na državnom nivou iz 2009. godine („Službeni glasnik BiH“, broj: 102/09) propisane su novčane kazne za prekršaj za javni organ i odgovornu osobu u njemu za slučaj nepostupanja po Zakonu.
- Vijeće ministara BiH i entitetska ministarstva pravde zadužena su za nadzor implementacije zakona.

III. PREGLED ZAKONSKOG OKVIRA O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA U PITANJIMA IZ OBLASTI ZAŠTITE OKOLIŠA U BIH

Pravni okviri o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini čine:

Na nivou Bosne i Hercegovine

1. Ustav BiH
2. Zakon o slobodi pristupa informacijama u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 28/00, 45/06 i 102/09)
3. Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 24/08)
4. Zakon o upravi („Službeni glasnik BiH“, broj: 32/02, 102/09)
5. Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09)
6. Zakon o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 12/02, 19/02, 8/03, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07, 43/09)
7. Zakon o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, broj: 29/02, 12/04, 88/07 i 93/09)
8. Zakon o upravnim sporovima BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 19/02, 88/07, 83/08, 74/10)
9. **Zakon o zaštiti ličnih podataka BiH (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 49/06)**

Na nivou Federacije Bosne i Hercegovine

1. Ustav FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 19/4, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 18/03, 63/03, 9/04, 32/07, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 88/08)
2. Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 32/01)

3. Uputstvo za provedbu Zakona o slobodi pristupa informacijama FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 32/01)
4. Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine FBiH“, broj: 33/03 i 38/09)
5. Zakon o organizaciji uprave u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 35/05)
6. Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave („Službene novine FBiH“, broj: 58/02)
7. Zakon o državnoj službi u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj: 29/03, 23/4, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06, 77/06)
8. Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovini („Službene novine FBiH“, broj: 49/06, 51/09)
9. Zakon o upravnom postupku („Službene novine FBiH“, broj: 2/98 i 48/99)
10. Zakon o upravnim sporovima („Službene novine FBiH“, broj: 9/05)

Kantonalni propisi o organizaciji uprave i kantonalnim ministarstvima i drugim tijelima uprave:

Na nivou Republike Srpske

1. Ustav Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj: 21/92, 21/02, 69/2, 89/2, 15/92, 28/94, 8/96, 13/96, 16/96, 21/96, 21/02, 31/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05)
2. Zakon o slobodi pristupa informacijama RS („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 20/01)
3. Odluka o troškovima umnožavanja zahtijevanih informacija, saglasno ZoSPI-u BiH (“Službeni glasnik RS”, broj: 12/01)
4. Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 28/07-prečišćeni tekst; 41/08, 29/10)
5. Zakon o republičkoj upravi („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 118/08, 11/09, 74/10 i 86/10-ispravka)
6. Zakon o administrativnoj službi u upravi Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 16/02, 62/02, 38/03, 42/04, 49/06, 20/07; P.V. (prestale važiti) odredbe članova od 2 do 19, članova od 29 do 77, članova od 85 do 89, od 91 do 119, 122 i 126, „Službeni glasnik RS“, broj: 118/08 i 1/09)
7. Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS“, broj: 101/04, 42/05 i 118/05)
8. Zakon o općem upravnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 13/02, 87/07 - ispravka i 50/10)
9. Zakon o upravnim sporovima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 109/05)

Na nivou Brčko distrikta BiH

1. Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 2/10)
2. Zakon o slobodi pristupa informacijama („Službeni glasnik BiH“, broj: 28/00, 45/06 i 102/09)
3. Uputstvo o provedbi Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 36/04)
4. Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 24/04, 1/05, 19/07, 9/09)
5. Zakon o Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 19/07, 36/07, 38/07, 2/08, 17/08, 23/08, 14/10)
6. Zakon o državnoj službi u organima uprave Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 28/06, 29/06, 19/07, 2/08, 44/08, 25/09, 26/09)
7. Zakon o upravnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 3/00, 5/00, 9/02, 8/03, 8/04, 25/05, 8/07, 10/07, 19/07, 2/08 i 36/09)
8. Zakon o upravnim sporovima („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 4/00 i 1/01)

IV. PRAVO NA PRISTUP INFORMACIJAMA O OKOLIŠU

Jedan od osnovnih principa, koji je inkorporiran u entitetske zakone o okolišu i Brčko distrikta BiH, jeste pristup informacijama, učešće javnosti, i pristup pravdi.

U navedenim zakonima, javnosti je zagarantiran pristup informacijama, mogućnost da osobe učestvuju u procesu odlučivanja i imaju pristup pravdi po pitanjima u vezi s okolišem. Organi uprave dužni su osigurati da osobe, koje ostvaruju svoja prava, neće zbog toga biti kažnjene, proganjane, ili na bilo koji drugi način uznemiravane zbog svog učešća.

Šta je "javnost"?

Šta je informacija o okolišu?

Informacija o okolišu, u smislu zakona, znači bilo koju informaciju u pisanoj, vizuelnoj, audio, elektronskoj ili bilo kojoj drugoj materijalnoj formi o:

- Stanju elemenata okoliša, kao što su: zrak i atmosfera, voda, tlo, pejzaž, prostor i prirodna područja, biološki diverzitet i njegove komponente, uključujući genetski modificirane organizme i međudjelovanje ovih elemenata;
- Faktorima, kao što su: supstance, energija, buka i radijacija, i djelatnosti i mjere, uključujući administrativne mjere, sporazume o zaštiti okoliša, politike djelovanja, zakonodavstvo, planove i programe, koji utječu, ili postoji vjerovatnoća da će utjecati na elemente okoliša, analiza troškova i dobiti, kao i druge ekonomske analize i pretpostavke koje se koriste u odlučivanju u okolišu;
- Stanju ljudskog zdravlja i sigurnosti, životnim uvjetima, kulturnim dobrima i građevinama, u mjeri u kojoj su pod utjecajem, ili bi mogli biti pod utjecajem stanja elemenata okoliša ili, preko ovih elemenata, pod utjecajem faktora, djelatnosti ili mjera navedenih u zakonu;
- Organima i institucijama nadležnim za okoliš.

Prema Zakonu, "javnost" predstavlja jedno ili više fizičkih ili pravnih osoba, i u skladu s entitetskim zakonima ili praksom, njihova udruženja, organizacije ili grupacije.

U Zakonu je definirano da "javnost ima pristup informacijama, mogućnost učešća u odlučivanju i zaštitu prava pred upravnim i sudskim organima po pitanjima zaštite okoliša, bez diskriminacije, na osnovu državljanstva, nacionalnosti ili mjesta stanovanja i, u slučaju pravnih osoba, bez diskriminacije na osnovu njihovog mjesta registracije ili centra aktivnosti."

Šta je "zainteresirana javnost"?

Zainteresirana javnost, u smislu ovog Zakona, znači javnost koja ima interes u odlučivanju o okolišu, bilo zbog lokacije projekta, ili zbog prirode datog zahvata u okolišu, javnost koja je pod utjecajem ili je vjerovatno da će biti pod utjecajem namjeravanog zahvata u okolišu i nevladinih organizacija koje promoviraju zaštitu okoliša.

Organ uprave treba osigurati da osobe, koje ostvaruju svoja prava u skladu sa navedenim Zakonom, ne budu kažnjene, proganjane ili uznemiravane na bilo koji način zbog svog učešća u postupku.

Šta je aktivni protok informacija?

Aktivni protok informacija je pružanje pravovremene informacije o stanju okoliša od strane javnih or-

gana koji raspoložu takvim informacijama, i koji imaju obavezu da osiguraju ove informacije. Aktivni protok informacija predstavlja osnovu za pasivni pristup. Zakon obavezuje organe uprave da redovno dolaze do informacija o okolišu i da ih ažuriraju. Ove informacije trebaju biti transparentne i stvarno dostupne.

Način objave informacija o okolišu

Ministarstvo nadležno za pitanja okoliša treba pružati informacije o okolišu na transparentan i efikasan način, i u tu svrhu treba koristiti publikacije u štampanoj i elektronskoj formi, koje su dostupne javnosti, kao i instrumente javnog obavještanja.

Neposredno objavljivanje informacija o okolišu

U slučaju neposredne opasnosti po ljudsko zdravlje ili okoliš, nadležno ministarstvo će, odmah, predstavnicima javnosti dostaviti sve podatke koje posjeduju javni organi i koji bi mogli omogućiti javnosti poduzimanje mjera za sprečavanje ili ublažavanje štete koja proizilazi iz određene opasnosti.

Šta je pasivni protok informacija

Pasivni protok informacija je pristup informacijama, gdje javni organi imaju obavezu odgovoriti na zahtjeve, ukoliko ih prime.

Rok za davanje informacija o okolišu

Ministarstvo će, na zahtjev zainteresirane osobe, osigurati da informacije iz oblasti zaštite okoliša budu dostupne javnosti i to što je prije moguće, a najkasnije u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva, osim u slučajevima kada sadržaj i složenost datih informacija opravdava produženje ovog roka do jednog mjeseca. Podnosilac zahtjeva će biti obaviješten o svakom produženju datog roka i razlozima tog produženja.

Produženje roka za davanje informacije o okolišu

Rokovi za davanje informacija o okolišu razlikuju se od rokova propisanih Zakonom o pravu na pristup informacijama. Prema Zakonu o zaštiti okoliša, javni organi, koji posjeduju informacije o okolišu, ili na koje se informacije o okolišu odnose, omogućit će pristup informacijama što je prije moguće, a najkasnije u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.

U izuzetnim slučajevima, kada je tražena informacija takvog opsega i složenosti, da je period od 15 dana nedovoljan za kompletiranje dokumentacije u vezi s tim zahtjevom, Zakon o zaštiti okoliša propisuje da javni organi mogu produžiti rok za davanje informacije do roka od jednog mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva. U tom slučaju, javni organ obavijestit će podnosioca zahtjeva u najkraćem mogućem roku o potrebi produženja roka, kao i o razlozima za njegovo produženje.

Postupanje javnog organa kada ne posjeduje traženu informaciju o okolišu

Organ uprave, ukoliko ne posjeduje tražene informacije, dužan je, u najkraćem mogućem roku, prosljediti zahtjev organu uprave koji bi mogao imati date informacije, i o tom zahtjevu će obavijestiti podnosioca zahtjeva. Rok počinje teći od dana kada podnosilac zahtjeva prvi put podnese zahtjev za dobivanje informacija.

Kada zahtjev za davanje informacija o okolišu može biti odbijen?

Pravo na pristup informacijama može se ograničiti samo **izuzetno**, u slučajevima koji su propisani Zakonom, i to kad:

- Nijedan organ uprave ne posjeduje tražene informacije o okolišu;
- Je zahtjev očigledno neosnovan ili formuliran suviše uopćeno;
- Se zahtjev odnosi na materijal koji je u fazi pripreme ili se odnosi na unutrašnju komunikaciju organa uprave, gdje je takvo izuzimanje od davanja informacije predviđeno nekim drugim zakonom, uzimajući u obzir narušavanje općeg interesa davanjem informacije, ili
- Je informacija već dostavljena predstavnicima nevladinih organizacija, lokalnim zajednicama i štampi, zbog kolektivnog javnog interesa. U tom slučaju, nadležni organ uprave će podnosioca zahtjeva uputiti tamo gdje može dobiti potrebne informacije.

Drugi razlozi za odbijanje zahtjeva za davanje informacije o okolišu

Zahtjev za informacije o okolišu može biti odbijen, ukoliko bi davanje informacija imalo štetan utjecaj na:

- Međunarodne odnose, odbranu ili opću sigurnost;
- Tok pravde, pravo osobe na pravedno suđenje i mogućnost organa uprave da provede krivični ili disciplinski postupak;
- Povjerljivost informacija koje se odnose na trgovinu i industriju, gdje je takva povjerljivost zaštićena Zakonom, kako bi se zaštitili legitimni ekonomski interesi. U ovom okviru, informacije o emisijama, koje su bitne za zaštitu okoliša, ne smiju se otkrivati;
- Prava intelektualne svojine;
- Povjerljivost ličnih podataka i/ili dokumente koji se odnose na fizičke osobe, u slučaju da te osobe nisu dale saglasnost za otkrivanje datih podataka javnosti, gdje je ta povjerljivost predviđena Zakonom;
- Interese treće osobe, koja je osigurala tražene informacije, a da na to nije bila pravno obavezna, i ukoliko ta osoba ne dadne saglasnost za otkrivanje datog materijala; ili
- Okoliš na koji se informacije odnose, kao što su mjesta uzgoja rijetkih vrsta.

Ako postoji bilo koje ograničenje prava na pristup određenim informacijama, javni organ obavezan je navesti o kojoj kategoriji izuzetka se radi, odnosno o razlozima zbog kojih je odlučeno da se uskrati informacija.

V. UPRAVNI POSTUPAK I UPRAVNI SPOR

UPRAVNI POSTUPAK je skup pravnih pravila po kojima postupaju organi državne uprave i pravne osobe s javnim ovlastima kada rješavaju o pravima, obavezama i pravnim interesima fizičkih i pravnih osoba u upravnim stvarima.

UPRAVNI SPOR je posebna vrsta sudskog postupka (zapravo, oblik sudske kontrole nad upravom), u kome sud odlučuje o zakonitosti upravnih akata kojima tijela državne uprave i pravne osobe s javnim ovlastima rješavaju o pravima, obavezama i pravnim interesima u upravnim stvarima.

Postupanje u slučaju šutnje administracije

Ukoliko podnosilac zahtjeva nije dobio odgovor od javnog organa u zakonom propisanim rokovima (šutnja administracije), prema entitetskim zakonima o upravnom postupku i zakonima o upravnim sporovima, podnosilac zahtjeva ima pravo izjaviti žalbu drugostepenom javnom organu, od kojega je zatražio informaciju, zbog šutnje administracije. Javni organ ima obavezu odgovoriti na žalbu u rokovima utvrđenim Zakonom (30 dana u FBiH, 60 dana u RS), od dana prijema žalbe. Ukoliko javni organ propusti postupiti po žalbi u navedenim rokovima, podnosilac zahtjeva ima pravo podnijeti urgenciju drugostepenom organu. Ukoliko se ne dobije odgovor po urgenciji u roku od 7 dana od dana predaje urgencije, potrebno je podnijeti zahtjev upravnom inspektoratu za vršenje nadzora nad radom upravnog organa. Upravni inspektor dužan je odgovoriti u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva, a ukoliko ne odgovori, podnosilac zahtjeva može tužbom pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom.

Prema Zakonu o upravnim sporovima BiH, ako u upravnom postupku drugostepeni organ nije, u roku od mjesec dana, ili u posebnom, propisom određenom kraćem roku, donio rješenje po žalbi stranke protiv prvostepenog rješenja, a ne donese ga ni u daljnjem roku od sedam dana po traženju u pisanom obliku, stranka može pokrenuti upravni spor, kao da joj je žalba odbijena.

Postupanje javnog organa po prijemu zahtjeva

Ako se odobri pristup informacijama, bilo djelimično ili u cijelosti, javni organ donosi rješenje u kojem obavještava podnosioca o traženoj informaciji, ili o načinu pristupa traženim informacijama.

Ako se odbija pristup informacijama, bilo djelimično ili u cjelini, nadležni javni organ donosi rješenje u kojem obavještava podnosioca o uskraćivanju tražene informacije, navodeći zakonsku osnovu za isto.

Pravo na žalbu

Podnosilac zahtjeva ima pravo podnijeti žalbu u upravnom postupku rukovodiocu javnog organa koji je donio odluku/rješenje.

S obzirom na to da ZOSPI Republike Srpske predviđa dostavljanje podnosiocu zahtjeva obavještenja u formi **dopisa**, to ima za posljedicu da je podnosiocu onemogućeno podnošenje žalbe u upravnom postupku, jer Zakon o općem upravnom postupku u Republici Srpskoj ne poznaje dopis kao pojedinačni upravni akt. Zbog toga je neophodno izvršiti usklađivanje ZoSPI-a u Republici Srpskoj sa ZoSPI-em na državnom nivou.

VI. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR I PROPISI EU-A O PRISTUPU INFORMACIJAMA, UČEŠĆU JAVNOSTI I PRISTUPU PRAVDI

Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti i pristupu pravdi u pitanjima okoliša - predstavlja dio međunarodnog pravnog okvira u oblasti zaštite okoliša. Tim se dokumentom utvrđuju prava u vezi s okolišem i čini veza između odgovornosti javnih organa i zaštite okoliša, jer je usmjerena na demokratsku saradnju javnosti s javnim organima, i uvodi novi postupak učešća javnosti u dogovaranju i provedbi međunarodnih sporazuma.

U okviru Konvencije, pristup informacijama je, uz javno učešće u odlučivanju u pitanjima okoliša i pristup pravosuđu u istim pitanjima, sastavni dio upravljanja okolišem. Analizom Konvencije, u dijelu koji definiše pristup informacijama koje se odnose na okoliš, kao i sukcesivnih direktiva povezanih s implementacijom Konvencije (Direktiva 90/313, Direktiva 2003/4), ukazuje se na veliki značaj informiranja u oblasti prava okoliša.

Direktiva 90/313 nastala je zbog potrebe implementacije Konvencije i, između ostalog, predstavljala je napor da se poboljša javni pristup informacijama. Taj je akt, nakon 14. februara 2005. godine, zamijenjen Direktivom 2003/4.

Bosna i Hercegovina je potpisnica Aarhuske konvencije od 15. septembra 2008. godine („Službeni glasnik BiH-MU“, broj: 8/08).

Na vanrednom sastanku stranaka u Kijevu, Ukrajina, 2003. godine, u okviru 5. ministarske konferencije pod nazivom: Okoliš za Evropu, usvojen je Protokol o registrima ispuštanja i prijenosa zagađenja (Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers, PRTR) uz Aarhusku konvenciju. Protokol PRTR je instrument o registrima ispuštanja i prijenosa zagađenja, kojem je cilj unaprijediti pristup javnosti informacijama kroz uspostavu usklađenih registara ispuštanja i prijenosa zagađujućih supstanci, koji će pomoći pri utvrđivanju najvećih tačkastih izvora zagađenja, uključujući one koji ispuštaju stakleničke plinove koji doprinose klimatskim promjenama.

Na taj se način osigurava provedba prvog stupa Aarhuske konvencije – pravo na informaciju.

Evropska zajednica je stranka u Protokolu PRTR od 2006. godine, te je donijela Uredbu 166/06 Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope o uspostavi Evropskog registra ispuštanja i prijenosa zagađujućih tvari (E-PRTR), kojom se, na nivou EU-a, uspostavlja provedba Protokola.

BiH je potpisala Protokol PRTR, koji je stupio na snagu 8. oktobra 2009. godine, nakon što ga je ratificiralo 16 država, čime je postao pravno obavezujući međunarodni instrument za stranke Aarhuske konvencije.

Evropska komisija usvojila je više direktiva koje su u vezi s Aarhuskom konvencijom.

- Direktiva 2003/4/EC usmjerena je na upravljanje informacijama o okolišu relevantnih tijela državne uprave, odgovore na upite građana o okolišu, te na kontinuirano davanje informacija široj javnosti.
- Direktiva 2003/35/EC odnosi se na učešće javnosti u donošenju odluka, koje su u vezi s utjecajem pojedinih razvojnih planova i projekata na okoliš. Direktiva sadrži temeljne principe učešća javnosti u odlučivanju. Obje su direktive proizašle iz Aarhuske konvencije, koja povezuje okoliš i civilno društvo, te demokratske procese. BiH se, kao potpisnik Aarhuske konvencije i buduća država članica EU-a, obavezala na snažno uključivanje javnosti u donošenje odluka, koje se odnose na okoliš, kao jedan od svojih prioriteta u narednim godinama.
- Direktiva 2003/4/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope o pristupu javnosti informacijama o okolišu, kojom se ukida Direktiva Vijeća Evrope 90/313/EEZ.
- Direktiva 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope, kojom je osigurano učešće javnosti

kod izrade određenih planova i programa koji se odnose na okoliš, te se njom izmjenjuju i dopunjuju odredbe o učešću javnosti i pristupu pravosuđu u direktivama Vijeća Evrope: 85/337/EEZ i 96/61/EZ.

- Uredba 166/2006 Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope, koja se odnosi na uspostavu Evropskog registra ispuštanja i prijenosa onečišćujućih tvari (European Pollutant Release and Transfer Register E-PRTR).

Među ostalim direktivama, kojima je isto tako propisano učešće javnosti u donošenju odluka u pitanjima okoliša, nalazi se:

- Direktiva 2001/42/EZ o procjeni određenih planova i programa koji se odnose na okoliš.
- Direktiva 2000/60/EZ, kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Evropske zajednice u oblasti vodne politike.

VII. INSTITUCIONALNI OKVIR U BIH ZA PRISTUP INFORMACIJAMA

Kada se govori o nadležnim tijelima, koja su dužna ustupiti informaciju, riječ je o:

- Javnim organima od državnog do lokalnog nivoa, počevši od ministarstava nadležnih za pitanja okoliša, pa sve do komunalnih odjela jedinica lokalne samouprave;
- Fizičkim ili pravnim osobama koje vrše javne administrativne funkcije, uključujući posebne dužnosti, aktivnosti ili usluge koje se odnose na okoliš, kao što su različiti instituti, zavodi i agencije;
- Svim ostalim fizičkim ili pravnim osobama koje imaju javne odgovornosti ili funkcije, a pružaju javne usluge u vezi s okolišem, kao što su komunalna preduzeća.

VIII. PREGLED OBAVEZA JAVNIH ORGANA, KOJE SE ODOSE NA OSIGURANJE PRAVA NA PRISTUP INFORMACIJAMA O OKOLIŠU

Javni organi mogu uskratiti pravo na pristup informacijama samo u zakonom propisanim slučajevima.

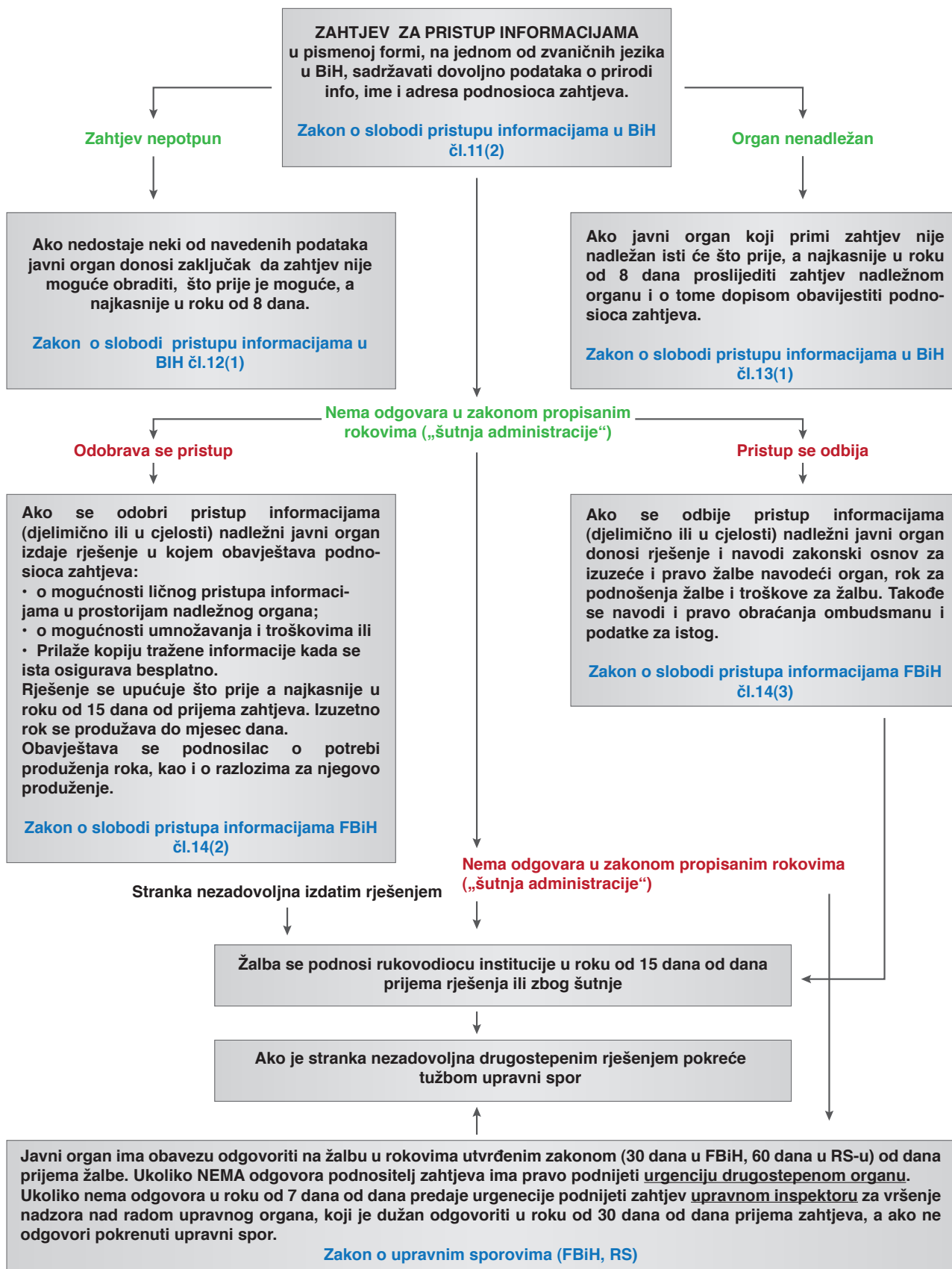
JESTE LI ZNALI?

Javni organi su, u skladu sa zakonom, obavezni:

- Redovno, pravovremeno i uredno objavljivati informacije koje izrađuju, prikupljaju, posjeduju, kojima raspolažu ili ih nadziru;
- Redovno ažurirati informacije koje objavljuju;
- Imenovati službenika za informiranje, koji će biti odgovoran za procesuiranje zahtjeva za pristup informacijama i s time upoznati javnost, kao i s načinom rada službenika za informiranje;
- Instituciji ombudsmana dostaviti ime i kontakt podatke službenika za informiranje;
- Izraditi Vodič za pristup informacijama;
- Izraditi Indeks registar o vrstama informacija koje su pod kontrolom javnog organa;
- Dati informacije na zahtjev javnosti, u skladu sa zakonom propisanim postupcima i rokovima;

- Dostavljati statističke podatke, po tromjesečnom prikazu, nadležnom zakonodavnom organu vlasti i Instituciji ombudsmana, a koji se odnose na broj primljenih zahtjeva, vrstu traženih informacija, utvrđene izuzetke;
- Dostavljati nadležnom zakonodavnom organu godišnje izvještaje;
- Osigurati da je data informacija pravovremena i tačna, bez obzira na oblik zahtjeva ili status osobe koja je podnijela zahtjev;
- Pripremiti, ukoliko je moguće, informaciju u traženom obliku;
- Objasniti razloge odbijanja zahtjeva za informacijom ili davanja informacije u obliku drugačijem od onoga koji je zahtijevan;
- Ako je moguće, i ukoliko ne posjeduju traženu informaciju, savjetovati podnosiocima zahtjeva od kojih bi tijela javne vlasti mogli zahtijevati informaciju;
- Obavijestiti javnost, bez odgađanja, u slučajevima neposredne opasnosti za ljudsko zdravlje, materijalna dobra i/ili okoliš;
- Obavijestiti javnost, bez odgađanja, putem sredstava javnog informiranja, ili na drugi odgovarajući način, o bilo kojem prekoračenju propisanih graničnih vrijednosti emisija u okoliš.

KAKO DOĆI DO INFORMACIJA?

2

UČEŠĆE JAVNOSTI

2.

UČEŠĆE JAVNOSTI

1.1. ŠTA JE UČEŠĆE JAVNOSTI?

Prema Aarhuskoj konvenciji “javnost” označava jedno ili više fizičkih i pravnih osoba, te u skladu s nacionalnom legislativom ili praksom, njihovih udruženja, organizacija ili grupa (član 2, tačka 4). Konvencija, također, definira pojam “zainteresirane javnosti”, kao dijela javnosti koji je pod utjecajem ili postoji vjerovatnoća da će biti pod utjecajem ili ima interes u proceduri odlučivanja po pitanju okoliša. U smislu ove definicije, nevladine organizacije koje promoviraju zaštitu okoliša, a koje ispunjavaju zahtjeve po nacionalnom zakonodavstvu, smatra se da imaju interes (član 2, tačka 5). Zato se u ovom Priručniku termini građani, nevladine organizacije i civilno društvo koriste u smislu definicija “javnosti”, odnosno, “zainteresirane javnosti” prema Konvenciji.

Učešće javnosti je kompleksan proces koji se može organizirati na različite načine, dogoditi se u različitim situacijama i uključiti brojne učesnike. Zato i postoje različite interpretacije tehnika i efektivnosti učešća javnosti. U pravnom smislu, poimanje učešća javnosti je dvostruko:

- **U užem smislu, pravo na učešće podrazumijeva skup prava koja omogućavaju da se na osnovu raspoloživih informacija zainteresirana javnost aktivno uključi u proces odlučivanja u najranijim fazama procesa.**
- **U širem smislu, ono podrazumijeva ukupnost odnosa koji obilježavaju demokratski tok donošenja odluka, što podrazumijeva sva tri prava iz Aarhuske konvencije – pravo na pristup informacijama, pravo na učešće u odlučivanju i pravo na pristup pravdi.**

U društvenim naukama učešće javnosti podrazumijeva različite načine i sredstva putem kojih javnost direktno utječe na proces donošenja odluka u institucijama koje su odgovorne za razvoj javnih politika. To podrazumijeva različite vidove interakcije između javnosti i vlasti, tako da efektivnost procesa učešća javnosti ovisi o volji, motivaciji i kapacitetu aktera, institucionalnih i pravnih uvjeta u kojima se učešće dešava (npr., postojanje legislative i regulative koja propisuje određene oblike učešća, postojanje odgovarajućih tijela i mehanizama pomoću kojih se participatorni procesi provode, itd.).

Značaj Aarhuske konvencije leži u tome što ona:

- Naglašava važnost pravovremenog obavještanja i uključivanja javnosti u ranim fazama procesa odlučivanja;
- Štiti pravo zainteresirane javnosti da besplatno ispita sve informacije važne za odlučivanje i pravo javnosti da iznese primjedbe ili informacije, koje smatra važnim za donošenje odluke;²

²Ova odredba je podložna izuzećima.

- Obavezuje tijelo koje donosi odluku da uzme u obzir komentare i sugestije javnosti;
- Uvodi obavezu organa javne uprave da informira javnost o svim donesenim odlukama, tj. da objavi tekst odluke i razloge na kojima se odluka temelji.

1.2. ZNAČAJ UKLJUČIVANJA JAVNOSTI U ODLUČIVANJE O OKOLIŠNIM PITANJIMA

Učešće javnosti u odlučivanju je od velike važnosti za demokratski razvoj jedne zemlje. To je često dugotrajan proces u kojem se crpi znanje, vještine i entuzijazam građana, kako bi se donosile bolje i demokratičnije odluke. Efekti takvog procesa ne mogu se osjetiti u kratkom roku, ali oni predstavljaju okosnicu održivog razvoja. Uključivanjem javnosti u odlučivanje poboljšava se kvalitet odluka, jer se u toku procesa razmatraju brojna mišljenja, informacije o lokalnim uvjetima i iskustva koja nisu općepoznata. Donesene odluke odgovaraju na potrebe većeg broja građana, a sam proces dobija na legitimnosti i otvorenosti. Samim tim smanjuje se rizik od neprihvatanja odluka od strane onih koji ih trebaju provoditi.

Aarhuska konvencija osigurava okvir za dobre prakse, time što opisuje osnovne procedure za učešće javnosti i specificira vrste procesa odlučivanja, u kojima treba uključiti javnost. Međutim, Konvencija se ne može baviti praktičnim pitanjima koja utječu na uspjeh procesa.

Uključivanje javnosti u odlučivanje ne znači da će automatski svi građani biti zadovoljni donesenim odlukama. Međutim, uključivanjem javnosti u ranim fazama procesa omogućava se građanima da izraze svoja mišljenja i stavove, koji se razmatraju u toku procesa, da bi se postigao konsenzus. Iskustvo pokazuje da je lakše i jeftinije promijeniti odluke u ranim fazama procesa, nego u momentima kada su odluke već formulirane. Zahvaljujući tome što su uključeni u razmatranja od samog početka, građani bolje razumiju donesene odluke i često ih podržavaju, čak i kada se s njima ne slažu.

I pored mnogobrojnih pozitivnih efekata, uključivanje javnosti može pratiti niz poteškoća, poput usporenog procesa donošenja konačne odluke i podizanja nerealnih očekivanja među građanima o krajnjem ishodu (na primjer, pojedinci se uključuju u odlučivanje u želji da riješe privatne probleme). Ipak, dugoročno gledano, uključivanje javnosti u odlučivanje podiže nivo demokracije. Redovnim i konzistentnim nastojanjima vlasti da uključe javnost u odlučivanje, gradi se uvjerenje građana da se njihova mišljenja vrednuju i uvažavaju. Na taj način raste povjerenje građana u vlasti, njihovo uvjerenje da mogu utjecati na promjene javnih politika i osjećaj pripadnosti zajednici. Pojedinci i nevladine organizacije postaju aktivniji i odgovorniji prema okolišu, a taj aktivizam često koriste za rješavanje drugih problema u zajednici.

Ova razmatranja ukazuju na kompleksnost procesa uključivanja javnosti i potrebu da se takvi procesi pravovremeno i pažljivo planiraju.

1.3. PRAVNI OKVIR ZA UČEŠĆE JAVNOSTI³

Od zemalja članica Konvencija zahtijeva da se javnost obavezno uključi u donošenje sljedećih odluka:

- usvajanje pravnih propisa koji se tiču zaštite okoliša;
- usvajanje okolinskih planova i programa;
- odlučivanje o posebnim aktivnostima, koje mogu biti od značaja za okoliš.

³Autor: Đorđe Stefanović. Tekst preuzet iz Zbornika radova objavljenog u projektu „Provedba Aarhuske konvencije u zemljama Jadrana“.

1.3.1. UČEŠĆE JAVNOSTI U DONOŠENJU PRAVNIH PROPISA

Odredbe zakona o zaštiti okoliša u oba entiteta sadrže odredbe o pravu na učešće javnosti, kada je u pitanju donošenje pravnih propisa u oblasti okoliša.

Kao primjer dobre prakse može se navesti i samo usvajanje navedenog seta zakona iz oblasti okoliša u oba entiteta. Naime, tokom pripreme tekstova zakona organizirane su radionice o pojedinim zakonima, što je bila mogućnost da se javnost upozna sa tekstovima zakona i aktivno učestvuje u komentarima, te na taj način doprinese unapređenju propisa. Postoje primjeri i takve prakse kada je inicijativa za usvajanje određenih propisa pokrenuta od zainteresiranih strana, a nadležni organi su prihvatili inicijativu i praktično od samog početka otvorili mogućnost učešća na najkvalitetniji način. Najbolji primjer ovakvog postupanja je pokretanje inicijative za pristupanje Bosne i Hercegovine Aarhuskoj konvenciji. Naime, zvaničnu inicijativu za pristupanje podnijele su nevladine organizacije okupljene u "Ekomreži Bosne i Hercegovine".

Kada govorimo o učešću javnosti, odnosno zainteresiranih strana, uglavnom se misli na strane, koje se na osnovu svog interesa uključuju u postupak donošenja odluka *ad hoc*, što i jeste najčešći slučaj. Međutim, praksa potaknuta zakonima o okolišu, pokazuje i naprednije oblike kvalitetnog učešća – učešće javnosti putem institucija. Zakonima o zaštiti okoliša u oba entiteta propisano je osnivanje savjetodavnih vijeća za pitanja okoliša. Zakonom je određeno da članovi ovih vijeća moraju biti i predstavnici nevladinih organizacija, koje se bave pitanjima zaštite okoliša. Vijeća su osnovana u oba entiteta čime je omogućen neposredan utjecaj nevladinih organizacija u procesu pripreme i donošenja odluka.

U Republici Srpskoj je 2008. godine Vlada donijela Smjernice za postupanje Republičkih organa uprave o učešću javnosti i konsultacijama u izradi zakona („Sl. glasnik RS“ 123/08), koji je između ostalog definirao obavezu obrađivača zakona da utvrdi „značajan utjecaj na javnost“ propisa koji se donosi. U skladu sa tim smjernicama, pitanja životne sredine jasno su navedena i definirana kada se radi o donošenju ili izmjenama zakonskih propisa u toj oblasti. Značajan utjecaj na javnost kada je neophodno uključivanje javnosti imaju zakoni, koji utječu na životnu sredinu, uključujući kvalitet vode i zraka i kojima se nameću ili smanjuju obaveze u vezi sa korištenjem zemljišta i drugih prirodnih resursa, a to su:

- zakoni kojima se ograničavaju emisije izduvnih plinova i sl. u životnu sredinu,
- zakoni kojima se određuju kazne ili odštete za zagađivanje životne sredine,
- zakoni kojima se ograničava korištenje zemljišta iz ekoloških razloga i
- zakoni kojima se utvrđuju izuzeci o zaštiti životne sredine.

1.3.2. UČEŠĆE JAVNOSTI U POSTUPCIMA USVAJANJA STRATEGIJA, PLANOVA I PROGRAMA U VEZI S OKOLIŠEM

Zakonima je propisano da će entiteti pripremiti i usvojiti strategije u oblasti zaštite okoliša. Imajući u vidu generalnu odredbu da je obaveza svih organa osigurati učešće javnosti u postupcima pripreme planskih i strateških dokumenta, bila bi obaveza da se u ovaj postupak uključi javnost od ranih faza pripreme.

Zakoni o zaštiti okoliša određuju obavezu javnih organa da pripremaju i usvajaju planove i programe u oblasti zaštite okoliša na svim nivoima. Predviđena je obaveza organa izvršne vlasti da pripremaju nacрте planova, koje skupštine na svim nivoima trebaju usvojiti, kao dokumente na osnovu kojih će se provoditi politika zaštite okoliša na svim nivoima. Također, zakoni eksplicitno navode pravo na učešće javnosti u svim postupcima usvajanja ovakvih planova, i to od ranih faza procedura.

Vlada Republike Srpske 2007. godine donijela je Uredbu o načinu uključivanja javnosti u poslove vodoprivrede. Ovim propisom određene su vrlo detaljne procedure o tome na koji način u specifičnim

situacijama treba podsticati javnost da učestvuje u postupcima usvajanja strategija, planova i programa.

Treba konstatirati da izrada strategija, planova i programa iz oblasti okoliša generalno kasni i da je do sada pripremljen i usvojen ograničen broj ovakvih dokumenata.

Zakonima o zaštiti okoliša predviđeno je da se kod usvajanja svih vrsta planova, koji mogu imati utjecaj na okoliš, treba uzeti u obzir komponenta okoliša, kao obavezni dio sadržaja plana. U Zakonu je izričito navedeno da se u ovakvim slučajevima treba pripremiti strateška procjena utjecaja. Problem je činjenica da nisu usvojeni podzakonski akti, koji bi detaljno definirali, kada i na koji način se strateška procjena vrši, niti kako javnost treba biti uključena u postupke. FBiH je preuzela Direktivu o strateškoj procjeni utjecaja na životnu sredinu, dok ona nije preuzeta na državnom nivou, nivou RS i nivou Brčko distrikta BiH.

1.3.3 UČEŠĆE JAVNOSTI U SPECIFIČNIM AKTIVNOSTIMA

Zakoni o zaštiti okoliša propisuju slučajeve kada je neophodno provesti postupke procjene utjecaja na pojedine projekte, koji mogu biti od utjecaja na okoliš, te kada je obavezno da prije puštanja u rad određenog pogona ili postrojenja, treba pribaviti okolinsku dozvolu. Zakonske odredbe o procjeni utjecaja i izdavanju dozvola su generalne i bilo je neophodno osigurati podzakonske akte, kojima bi se ova oblast podrobno regulirala.

U Federaciji BiH usvojen je jedan pravilnik, koji regulira i procjenu utjecaja i izdavanje dozvola. U Republici Srpskoj je prije pripreme podzakonskih akata izmijenjen i dopunjen Zakon o zaštiti okoliša, te su na osnovu izmijenjenog Zakona donesene dvije uredbe – uredba koja regulira procjenu utjecaja i posebna uredba, koja regulira pitanje izdavanja ekoloških dozvola. Na osnovu Zakona i uredbi u Republici Srpskoj je usvojeno i Uputstvo o sadržaju i obimu studije o procjeni utjecaja.

Na ovaj način u oba entiteta uspostavljen je solidan pravni osnov za procjenu utjecaja i izdavanje dozvola. Osim same procjene i izdavanja dozvole, Zakon utvrđuje obavezu informiranja i omogućavanja učešća javnosti u ovim postupcima.

Postoji obaveza organa da obavijesti javnost o prijemu zahtjeva za provođenje postupka procjene utjecaja. Naime, odredba jasno zahtijeva od organa da odmah po prijemu zahtjeva o tome obavijesti javnost na primjeren način (oglas u dnevnim novinama) o primljenom zahtjevu i u tekstu navede najvažnije podatke o samom projektu i nosiocu projekta. U oglasu treba navesti i na koji način zainteresirana osoba može pribaviti više podataka, odnosno, kako se može upoznati sa detaljima zahtjeva.

Treba reći da je u izmijenjenom tekstu Zakona u Republici Srpskoj propušteno da se izričito navede obaveza organa da se ovaj postupak mora primijeniti i kod prethodne procjene. Na ovaj način stvorena je mogućnost da organ ne objavi informacije o pokrenutom postupku za prethodnu procjenu, čime se bitno slabi režim učešća javnosti u postupku.

Zakoni su dosljedni i usaglašeni u dijelu koji se odnosi na objavljivanje odluke o prethodnoj procjeni. Naime, u oba zakona jasno je da je nadležni organ dužan obavijestiti javnost o donesenoj odluci o prethodnoj procjeni.

U postupku same procjene organ je dužan obavijestiti javnost o činjenici da je podnesen zahtjev za pripremu studije, a nakon prijema nacрта studije dužan je omogućiti uvid u nju i u svu dokumentaciju, koja je priložena uz studiju. Imajući u vidu činjenicu da je studija vrlo često jako obimna, te da kao prilog ima veliki broj popratnih dokumenata, obavezno je da se javnim putem javnost obavještava o postojanju nacрта studije i o mjestu i vremenu kada se može izvršiti uvid u tu dokumentaciju. Postoji

obaveza dostavljanja kompletne dokumentacije samo organima lokalne samouprave, koji mogu imati neposredan pravni interes za pojedine aspekte procjene (organi nadležni za pitanja okoliša, zdravlja i prostornog uređenja).

Nakon što je studija o procjeni data na uvid, čime je omogućeno da se na osnovu nacрта studije daju komentari i mišljenja, organ sve komentare i mišljenja dostavlja izrađivaču studije, uz sugestiju da studiju korigira i posebno obrazloži zašto komentar i mišljenja zainteresiranih strana nije uzeo u obzir. Dio koji se odnosi na komentare mora biti posebno prikazan u konačnoj studiji.

Nakon što je utvrđen tekst studije, organ koji vodi postupak dužan je kompletan tekst dati na uvid zainteresiranim osobama i na primjeren način obavijestiti javnost o održavanju javne rasprave. Javna rasprava je obavezan dio postupka odobravanja studije. Iako je obaveza organiziranja rasprave na strani nosioca projekta, raspravu uvijek vodi i o njoj sačinjava zapisnik nadležni organ. I u ovom dijelu postupka obavezno se konstatiraju sve primjedbe, sugestije i komentari, te se u posebnom dijelu obrazlaže zašto primjedbe, sugestije i komentari nisu usvojeni.

Propuštanje da se odbijanje komentara obrazloži, može biti pravni osnov za ulaganje žalbe, odnosno pokretanje upravnog spora na donesenu odluku.

Nakon provedene procedure u skladu sa navedenim, nadležni organ dužan je objaviti odluku o procjeni na primjeren način i zainteresirane strane obavijestiti o njihovom pravu da pokrenu postupke, kojima bi zaštitili svoja eventualna prava u vezi s odlukom.

Pravni osnov za učešće javnosti u specifičnim aktivnostima je jako dobro preciziran u zakonima o zaštiti okoliša u oba entiteta. Postoje male nedosljednosti u dijelu postupka prethodne procjene, o čemu treba povesti računa u pripremi izmjena i dopuna zakona. Budući da je pitanje učešća javnosti pitanje procedure, ono se mora regulirati zakonom, jer podzakonskim aktom, prema pravnom sistemu, nije moguće uređivati pitanja od značaja za postupak.

1.4. ULOGE I ODGOVORNOSTI RAZLIČITIH AKTERA

U okolišnu problematiku uključen je niz društvenih aktera, ali se u gruboj podjeli izdvajaju tri osnovne interesne grupe:

- Organi vlasti na svim nivoima – državne institucije;
- Privredne organizacije koje djeluju u okviru javnog i privatnog sektora;
- Javnost, odnosno, zainteresirana javnost koju najčešće predstavljaju nevladine organizacije („treći sektor“).

Interesi, uloge i odgovornosti ovih aktera su različiti, a često i suprotstavljeni. Kroz primjenu Konvencije poboljšava se komunikacija i zajedničko djelovanje svih aktera u zajednici, sa ciljem postizanja konsenzusa. U tom smislu, za dosljednu primjenu Aarhuske konvencije svi akteri moraju izgraditi novi način razmišljanja o okolišu, o procesu odlučivanja i ulozi javnosti.

1.4.1. OBAVEZE JAVNE UPRAVE

Prema Konvenciji (član 2, tačka 2) „**javni organ vlasti**“ označava:

- (a) Vladu na nacionalnom, regionalnom i drugim nivoima;
- (b) Fizičke ili pravne osobe koje obavljaju funkcije javne uprave po nacionalnom pravu, uključujući

- posebne dužnosti, aktivnost ili usluge vezane za okoliš;
- (c) Sve druge fizičke ili pravne osobe, koje imaju javne nadležnosti ili funkcije, ili pružaju javne usluge, vezane za okoliš, pod kontrolom tijela ili osobe koje spadaju u okvir pod-tačaka (a) ili (b) iz gornjeg teksta;
 - (d) Institucije bilo koje organizacije za regionalnu ekonomsku integraciju navedene u članu 19, koja je potpisnica ove Konvencije.

Ova definicija ne uključuje tijela ili institucije koje postupaju u pravosudnom ili zakonodavnom svojstvu.

Pored informacija o obavezama, koje Aarhuska konvencija nameće organima javne uprave iz prethodnog poglavlja, bitno je napomenuti da Konvencija definira obaveze članica na najširi način i ne propisuje specifične obaveze za pojedine organe ili nivoe javne uprave. U tako širokom okviru, države članice Konvencije imaju obavezu da osiguraju poštivanje odredbi Konvencije i da, u skladu sa specifičnostima unutarnje organizacije javne uprave i drugim okolnostima, definiraju odgovarajuće nadležnosti za sve institucije javne uprave, odnosno, da razviju jasan i transparentan okvir za primjenu Konvencije. U tom smislu, nije dovoljno promijeniti zakonodavstvo na državnom ili entitetskom nivou, nego je potrebno unaprijediti regulativu, razviti konkretne procedure sa ciljem da se izgradi stimulativan okvir za iniciranje projekata od strane vlasti i za pružanje podrške inicijativama civilnog društva.

U Bosni i Hercegovini, u okviru postojećeg zakonodavstva razvile su se brojne dobre prakse. Intenzivno informiranje, edukativne kampanje i različite vrste obuke, korisni su mehanizmi za podizanje nivoa svijesti javnosti o pravima i mogućnostima u oblasti okoliša.

U skladu sa Konvencijom, **vlasti imaju obavezu da iniciraju i podrže projekte za edukaciju javnosti** iz sljedećih razloga:

- Građanima je potrebno objasniti pravo na učešće koje im Konvencija garantira, odnosno, moraju se upoznati sa pravima i mogućnostima da izraze svoje mišljenje o ciljevima opće politike ili konkretnim odlukama, koje se donose vezano za određene projekte, uključujući i mogućnost žalbe protiv odluka vlasti.
- Kako bi se uključili u odlučivanje, građani moraju poznavati oblast (tematiku) o kojoj se odlučuje i moraju biti pravovremeno obaviješteni o konkretnim oblicima učešća, koji im stoje na raspolaganju. Jedino dobro informirani građani mogu aktivno učestvovati u donošenju odluka i, u tom smislu, pravo na informaciju može se smatrati pravom, koje je nerazdvojivo od ***prava na učešće u odlučivanju***.

1.4.2. ULOGA JAVNOSTI

Svaki pojedinac ima pravo na zdravu životnu sredinu, a samim tim snosi društvenu i ličnu odgovornost da štiti i poboljšava stanje okoliša radi dobrobiti sadašnjih i budućih generacija⁴. Iz tog razloga, za primjenu Konvencije nije dovoljno da vlasti osiguraju prava „na papiru“. Građani, odnosno, organizacije civilnog društva moraju se truditi da koriste prava i mogućnosti, koje im stoje na raspolaganju.

Najznačajnija karakteristika nevladinih organizacija je njihova opredijeljenost da djeluju u svrhu zaštite općeg interesa, kroz djelovanje entuzijasta i aktivista, koji imaju saznanja „sa terena“. Predstavnici nevladinih organizacija ulažu vrijeme, energiju i volju da utječu na javne odluke kako bi one odgovarale

⁴Islambegović, Peršić, 2006.

stvarnim potrebama. Doprinos NVO-a se ne završava njihovim učešćem u fazama **kreiranja i usvajanja odluke**, nego traje i u fazama **izvršenja i kontrole**. Brojno članstvo i volonteri nevladinih organizacija mogu odigrati ključnu ulogu na planu neposredne primjene odluka, njihove promocije i isticanja pozitivnih efekata, koje dosljedna primjena odluka može imati na širem društvenom planu.

Razvijeno civilno društvo i učešće organizacija civilnog društva u odlučivanju predstavljaju temelj funkcionalne demokracije. Bosna i Hercegovina ima relativno kratak historijat razvoja civilnog društva. Prije rata djelovao je veliki broj organizacija, čije su aktivnosti bile usmjerene uglavnom na sport i kulturu. U poslijeratnom periodu broj nevladinih organizacija ekspanziono raste, ali je civilno društvo još uvijek nedovoljno razvijeno. Ograničenja za razvoj civilnog sektora uglavnom se odnose na:

- Nepostojanje institucionaliziranih kanala za dijalog između organizacija civilnog društva,
- Većina NVO-a djeluju u oblastima koje podržavaju donatori („donor-driven“), a ne rukovode se misijom i interesima članstva,
- Veći dio budžeta javnih institucija distribuirano se na netransparentan način, bez objavljivanja poziva za projekte, nego direktno u budžete NVO-a koji su „od javnog interesa“.

U zaključku, za bolju saradnju između javnog i civilnog sektora potrebno je poboljšati kapacitete oba sektora i uspostaviti stimulativan pravni i institucionalni okvir.

1.4.3. ULOGA PRIVREDNIH SUBJEKATA

1.4.3. ULOGA PRIVREDNIH SUBJEKATA

Osnovni interes privrednog sektora je sticanje dobiti, ali se privredne aktivnosti moraju odvijati u skladu sa važećim zakonodavstvom i u skladu sa principima održivog razvoja. Iz tog razloga nepoželjno je podsticati saradnju i uspostavljanje partnerstava između privrednika, organa javne uprave i građana. Naročito je važno uključiti predstavnike privrednog sektora u odlučivanje o okolišu, jer će se zajedničkim razmatranjima doći do konsenzusa i boljeg razumijevanja razloga za donošenje pojedinih odluka. Na kraju, povećava se vjerovatnoća da se donesene odluke efektivnije realiziraju.

Transparentan rad sektora privrede i konstruktivna saradnja privrednog sektora sa javnim sektorom i građanima, naročito je važna za primjenu IPPC direktive i PRTR-a, o čemu se govori u poglavlju o primjeni ove Direktive i Protokola na kraju priručnika.

1.5. OBLICI NEPOSREDNOG UČEŠĆA GRAĐANA U ODLUČIVANJU

Prema OECD-u⁵ postoje tri nivoa saradnje između građana i vlasti:

1. **Informiranje** – je jednosmjerna vrsta komunikacije: vlasti objavljuju informacije o procesima odlučivanja na svoju inicijativu ili građani pristupaju informacijama na vlastiti zahtjev.
2. **Konsultacije** – podrazumijevaju ograničenu dvosmjernu komunikaciju: vlasti traže i dobivaju povratne informacije od građana u određenim momentima procesa odlučivanja ili izrade javne politike.
3. **Aktivno učešće** – podrazumijeva naprednu dvosmjernu komunikaciju između vlasti i građana, koja počiva na principima partnerstva. Građani su aktivno angažirani u toku čitavog procesa odlučivanja

⁵Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj.

i mogu predložiti opcije za javne politike, ali je odgovornost za donošenje javnih politika i konačnih odluka na strani vlasti.

Treći nivo predstavlja idealan slučaj kojem se teži, a u praksi se najčešće dešavaju slučajevi, koji se pripisuju prvom ili drugom nivou saradnje. Bilo koji nivo saradnje, međutim, podrazumijeva korištenje određenih oblika neposrednog učešća građana. Niz važećih zakona⁶ u BiH propisuje oblike neposrednog učešća građana u odlučivanju, poput javne rasprave, javnog uvida, referenduma, zbora građana, građanske inicijative, mjesnih zajednica, panela građana, i slično. Zakonima je definiran mali broj opcija, ali, s druge strane, zakoni nisu restriktivni i otvaraju mogućnost da lokalne vlasti uvedu u primjenu i druge oblike neposrednog učešća građana koji nisu u suprotnosti sa važećim zakonodavstvom. U tom smislu može se reći da jedinice lokalne samouprave imaju visok stepen autonomije u primjeni različitih oblika građanskog učešća.

Specifične procedure kod organiziranja mehanizama učešća građana regulirane su statutima općina, kao i posebnim odlukama. Općine su statutima u većini slučajeva definirale tri osnovna oblika neposrednog učešća građana: **referendum, zbor građana i građansku inicijativu**. Mjesne zajednice su u statutima također razrađene kao oblik učestvovanja građana u odlučivanju o poslovima od neposrednog interesa građana.⁷

Pored ovih oblika, u praksi imamo i niz drugih mehanizama u upotrebi, sa novim demokratskim aspektima i dvosmjernom komunikacijom (višesektorska tijela, forumi, radionice...). Primjeri takvih oblika su **partnerske grupe** (forumi ili komisije) za planiranje lokalnog razvoja i **vijeća plana** za izradu prostorno-planske dokumentacije. Osnivanje i rad vijeća plana ima uporište u zakonodavstvu, a partnerske grupe se osnivaju ukoliko metodologija strateškog planiranja propisuje ovu tehniku učešća.

U proteklih pet godina samo 25% do 30% bosanskohercegovačkih općina usvojilo odluke za poboljšanje učešća građana⁸ (npr.: Odluka o procedurama javnih rasprava, Odluka o provođenju ankete u mjesnim zajednicama radi davanja prioriteta projektima, Odluka o proceduri za odabir projekata nevladinih organizacija sa kriterijima, itd.). Odredbe odluke o procedurama javnih rasprava su dobar primjer reguliranja obaveze vlasti da građanima osiguraju povratnu informaciju o donesenim odlukama i o tome na koji način su komentari građana razmatrani u toku donošenja konačne odluke (jesu li prihvaćeni, razloženi zbog kojih su odbačeni, i slično), što je u skladu s odredbama Aarhuske konvencije. Efekti u nekim općinama su već uočeni: građani češće koriste mogućnosti za direktno učešće i aktivnije učestvuju na javnim raspravama⁹.

Međunarodna iskustva pokazuju raznolikost oblika učešća javnosti, koji su se pokazali efektivnim u datim lokalnim uvjetima i za dati predmet (temu) odlučivanja. Pored javnih rasprava i javnog uvida, potrebno je sagledati niz drugih oblika, od kojih su neki veoma kreativni i posredno utječu na podizanje građanskog aktivizma, time što informiraju, educiraju i motiviraju građane da se uključe u odlučivanje. U tabeli br. 1 nalazi se prikaz oblika učešća javnosti i kanala komunikacije između vlasti i građana koji se koriste u međunarodnoj praksi.¹⁰

⁶Ovdje se prvenstveno misli na zakone na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou, kojima se reguliraju oblasti lokalne samouprave, okoliša, prostornog planiranja.

⁷Na osnovu analize nekoliko općinskih statuta iz oba bosanskohercegovačka entiteta, može se zaključiti da mali broj općina statutom institucionalizira druge oblike građanskog učešća (Jusić (ur.), 2010.).

⁸Centri civilnih inicijativa pružali su intenzivnu tehničku podršku općinama prilikom usvajanja i primjene ovih odluka, kao i nekoliko međunarodnih organizacija i projekata.

⁹Wagner, 2007.

¹⁰DETR, 2000.

Fokus grupe	Angažiranje neovisnih konsultanata, koji su na raspolaganju javnosti za davanje objašnjenja
Radionice	Interaktivne web stranice
Info-služba s osobljem koje daje objašnjenja/ odgovore građanima	Angažiranje osoba koje posjeduju vještine i znanja o uključivanju građana u odlučivanje
Organizirane posjete postrojenjima koja su slična predmetu odlučivanja	Provedba edukativnih programa o okolišnim pitanjima
Objavljivanje i distribucija sažetaka tehničkih dokumenata koji su pisani lako razumljivim jezikom	Takmičenja sa dodjelom nagrada radi podizanja interesa javnosti
Rad s interesnim grupama u zajednici	Tematske izložbe na javnim mjestima
Anketiranje građana i interesnih grupa	Osiguravanje medijskog praćenja
Objavljivanje studija slučaja u lokalnim biltenima, kako bi se podržale dobre prakse	Organiziranje javnih događaja radi obilježavanja ekoloških datuma sa ciljem podizanja nivoa svijesti javnosti
Otvorene sjednice skupštine/vijeća	Distribucija letaka i brošura

Tabela broj 1. Oblici za uključivanje javnosti iz međunarodne prakse

Odabir adekvatnih oblika za uključivanje javnosti treba raditi na osnovu razmatranja niza praktičnih pitanja, koja se odnose na lokalne uvjete i okolnosti procesa odlučivanja. Dobra priprema cjelokupnih napora za uključivanja javnosti radi se kroz izradu plana ili strategije. Taj dokumenat razmatra pitanja poput: šta je svrha (cilj) uključivanja javnosti, ko treba da učestvuje u odlučivanju, da li je šira (ili zainteresirana) javnost adekvatno zastupljena, kada treba uključiti javnost, na koji način motivirati javnost da se uključi u odlučivanje, koju vrstu informacija treba osigurati građanima ili pozvanim predstavnicima, kako bi se mogli aktivno uključiti, koliko dugo trebaju trajati pojedine faze i događaji za učešće javnosti, koji resursi su na raspolaganju, na koji način će se procesirati sugestije i komentari građana, šta treba uraditi nakon donošenja odluke (na koji način poslati povratnu informaciju), itd.

1.6. PRIMJERI DOBRIH PRAKSI GRAĐANSKOG UČEŠĆA

Kao što je ranije naglašeno, u Bosni i Hercegovini su se u okviru važećeg zakonodavstva uspjele razviti uspješne prakse građanskog učešća sa brojnim, i za građane, prihvatljivim kanalima komunikacije i oblicima učešća. U daljnjem tekstu opisano je nekoliko primjera, koji pokazuju načine za primjenu drugog stuba Aarhuske konvencije.

Prvi primjer: Učešće građana u izradi prostorno-planske dokumentacije

Pravna regulativa¹¹ u BiH ne obrađuje detaljnije pitanje učešća javnosti u izradi i donošenju prostornih planova. Važeći Zakon o uređenju prostora i građenju RS („Sl. glasnik RS“ 55/10) predstavlja jedini zakon u BiH koji posvećuje veću pažnju pitanju učešća javnosti. U članu 30 se navodi da Odluka o pristupanju izradi dokumenta prostornog uređenja između ostalog mora da sadrži odredbe o javnoj raspravi i javnom uvidu. Član 32, stavovi 2 i 3, tretira obavezu osiguravanja javnog uvida za sve zainteresirane

¹¹Korištene informacije sa seminara 23. juna 2011. godine, u Maglaju, u okviru projekta „Promocija implementacije Aarhuske konvencije u regiji Jugoistočne Evrope – Aktivnosti u BiH“, prezentacija Viktora Bjelića.

strane, kao i obavezu objavljivanja javnog poziva svim zainteresiranim osobama za dostavljanje prijedloga i sugestija za određena planska rješenja. Član 33 govori o formiranju Vijeća plana čija je uloga praćenje izrade plana, vođenje javne rasprave i usaglašavanje stavova i interesa.

U Brčko distriktu BiH, Zakon o prostornom planiranju i građenju (član 31) propisuje obavezu nosioca pripreme da osigura saradnju i usaglašavanje stavova zainteresiranih osoba, prikupljanjem prijedloga i primjedbi zainteresiranih osoba putem poziva upućenog preko sredstava javnog informiranja. Član 32 otvara mogućnost osnivanja Vijeća plana radi stručnog praćenja izrade dokumenta prostornog planiranja, vođenja javne rasprave i usaglašavanja stavova i interesa. Član 37 propisuje javni uvid i javnu raspravu za nacrt dokumenta, a članom 38 otvara se mogućnost za organiziranje stručne rasprave.

Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine („Sl. novine FBiH“ br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10) samo generalno tretira pitanje učešća javnosti, dok je ovo pitanje detaljnije razrađeno podzakonskim aktom - Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja („Službene novine FBiH“, br. 63/04, 50/07). Jedno od načela planiranja prostora po ovom Zakonu jeste i “javnost i slobodan pristup podacima i dokumentima značajnim za planiranje” (član 3). Član 19 govori da je Odluka o donošenju Prostornog plana javni dokument, kao i tekstualni dio plana (objavljuje se u službenim glasilima kantona). U članu 23 navodi se da Odluka o pristupanju izradi planskog dokumenta, između ostalog, mora da sadrži odredbe o javnoj raspravi. Član 29 govori o trajanju javnog uvida za nacrt svakog dokumenta prostornog uređenja, koji može trajati najduže tri mjeseca.

Izrada prostornog plana općine Doboj Jug¹²

Priča o kreiranju prostornog plana općine Doboj Jug u BiH oslikava uspješno uključivanje građana u odlučivanje na lokalnom nivou. Kada su 2005. godine lokalne vlasti donijele odluku o izradi prostornog plana, predvidjele su i aktivnosti za uključivanje javnosti u skladu sa važećim propisima. Za čitav proces osigurana su budžetska sredstva za rad urbanističkog instituta i za kampanju kojom su se građani uključili u proces planiranja. Lokalne vlasti su imale istinski interes da prostorni plan uzme u obzir sve resurse i potencijale na teritoriji općine, ali i da odražava potrebe i očekivanja njenih građana.

Dobro osmišljena i intenzivna kampanja za informiranje i educiranje javnosti pratila je proces prostornog planiranja. Za kampanju su definirani jasni ciljevi, dizajniran je vizuelni identitet i osnovne poruke, detaljno su razrađene aktivnosti, vremenske odrednice, podjela odgovornosti, način izvještavanja. Korišteni su brojni kanali za informiranje građana, najavu događaja i izvještavanje o rezultatima prethodnih faza procesa: oglasne ploče, radioemisije, besplatan općinski bilten, website, lokalne novine, plakati, leci. Osnovano je Vijeće plana, organizirano je nekoliko radionica i javnih rasprava u kojima su građani svoje interese suprotstavljali interesima vlasti i privatnog sektora. Danas se sa sigurnošću može reći da su građani Doboja ostvarili značajan utjecaj na konačan izgled prostornog plana.

Prostorni plan je zvanično usvojen od strane tijela vlasti 2007. godine, nakon dvije godine dugog procesa projektiranja i procesa učešća građana. Ovakvi primjeri su značajni, jer pokazuju da upravljanje lokalnim resursima nije problem kojim se trebaju baviti samo eksperti, nego i građani koji te resurse koriste.

Drugi primjer: Učešće građana u izradi lokalnog plana upravljanja otpadom

Pravni okvir: Planiranje upravljanja otpadom u BiH regulirano je zakonima o upravljanju otpadom u entitetima i Brčko distriktu BiH. Svi Zakoni propisuju obavezu relevantnih vlada da se u toku izrade strategija upravljanja otpadom konsultiraju sa predstavnicima udruženja za zaštitu životne sredine (pored konsultacija sa drugim relevantnim akterima). Zakoni u RS i BD (član 10 u oba zakona) obave-

¹²Izvor: Mišić Mihajlović, 2010. (Iskustva Projekta razvoja općina u BiH).

zuju odgovorna tijela da pri izradi lokalnog plana upravljanja otpadom sarađuju sa predstavnicima udruženja, koja se bave pitanjima zaštite životne sredine. U RS obaveza je da se plan stavlja na uvid javnosti svake godine. FBiH Zakon članom 10 obavezuje kantone da planove upravljanja otpadom izrade u saradnji s udruženjima za okoliš. Kantoni imaju obavezu da propisom urede uvjete za planiranje upravljanja otpadom u općinama, tako da je ovo pitanje različito riješeno u općinama FBiH. Dakle, zakoni o upravljanju otpadom u BiH ne sadrže specifične odredbe o oblicima učešća građana u procesu planiranja upravljanja otpadom.

Uspostavljanje sistema za upravljanje otpadom u općini Petrovo¹³

Početkom 2004. godine građani Petrova su identificirali problem neadekvatnog odlaganja otpada, kao prioritet za rješavanje na području općine. Lokalne vlasti bile su spremne napraviti poboljšanja u toj oblasti i organizirale su intenzivnu kampanju s ciljem da educiraju građane o mogućim načinima odlaganja otpada i da kroz javne rasprave utvrde interes građana da podrže novi sistem za odvoz otpada, utvrde cijenu i učestalost odvoza, itd. Brojni kanali su korišteni za komunikaciju, konsultiranje i učešće građana: anketa, općinski projektni tim u kojem su učestvovali predstavnici nevladinog sektora, javne rasprave, sastanci sa vijećima mjesnih zajednica, takmičenja za domaćinstva i školsku djecu, akcije čišćenja koje su predvodili načelnik i predstavnici lokalne administracije. Urgentnost rješavanja ovog problema i brojni kanali otvoreni za komunikaciju osigurali su masovno učešće građana u odlučivanju o ovom pitanju. Na kraju, važno je napomenuti da su putem ankete u odlučivanju učestvovali i tzv. *pasivni građani*. Značaj ovog primjera utoliko je veći što su lokalne vlasti, u širokim okvirima koje postavlja Zakon, osmislile i realizirale niz javnih događaja i osigurale učešće građana u planiranju upravljanja otpadom, a ne samo udruženja koja se bave zaštitom životne sredine.

Treći primjer: Javna rasprava o Studiji utjecaja na životnu sredinu asfaltne baze u naselju Karanovac kod Banje Luke

Pravni okvir: Prema Zakonu o zaštiti životne sredine RS (član 64, stav 3) nosilac projekta obavezan je organizirati javnu raspravu najkasnije u roku 60 dana od dana podnošenja zahtjeva za odobravanje studije utjecaja Ministarstvu nadležnom za zaštitu životne sredine. Poziv na javnu raspravu mora biti objavljen najmanje 15 dana prije održavanja javne rasprave. Nosilac projekta organizira javnu raspravu o studiji utjecaja u općini u kojoj se nalazi lokacija datog projekta. U javnoj raspravi obavezno učestvuje predstavnik Ministarstva nadležnog za zaštitu životne sredine koji i vodi javnu raspravu. Nosilac projekta priprema i dostavlja Ministarstvu nadležnom za zaštitu životne sredine zapisnik sa javne rasprave u roku 8 dana nakon njenog održavanja. Zainteresirana javnost može u roku 30 dana od dana održavanja javne rasprave podnijeti nosiocu projekta primjedbu u vezi sa zahtjevom i studijom utjecaja, u pisanoj formi. Nosilac projekta je obavezan da u roku sljedećih 15 dana dostavi Ministarstvu nadležnom za zaštitu životne sredine primljene primjedbe u vezi sa zahtjevom i studijom utjecaja i svoj preliminarni stručni stav o primljenim primjedbama. Ministarstvo nadležno za zaštitu životne sredine u roku koje samo odredi, ali ne dužem od 15 dana, prosljeđuje nosiocu projekta svoju ocjenu o primljenim primjedbama zainteresirane javnosti, o preliminarnom stručnom stavu nosioca projekta i svoj stav o primljenim primjedbama zainteresiranih organa, te po potrebi nalaže nosiocu projekta da izvrši izmjene i dopune studije utjecaja. Ministarstvo nadležno za zaštitu životne sredine određuje nosiocu projekta rok, koji ne može biti duži od 30 dana, da podnese dopunjenu studiju, uključujući i posebni dio studije utjecaja koji se odnosi na mogući utjecaj projekta na životnu sredinu drugog entiteta ili Brčko distrikta BiH. Ministarstvo nadležno za zaštitu životne sredine je obavezno da u roku 30 dana od prijema dopunjene studije utjecaja izvrši stručnu kontrolu (reviziju) studije utjecaja.

Javna rasprava: Na samom događaju koji je organiziran u Mjesnoj zajednici Karanovac (Općina Banja Luka), a organiziran od strane Ministarstva prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS i investitora projekta, ispred organizatora učestvovala su dva stručna saradnika i pomoćnik ministra ispred

¹³Izvor: Mišić Mihajlović, 2010. (Iskustva Projekta razvoja općina u BiH).

ministarstva, te jedan konsultant ispred investitora. Investitor je pripremio materijale za raspravu u štampanoj formi, koji su bili podijeljeni učesnicima. Na javnu raspravu odazvalo se preko 40 mještana naselja Karanovac i nekoliko predstavnika NVO-a, koji su veoma aktivno saslušali izlaganje i učestvovali u raspravi. Nakon izlaganja predstavnika investitora, s napomenom da on nije osoba, koja je direktno učestvovala u izradi studije, mještani su tražili riječ, kako bi objasnili i dali do znanja da su informacije u studiji netačne. Prije svega se nametnulo pitanje od strane mještana o informaciji da bi se potencijalna asfaltna baza nalazila minimalno 500 metara zračne linije od prvih kuća, što je stanovnik, koji živi u neposrednoj blizini, pobio činjenicom da se njegova kuća nalazi na samo 150 metara udaljenosti. Uz žučnu diskusiju, koju predstavnik investitora nije uspio voditi, niti braniti studiju, riječ je uzeo predstavnik NVO-a za zaštitu životne sredine, koji je primijetio i ukazao na evidentne greške u materijalima, a prije svega na propust izrađivača studije. Naime, prije ove studije, rađena je studija za kamenolom na istoj lokaciji, koji je dobio ekološku dozvolu. Predstavnik NVO-a je primijetio u tekstu studije procjene utjecaja za asfaltnu bazu da se u tekstu nenamjerno navodi kamenolom, što je dovelo do zaključka, da je studija plagijat studije za kamenolom, te da je ona kao takva neprihvatljiva. Nakon izražavanja očiglednog nezadovoljstva stanovnika pokušajem obmane od strane investitora, pomoćnik ministra za životnu sredinu je dao završnu riječ javne rasprave. Zahvalio je svim učesnicima na aktivnom učešću, te je, posebno, zahvalio predstavnicima NVO-a, koji su primijetili navedene propuste i naglasio je da ova studija neće dobiti saglasnost njegovog ministarstva dok se svi propusti, mjere zaštite i prevencije ne budu uradile po propisima. Na taj način, jasno je stavljeno do znanja investitoru da ovaj proces zaslužuje veću i studiozniju pažnju, mjere i obrazloženje, od trenutnog.

Četvrti primjer: Javna rasprava o Prijedlogu zakona o genetički modificiranim organizmima

Pravni okvir: Zakonom o hrani je jasno propisano, da svako onaj ko želi na tržište BiH staviti novu hranu, genetički modificiranu hranu, mora zatražiti saglasnost Agencije za sigurnost hrane BiH, tj. Vijeća ministara. Pored ovog Zakona, zahtjev EU-a po pitanju uvoza, plasmana, korištenja i ispunjavanja vanjskotrgovinskih sporazuma koje je BiH potpisala, bio je da se pitanje GMO-a u BiH regulira zakonom.

Javna rasprava: S obzirom na to, da je pitanje hrane i GMO-a specifično pitanje kojim se prema navedenom Zakonu izjašnjava Vijeće ministara, odnosno Ustavnopravna komisija Zastupničkog doma i Ustavnopravna komisija Doma naroda, javna rasprava je i organizirana u skladu sa tim. Prisutni na javnoj raspravi su bili članovi obje komisije, zastupnici Doma naroda, predstavnici akademske javnosti i udruženja. Najčešće primjedbe, koje su bili iznesene odnosile su se na testiranje GMO-a i na otvorene terenske probe u BiH, te pitanje laboratorija, koje mogu izvršiti testiranje GMO-a. Koliko je poznato i vidljivo iz konačnog teksta Zakona, primjedbe nisu značajnije utjecale na konačnu verziju zakona. Upravo ova činjenica ukazuje na neophodnost dostavljanja obrazloženja nakon javne rasprave, što u ovom slučaju nije bilo jasno i transparentno objavljeno, te dostupno za javnost.

Bitno je napomenuti, da je GMO amandman Aarhuske konvencije sačinjen s ciljem jačanja prava javnosti. Pojašnjava područje primjene drugog stuba Konvencije (učesće javnosti u procesu donošenja odluka) po ovom pitanju. Konkretno rečeno, nameće obavezu vladajućim strukturama da traže mišljenje javnosti prije nego što odobre otvorene terenske probe ili plasiranje GMO na tržište.

1.6.1 TEHNIKE I METODE UČEŠĆA JAVNOSTI

Potpisivanjem i ratifikacijom Aarhuske konvencije države su preuzele obaveze da kada god je to moguće, na vrijeme informiraju i uključe javnost u donošenje odluka o planovima, programima i politikama, kao i u proces pripreme izvršnih uredbi i pravno obavezujućih normativnih instrumenata. Postoje različite tehnike, te formalne i neformalne metode učesća javnosti u procesu donošenja odluka u ovisnosti o nivou za koji se odluka donosi.

Prvi korak u cijelom postupku je osiguravanje adekvatnih informacija o tome da se pokreće mehanizam donošenja odluka, koje podrazumijevaju učešće javnosti.

Drugi korak je osiguravanje informacija o samom sadržaju odluke, koja treba da se donese, i sadrži sljedeće:

- Potrebu o provedbi zakonske procedure;
- Obuhvat odluke i njen utjecaj na životnu sredinu;
- Određivanje značaja utjecaja na životnu sredinu;
- Elaborat lokacije projekta, plana, programa za koji se donosi odluka;
- Predložene mjere za smanjenje/prevenciju utjecaja na životnu sredinu;
- Osiguravanje objektivnog, vjerodostojnog i kompletnog pristupa učešća javnosti;
- Praćenje implementacije i stanja životne sredine.

Treći korak su, zapravo, metode učešća javnosti, koje se generalno mogu podijeliti na formalne i neformalne. **U formalne metode učešća javnosti spadaju pisane i usmene, koje se mogu provesti kroz:**

- **Javni uvid** - zainteresirana javnost u pisanoj formi podnosi primjedbe, informacije, analize ili mišljenja koja smatra relevantnim;
- **Javnu raspravu** - osigurava odgovarajući forum za sve zainteresirane strane da usmeno izlože svoje primjedbe i prijedloge;
- **Referendum** – neposredno i tajno odlučivanje građana upisanih u birački spisak, uglavnom na lokalnom nivou;
- **Zbor građana** – razmatranje i definiranje primjedbi, prijedloga i inicijativa u okviru mjesnih zajednica, koji se upućuju posredstvom organa mjesne zajednice prema nadležnim institucijama;
- **Građansku inicijativu** – predlaže se donošenje, izmjena akata ili drugih pitanja koja su u nadležnosti lokalne samouprave, a broj potpisa građana, postupak razmatranja i odlučivanja o građanskoj inicijativi se određuje statutima općina.

Neformalne metode učešća javnosti najčešće se koriste kada javnost nije kvalitetno i na vrijeme uključena u proces donošenja odluka ili kada se formalnim metodama ne mogu izboriti za ostvarenje vlastitih prava. Pravo na reakciju, odnosno na kritiku, zagwarantirano je pravnim sistemom u BiH. Ustavom BiH je zagwarantirano “pravo na iznošenje mišljenja”, čime postoji pravni okvir za isticanje kritike (pozitivne ili negativne) prema određenom događaju, ličnosti ili odluci.

Rezultati neformalnih metoda imaju veće efekte, ako su organizirane od strane nevladinih organizacija i njihovih mreža, te od strane foruma građana. **U neformalne metode spadaju:**

Zagovaranje – planirane i organizirane akcije koje se koriste različitim instrumentima (javne akcije, peticije, reklamne i informativne kampanje, i dr.);

Lobiranje – utječe se na donosioce odluka s ciljem promjene zakonskih propisa i/ili prakse u primjeni propisa;

Direktni pritisci – prikupljanje potpisa, slanje peticija, pritužbi, organiziranje protesta i javnih okupljanja i dr.

Javnim istupima, protestima, tribinama, nastupima pred sredstvima informiranja mogu se postići značajni rezultati u ovoj oblasti, a nevladine organizacije kroz svoje djelatnosti mogu vršiti i neposredan

utjecaj na odluku kroz "lobiranje" nosilaca funkcija i donosilaca odluka. Organiziranje ovakvih akcija može pomoći oko ukazivanja na problem.

1.7. KONKRETNE AKTIVNOSTI KOJE ZAHTIJEVAJU UČEŠĆE JAVNOSTI

Jedna od najvažnijih aktivnosti, koja zahtijeva učešće javnosti u donošenju odluka jeste proces procjene utjecaja na životnu sredinu, odnosno izdavanja ekoloških ili okolinskih dozvola. Zakonima o zaštiti životne sredine/okoliša u oba entiteta, odnosno pravilnicima koji proističu iz njih, propisan je postupak procjene utjecaja projekata i pogona, koji mogu imati utjecaj na životnu sredinu. U oba entiteta, predviđena je obaveza informiranja i uključivanja javnosti u ove procese, osim u RS, gdje za prethodnu procjenu utjecaja nije predviđeno informiranje i uključivanje javnosti. Takva situacija nije pogodna, pogotovo ako se prethodnom procjenom neargumentirano utvrdi da studija procjena utjecaja nije potrebna i izda se ekološka dozvola za postrojenje ili projekt, koji ima negativan utjecaj na životnu sredinu.

Setom entitetskih zakona o životnoj sredini predviđene su izrade entitetskih strategija, koje također ne predviđaju direktno učešće javnosti, a predstavljaju najvažnije planske dokumente, koji mogu predodrediti kurs razvoja, unapređenja, ali i degradacije životne sredine. Međutim, oba entitetska zakona o zaštiti životne sredine predviđaju jedno mjesto predstavnika nevladinih organizacija u Savjetodavnom vijeću, koje dobija nacрте ovih strategija i tada postoji mogućnost davanja primjedbi, odnosno učešća javnosti preko svog zastupnika.

Zahtjevi principa održivog razvoja najbolje se mogu provoditi u dijelu kroz planiranje aktivnosti zaštite životne sredine. Kao metoda svjesnog i planskog djelovanja danas je u svijetu prihvaćeno akcijsko planiranje životne sredine (EAP). Ovisno o nivou, na koji se odnosi, plan može biti državni (NEAP), regionalni (REAP) ili lokalni (LEAP).

U okviru projekta, kojeg je podržala Svjetska banka za razvoj i usvajanja NEAP-a BiH, uključivana je javnost u rad kroz učešće predstavnika nevladinih organizacija na skupovima, redovnim izvještavanjem o napretku procesa, direktnim kontaktima na terenu.

Trenutno važeće zakonodavstvo u BiH poznaje obavezu izrade planova na općinskom i kantonalnom nivou. Prema Zakonu općine su dužne donijeti Lokalni akcijski plan u oblasti životne sredine (LEAP), gdje veliku ulogu imaju nevladine organizacije, često kao voditelji izrade plana ili partneri.

Dakle, upravo ovdje dolazimo do uloge nevladinih organizacija u učešću javnosti, kao zastupnika iste te javnosti, ali i protagonista zaštite životne sredine, kao interesa budućih generacija ljudi i kompletnog živog i neživog svijeta planete. Osim njihove potencijalne zastupničke uloge u formalnim procesima učešća javnosti, njihova velika uloga je i u različitim oblicima i metodama neformalnog učešća javnosti kroz organiziranje javnih tribina i kampanja, protesta, peticija, javnog zagovaranja putem medija, organiziranja direktnih akcija građanske neposlušnosti i slično.

Zakonska regulativa u BiH ne obrađuje detaljnije pitanje učešća javnosti u izradi i donošenju prostornih planova.

Zakonom o prostornom planiranju Republike Srpske predviđena je obaveza izrade prostornog plana RS, u kojem se mora voditi računa o potrebama zaštite i očuvanja životne sredine. Planovi su urađeni i objavljeni na propisani način, tako da su dostupni javnosti na uvid. Novi Zakon o uređenju prostora i građenju RS („Sl. glasnik RS“ 55/10) predstavlja jedini zakon u BiH koji posvećuje veću pažnju pitanju učešća javnosti. Odluka o pristupanju izradi dokumenta prostornog uređenja, između ostalog, mora sadržavati odredbe o javnoj raspravi i javnom uvidu. Zakon definira obavezu osiguravanja javnog uvida za sve zainteresirane strane, kao i obavezu objavljivanja javnog poziva svim zainteresiranim osobama

za dostavljanje prijedloga i sugestija za određena planska rješenja. Također, član 33 Zakona govori o formiranju Vijeća plana, čija uloga je praćenje izrade plana, vođenja javne rasprave i usaglašavanja stavova i interesa.

Do sada je urađeno nekoliko planova, a u toku je izrada prostornih planova općina, te urbanističkih planova za gradove u kojima to nije učinjeno. Proces informiranja o planovima odvija se prema ustaljenoj praksi objavljivanja putem javnih glasila, ili su nacrti dati na uvid građanima u prostorijama organa uprave, koji je nadležan za poslove prostornog planiranja. Ujedno s objavljivanjem nacрта dokumenta, naznačeni su vrijeme, mjesto i način upućivanja primjedbi i sugestija, koje javnost može podnijeti vezano za tekst nacрта. U RS u pojedinim lokalnim zajednicama zakazuju se javne rasprave u obliku tribina, gdje je građanima omogućeno da u direktnom kontaktu dobiju informacije vezano za prostorni plan.

1.8. PROCES UKLJUČIVANJA JAVNOSTI

Jedna od metoda učešća javnosti svakako je javna rasprava o zakonima, koji se tiču životne sredine, a posebno koji se tiču *Procjene utjecaja na životnu sredinu*. Odredbe o učešću javnosti iz Aarhushke konvencije u potpunosti su ugrađene u Direktivu EU-a o *Procjeni utjecaja na životnu sredinu* (nakon izmjena i dopuna izvršenih na osnovu Direktive 2003/35/EC), te prema tome predstavljaju i obavezu institucija u BiH. Kako je već rečeno u prethodnom poglavlju, zakonski okvir procjene utjecaja na životnu sredinu i izdavanja ekološke/okolinske dozvole poprilično je definiran u BiH.

Međutim, u dosadašnjoj praksi dešavaju se određeni problemi po ovom pitanju. Vrlo često javnost nema uvid u rješenje o izradi studije, rješenje o prihvatanju studije, kao ni u samu izdatu dozvolu, iz kojih bi se moglo vidjeti da li su primjedbe i sugestije sa javnih uvida i rasprava uzete u obzir. Budući da nema uvid u samu dozvolu, javnost ne može ni suditi da li se pojedine firme ponašaju u skladu s odredbama, tako da ne može na odgovarajući način reagirati. Nedostatak povratnih informacija predstavlja lošu praksu zbog koje šira javnost često nije aktivno uključena u procese učešća javnosti u postupku procjene utjecaja i izdavanja dozvola.

Kada je u pitanju donošenje odluka o usvajanju zakona ili njihovih izmjena i dopuna na nivou države ili entiteta (u FBiH i kantona), onda je učešće javnosti omogućeno kroz javne rasprave. Javne rasprave u praksi postoje kao značajan oblik učešća javnosti, koje pružaju mogućnost svakom pojedincu da razmatra, daje primjedbe i prijedloge na nacрте zakona, koji se donose.

Pored zakona, učešće javnosti u donošenju odluka o budžetima je, također, značajno, jer kroz budžete mogu se sagledati namjere vlasti o provedbi zakona i različitih planova, koji mogu imati utjecaja na životnu sredinu. Iako nije predviđeno Aarhushkom konvencijom, upravo to je prilika za aktivno učešće građana i direktan utjecaj na izbor i predlaganje prioritarnih aktivnosti, koje će biti finansirane budžetskim, dakle javnim sredstvima.

Kada su u pitanju podzakonski akti, koje donose resorna ministarstva, a koji mogu imati utjecaja na životnu sredinu, tu je mogućnost učešća javnosti uskraćena. Vrlo često ovo predstavlja problem za javnost, zato što nema mogućnost utjecanja na kreiranje takvih propisa, koji su, uglavnom, operativni i uređuju određenu oblast detaljnije. S tim u vezi, pitanja učešća javnosti proceduralna su i definiraju se zakonom, i kao takva ne tretiraju se podzakonskim aktima.

Po pitanju implementacije NEAP-a i dosada urađenih LEAP-a, ne postoje dostupne informacije o stepenu njihove realizacije, kao ni o stepenu učešća javnosti, osim sarajevske Općine Centar, koja je svoj prvi *Izvjestaj o realizaciji LEAP-a* uredno objavila na svojim web stranicama.

Uključivanje javnosti u procese donošenja odluka na lokalnom nivou je, također, jasno definirano u zakonima o lokalnoj samoupravi u oba entiteta, gdje se kaže da građani neposredno odlučuju o pitanjima iz nadležnosti organa jedinica lokalne samouprave, putem referendumu, mjesnog zbora građana i drugih oblika neposrednog izjašnjavanja u FBiH, a u RS referendumom, zborom građana, građanske inicijative, mjesne zajednice, panelima građana, šemama prijedloga, "satima građana" u skupštinama općina i drugim oblicima koji nisu zabranjeni zakonom.

1.9. IZVJEŠTAVANJE O STANJU ŽIVOTNE SREDINE

Najčešći oblik informiranja građana o stanju u određenoj oblasti je izvještavanje. Izvještaj akt je, akt koji priprema stručni organ, ili organ uprave i podnosi ga na usvajanje zastupničkom tijelu. S obzirom na to da izvještaj prave ovlaštene stručne organizacije, podrazumijeva se tačnost podataka i njihova stručna obrada u tekstu.

Kako su u BiH nadležnosti po pitanju životne sredine u nadležnostima entiteta i Brčko distrikta BiH, tako su resorna ministarstva nadležna da pripremaju i objave ovakve izvještaje. Kada su u pitanju obaveze države BiH u smislu preuzetih međunarodnih obaveza kroz različite sporazume i konvencije, onda je nadležno za izvještavanje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, koje koordinira pripremu takvih izvještaja i prikuplja podatke od entitetskih resornih ministarstava.

U određenim situacijama, moguće je da se jedno od entitetskih ministarstava zaduži da bude tzv. „fokus grupa ili focal point“ za određene konvencije, te izradu izvještaja u tom slučaju koordinira to ministarstvo. Neke od međunarodnih obaveza relativno dobro se poštuju uz svesrdnu pomoć i finansijsku podršku međunarodnih organizacija, pa su tako izrađena i objavljena četiri nacionalna izvještaja i to:

- Nacionalni izvještaj o dezertifikaciji i degradaciji zemljišta (2005);
- Nacionalni izvještaj za Konvenciju o biodiverzitetu (2009);
- Prvi nacionalni izvještaj o klimatskim promjenama (2009);
- Prvi nacionalni izvještaj o provedbi Aarhuske konvencije u BiH (2010)

Pored gore navedenih, urađen je "Funkcionalni pregled sektora okoliša u Bosni i Hercegovini", koji se provodio u okviru napora vlasti u BiH da se provedu reforme u okviru javne administracije, koji je finansirala Evropska unija, i Izvještaj o napretku BiH koji prikazuje napredak na polju prenošenja i implementacije zakonodavstva Evropske zajednice iz oblasti životne sredine u Bosni i Hercegovini u periodu: maj 2008. – april 2009. godine.

Trenutno u BiH, na osnovu Zakona, postoji obaveza entitetskih vlasti da podnose izvještaj Skupštini i to na nivou FBiH i kantona svake druge godine, a u RS svake godine. Iako još od usvajanja 2003. godine postoji očita zakonska obaveza da se donose planovi i podnose izvještaji o stanju životne sredine, do sada to nije učinjeno. Također, Zakonom nisu precizirani instrumenti za pokretanje odgovornosti nadležnih organa za neispunjavanje obaveza izvještavanja.

U smislu informiranja i učešća javnosti, Zakonom određeno je da se izvještaj mora objaviti u službenim glasilima, čime je zadovoljeno pravo na informiranje o već usvojenom izvještaju. Na žalost, u zakonima se ne govori na koji način javnost može učestvovati ili davati svoje mišljenje, primjedbe i prijedloge po pitanju izvještaja. Izvještaj usvaja skupština nakon skupštinske rasprave, što znači da je jedini oblik učešća javnosti posredno učešće, preko zastupnika u parlamentu.

U FBiH, prilikom izrade nacrta *Strategije zaštite prirode, Sažetak analize postojećeg stanja okoliša* FBiH je objavljen i služi kao svojevrsni izvještaj. Pored ovog Izvještaja, 2008. godine je objavljen i tzv. Zeleni izvještaj FBiH, koji predstavlja stanje životne sredine u FBiH.

Po pitanju implementacije NEAP-a i dosada urađenih LEAP-a, ne postoje dostupne informacije o stepenu njihove realizacije, kao ni o stepenu učešća javnosti, osim sarajevske Općine Centar, koja je svoj prvi Izvještaj o realizaciji LEAP-a uredno objavila na svojim web stranicama.

3

PRAKTIČNA ISKUSTVA U PRIMJENI AARHUSKE KONVENCIJE NA ENTITETSKOM NIVOU I NA NIVOU BRČKO DISTRIKTA BIH

3.

PRAKTIČNA ISKUSTVA U PRIMJENI AARHUSKE KONVENCIJE NA ENTITETSKOM NIVOU I NA NIVOU BRČKO DISTRIKTA BIH

I. UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U ODLUČIVANJE I POSTUPAK IZDAVANJA OKOLIŠNE DOZVOLE U FEDERACIJI BIH

Radi zaštite okoliša i održivog razvoja, u sklopu svojih redovnih aktivnosti iz propisanog djelokruga rada, Federalno ministarstvo okoliša i turizma poduzima niz aktivnosti, kojima je cilj jačanje svijesti cjelokupne javnosti o potrebi zaštite okoliša.

Okolišna dozvola

Uspostava novog sistema izdavanja okolišnih dozvola utemeljena je na modernim evropskim standardima i procedurama, i tretira sve utjecaje koje pogoni i postrojenja, odnosno aktivnosti, uglavnom privrednih subjekata imaju na pojedine segmente okoliša, kao i na okoliš u cjelini. Dakle, možemo reći da je uveden novi pravni institut, nazvan okolišna dozvola, koji sa svojim instrumentarijem u formi odredaba u Zakonu i provedbenim propisima preventivno djeluje na prekomjerna zagađivanja, utvrđena graničnim vrijednostima parametara zagađivanja okoliša, te doprinosi njegovom očuvanju, očuvanju cjelokupnog živog svijeta i zaštiti zdravlja ljudi.

Integralna (IPPC¹⁴) okolišna dozvola obuhvata cjelovito okolišno upravljanje postrojenjem, uključujući emisije zagađivanja u zrak, vodu i tlo, stvaranje otpada, korištenje sirovina, energetska efikasnost, buku, akcidente i sanaciju lokacije nakon zatvaranja postrojenja. Okolišna dozvola predstavlja prekretnicu u načinu poslovanja svih privrednih subjekata. Jasna odgovornost za posljedice po okoliš, koja se propisuje dozvolom, donosi niz novih obaveza za privredne subjekte, koje su finansijski zahtjevne, ali, dugoročno gledano, isplative.

Preduvjet održivog razvoja – uključivanje javnosti u donošenje odluka

Jedan od osnovnih preduvjeta za ostvarivanje održivog razvoja jeste efikasno učešće javnosti. Kako bi to bilo ostvarivo, u proces moraju biti uključeni svi tokom cijelog ciklusa, počevši od planiranja, preko provedbe do nadzora. Pod tim se, prije svega, podrazumijevaju odgovarajuće obaveze kroz više domaćih okolišnih zakona, a one proizilaze i iz odredaba Aarhuske konvencije o pristupu javnosti i okolišnim informacijama i pravosuđu. Kako bi se približile raspoložive okolišne informacije i podaci naučnoj, stručnoj i najširoj javnosti u Bosni i Hercegovini, početkom 2010. godine publiciran je i dokument, pod nazivom: **Stanje okoliša Federacije Bosne i Hercegovine** u kojem je numerički, grafički i opisno prezentirano više od 80 okolišnih pokazatelja.

¹⁴IPPC – engl. Integrated Pollution Prevention and Control – Integrirano sprečavanje i kontrola zagađenja okoliša.

Načini uključivanja javnosti

Na uključivanje javnosti danas obavezuju i međunarodne konvencije i zakonski akti. Postoji nekoliko različitih pristupa kod uključivanja javnosti u donošenje odluka, ali općenito vrijedi to da planiranje koje uključuje javnost vodi boljim i uravnoteženijim odlukama.

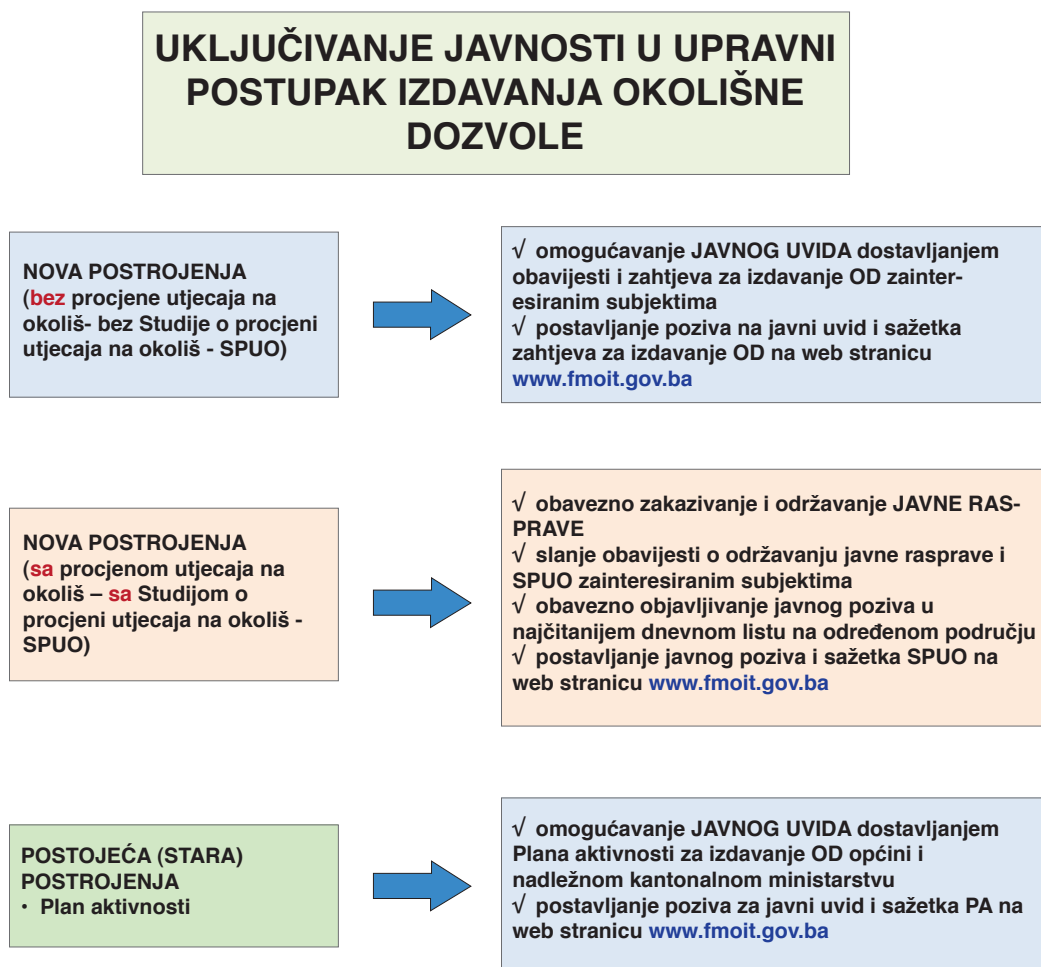
Pri vođenju upravnog postupka za izdavanje okolišne dozvole, radi boljeg razumijevanja okolišnih aspekata, neophodno je uključiti interese različitih interesnih grupa. To se postiže:

- Pribavljanjem mišljenja organa uprave, nevladinih organizacija i drugih zainteresiranih subjekata u čijem djelokrugu rada je zaštita okoliša;
- Uključivanjem cjelokupne javnosti;
- Uključivanjem predstavnika interesnih grupa u odlučivanje.

Jedan od sastavnih dijelova uključivanja javnosti u odlučivanje jeste komunikacija. Tok informacija između onih koji upravljaju postupkom i javnosti, odnosno interesnih grupa, kao posebnog oblika javnosti, mora biti dvosmjern.

U okolišnom uključivanju javnosti, u dijelu upravnog postupka, koji prethodi izdavanju okolišne dozvole, postoje tri različita načina:

- Za nova postrojenja kada nije potrebna procjena o utjecaju na okoliš (PUO);
- Za nova postrojenja kada je potrebna procjena o utjecaju na okoliš (PUO);
- Za postojeća (stara) postrojenja.

Shema 2. Uključivanje javnosti u postupak izdavanja okolišne dozvole

Nova postrojenja za koja nije potrebna izrada SPUO-a¹⁵

Ukoliko se radi o novim postrojenjima za koja nije potrebna izrada SPUO-a, Federalno ministarstvo okoliša i turizma:

- Dostavlja zahtjev za izdavanje okolišne dozvole sa svim priložima u štampanom ili elektronskom obliku, uz popratni akt nadležnim tijelima i zainteresiranim subjektima, radi davanja uputstava i primjedaba; odabir zainteresiranih subjekata ovisi o kojem pogonu/postrojenju i o kojoj vrsti industrije se radi;
- Obavezno se sva neophodna dokumentacija dostavlja općini i nadležnom kantonalnom ministarstvu.
- Općina je dužna putem mreže mjesnih zajednica pravovremeno informirati javnost oglašavanjem na mjestima gdje su učestalija kretanja lokalnog stanovništva.
- Uključivanje javnosti vrši se i postavljanjem poziva za javni uvid i sažetka zahtjeva za izdavanje okolišne dozvole na web stranicu Federalnog ministarstva okoliša i turizma: www.fmoit.gov.ba, podlink javne rasprave.
- U kompletnu dokumentaciju može se izvršiti javni uvid i u prostorijama Federalnog ministarstva okoliša i turizma.
- Zainteresirana javnost u zakonskom roku od 15 dana u pisanoj formi dostavlja Federalnom ministarstvu okoliša i turizma bilo koje primjedbe, informacije, analize ili mišljenja, koja smatra relevantnim za datu aktivnost.
- Sve opravdane sugestije i mišljenja, radi zaštite okoliša, moraju biti uvažene pri donošenju konačne odluke o izdavanju okolišne dozvole.

Nova postrojenja za koja je potrebna izrada SPUO-a

Ukoliko se radi o novim postrojenjima za koja je prema važećoj legislativi neophodna izrada SPUO-a, tada Federalno ministarstvo okoliša i turizma:

- Dostavlja SPUO sa svim priložima u štampanom ili elektronskom obliku, uz popratni akt sa tekstom javnog poziva za javnu raspravu sa navedenim datumom, satom, mjestom održavanja i prijedlogom dnevnog reda nadležnim tijelima i zainteresiranim subjektima; odabir zainteresiranih subjekata ovisi o tome o kojem pogonu/postrojenju i o kojoj vrsti industrije se radi.
- Obavezno se neophodna dokumentacija dostavlja općini i nadležnom kantonalnom ministarstvu.
- Općina je dužna putem mreže mjesnih zajednica pravovremeno obavijestiti, pozvati i informirati javnost oglašavanjem na mjestima gdje je učestalije kretanje lokalnog stanovništva.
- U dogovoru s investitorom, Federalno ministarstvo okoliša i turizma objavljuje tekst javnog poziva za učešće u javnoj raspravi u jednom ili dva najčitanija dnevna lista.
- Važno je naglasiti da se javni poziv objavljuje u dnevnom listu i dostavlja svim zainteresiranim subjektima najkasnije 15 dana prije održavanja javne rasprave, kako bi se javnost mogla pripremiti za javnu raspravu; iz etičkih i moralnih razloga vodi se računa da se datum održavanja javne rasprave ne podudara sa državnim/entitetskim i vjerskim praznikom ili u vrijeme kada se obavlja vjerski obred.
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma organizira javnu raspravu o projektu u prostoru koji je najbliži lokaciji datog projekta, o čemu se javnost obavještava najmanje 15 dana prije rasprave.
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma priprema zapisnik sa javne rasprave u roku od tri dana nakon održavanja javne rasprave.
- Uključivanje javnosti vrši se i postavljanjem poziva za javnu raspravu i sažetka SPUO-a za izdavanje okolišne dozvole na web stranicu Federalnog ministarstva okoliša i turizma www.fmoit.gov.ba, podlink javne rasprave.

¹⁵SPUO – Studija o procjeni utjecaja na okoliš.

- Kompletnu dokumentaciju moguće je pogledati u prostorijama Federalnog ministarstva okoliša i turizma; zainteresirana javnost u zakonskom roku od 15 dana, u pisanoj formi može podnijeti bilo koje primjedbe, informacije, analize ili mišljenja, koja smatra relevantnim za datu aktivnost.
- Sve opravdane sugestije i mišljenja u pogledu zaštite okoliša, dostavljene u zakonskom roku, nakon održavanja javne rasprave, moraju biti uvažene pri donošenju konačne odluke tj. prije donošenja zaključka o odobrenju ili odbacivanju SPUO-a.
- Samo pozitivna ocjena SPUO-a, utemeljena na mišljenju eksperata - članova stručne komisije za ocjenu SPUO-a i uvažavanje svih opravdanih primjedaba zainteresirane javnosti, preduvjet su za izdavanje okolišne dozvole.

Postojeća (stara) postrojenja

Ukoliko se radi o postojećim postrojenjima tada se uz zahtjev za izdavanje okolišne dozvole dostavlja Plan aktivnosti (PA - za ostale pogone/postrojenja), a Federalno ministarstvo okoliša i turizma:

- Dostavlja PA sa svim priložima u štampanom ili elektronskom obliku, uz popratni akt općini i nadležnom kantonalnom ministarstvu.
- Uključuje javnost postavljanjem poziva za javni uvid i sažetka Plana aktivnosti za izdavanje okolišne dozvole na web stranicu Federalnog ministarstva okoliša i turizma: www.fmoit.gov.ba, podlink javne rasprave.
- U kompletnu dokumentaciju može se izvršiti javni uvid u prostorijama Federalnog ministarstva okoliša i turizma, te se mogu dostaviti mišljenja i sugestije u pogledu utjecaja na okoliš postojećeg pogona/postrojenja u roku od 15 dana od dana stavljanja dokumentacije na javni uvid.
- Sve opravdane sugestije i mišljenja moraju biti uvažene pri donošenju konačne odluke o odobrenju ili odbacivanju, odnosno PA.
- Samo pozitivna ocjena PA, utemeljena na mišljenju eksperata - članova Stručne komisije za ocjenu PA i uvažavanje svih opravdanih primjedaba zainteresirane javnosti, preduvjet su za izdavanje zaključka o odobrenju PA, a što je preduvjet za izdavanje okolišne dozvole.

Uvažavanje mišljenja javnosti nakon donošenja rješenja o okolišnoj dozvoli

Na rješenje o izdavanju okolišne dozvole, koje važi pet godina, nije moguće uložiti žalbu, ali je moguće pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda u zakonskom roku. Osim toga, Zakon o zaštiti okoliša dozvoljava, u svakom momentu, ponovno razmatranje i izmjene okolišne dozvole, ukoliko je zagađenje koje stvara pogon/postrojenje veliko u tolikoj mjeri da se moraju izmijeniti postojeće granične vrijednosti, ako je došlo do znatnih promjena u najboljim raspoloživim tehnologijama, koje omogućavaju znatno smanjenje emisija bez većih troškova ili sigurnost odvijanja rada i djelatnost zahtijeva korištenje drugih tehnologija.

Javno dostupne baze - registar o postrojenjima i zagađivanjima BH PRTR¹⁶

Na osnovu člana 28 Zakona o zaštiti okoliša donesen je Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima, kojima se regulira uspostava i održavanje registra o postrojenjima i zagađivanjima, koji predstavlja osnovu za izvještavanje, u skladu sa zakonskim obavezama i međunarodnim ugovorima, uključujući i one koji proizilaze iz Kijevskog protokola i Aarhuske konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti, odlučivanju i pristupu pravosuđu u oblasti okolišnih pitanja. Tekst pomenutog pravilnika i tabele 1a, 1b, 2, 3 i 4 za prikupljanje podataka za registar, dostupni su na web stranici Federalnog ministarstva okoliša i turizma: www.fmoit.gov.ba.

¹⁶PRTR – engl. Pollutant Release and Transfer Register – Registar ispuštanja i transfera zagađenja.

Pravilnikom o registrima postrojenja i zagađivanjima propisuju se baze podataka o:

- ispuštanju zagađivanja,
- okolišnim dozvolama,
- aktivnostima okolišne inspekcije,
- materijama štetnim po zdravlje ljudi.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma dužno je omogućiti javni pristup informacijama o predloženim mjerama koje se odnose na unapređenje registra, kao i podnošenje bilo kojih komentara, informacija i analiza koje su relevantne za proces donošenja odluka u vezi s okolišem. Federalno ministarstvo okoliša i turizma pružat će informacije o okolišu iz registra na transparentan i efikasan način. Registar će biti besplatno dostupan javnosti putem interneta ili na neki drugi način (publikacije u štampanoj i elektronskoj formi).

Javno dostupni izvještaji, sačinjeni na osnovu podataka iz Registra, poslužit će kao alat u određivanju prioriteta za uvođenje tehnologija radi čistije proizvodnje. Registar će korisno poslužiti i samim postrojenjima da uporede svoja zagađenja sa zagađenjima drugih istih ili sličnih pogona, što im može biti signal da više investiraju u zaštitu okoliša uvođenjem čistije tehnologije proizvodnje.

Uključivanje javnosti u slučajevima mogućeg prekograničnog utjecaja na okoliš

Uključivanje javnosti predviđeno je i u svim slučajevima mogućeg prekograničnog/prekoentitetskog utjecaja. Ukoliko država/entitet iskaže svoju namjeru da učestvuje u postupku procjene utjecaja na okoliš, Federalno ministarstvo okoliša i turizma dostavlja datoj državi/entitetu posebno poglavlje Studije o utjecaju na okoliš i relevantne podatke, koji se odnose na vjerovatnoću prekograničnog utjecaja na okoliš. Federalno ministarstvo omogućava učešće predstavnika javnosti iz države/entiteta i obavlja konsultacije sa predstavnicima države/entiteta na koju projekt može imati utjecaj.

Značaj učešća javnosti u donošenju odluka u vezi s okolišem

Uključivanje javnosti pomaže da se postigne prevencija od zagađenja.

Kada različite interesne grupe učestvuju u donošenju odluka, zajednički rad dovodi do zbližavanja njihovih stajališta i opada nepovjerenje među njima. Na taj način sprečavaju se i nove nesuglasice u budućnosti.

Prilikom planiranja i odvijanja uključivanja javnosti u prihvatanje odluka, te izdavanja okolišnih dozvola, treba poštivati i iskustva drugih, posebno evropskih država. Takve procese, važno je prilagoditi lokalnim uvjetima i potrebama.

Uključivanje javnosti i izvještavanje imaju za cilj promoviranje prevencije zagađenja, ukazujući pogonima i postrojenjima, naročito malim i srednjim preduzećima, na količine i izvore materija koje otpuštaju kao zagađivači, jer:

„Svako ljudsko biće ima pravo na život u okolišu podobnom za zdravlje i obilje. Zbog toga je individualna i kolektivna dužnost zaštititi i poboljšati okoliš za dobrobit sadašnjih i budućih naraštaja.“ (Odredbe člana 3 Zakona o zaštiti okoliša.)

II. PRAKTIČNA ISKUSTVA U PRIMJENI ODREDABA AARHUSKE KONVENCIJE U POSTUPKU IZDAVANJA OKOLIŠNIH DOZVOLA ZA PRIVREDNE SUBJEKTE U FEDERACIJI BiH

Primjena Aarhuske konvencije u Federaciji Bosne i Hercegovine, započela je 2003. godine stupanjem na snagu Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine“, broj: 33/03) u okviru više okolišnih zakona, kojima je započet reformski pristup održivom razvoju u BiH, utemeljenom na principima zaštite okoliša. Što je vrlo interesantno, primjena je započela prije nego što je BiH ratificirala ovu Konvenciju, 2008. godine, na prijedlog konzorcija - na čelu s Austrijskom agencijom za zaštitu okoliša, koji je u okviru EU PHARE projekta radio više navedenih entitetskih okolišnih zakona u BiH.

Konkretno, provedba učešća javnosti započela je u postupku izdavanja okolišnih dozvola, kao novog pravnog instituta, koji se nije prije provodio u BiH. Za Učešće javnosti u entitetskom zakonu primjenjuju se tri osnovna stupa Aarhuske konvencije, a oni se ogledaju u:

- Pravu na pristup informacijama o zaštiti okoliša;
- Pravu na učešće javnosti u donošenju odluka o okolišu;
- Pravu na pristup pravdi-pravosuđu po pitanju okoliša.

Federalno ministarstvo i kantonalna ministarstva okoliša u čijoj je nadležnosti provedba Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine“, brojevi: 33/03 i 38/09) u Federaciji BiH, osigurala su uključivanje javnosti putem odredaba navedenog Zakona u Poglavlju VI – Učešće javnosti i pristup informacijama, članovi od 32 do 38. U članu 32 se navodi: “Informacija o okolišu, u smislu ovog Zakona, znači bilo koju informaciju u pisanoj, vizuelnoj, audio, elektronskoj ili bilo kojoj drugoj materijalnoj formi o:

- stanju elemenata okoliša, kao što su zrak i atmosfera, voda, tlo, pejzaži, prostor i prirodna područja, biološki diverzitet i njegove komponente, uključujući genetski modificirane organizme i međudjelovanje ovih elemenata;
- faktorima, kao što su: supstance, energija, buka i radijacija, djelatnosti i mjere, uključujući administrativne mjere, sporazume o zaštiti okoliša, planove i programe, koji utječu ili postoji vjerovatnoća da će utjecati na elemente okoliša u okviru alineje 1 ovog stava, analiza troškova i dobiti i druge ekonomske analize i pretpostavke koje se koriste u odlučivanju u okolišu;
- stanju ljudskog zdravlja i sigurnosti, životnim uvjetima, kulturnim dobrima i građevinama u mjeri u kojoj su ili bi mogli biti pod utjecajem stanja elemenata okoliša ili preko ovih elemenata pod utjecajem faktora, djelatnosti ili mjera navedenih u alineji 2 ovog stava;
- organima i institucijama nadležnim za okoliš”.

Učešće javnosti u odlukama o posebnim aktivnostima u prostoru definirane su detaljno u članu 36, odnosno članu 8 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti okoliša.

Nadležno ministarstvo za okoliš (u našem slučaju Federalno i kantonalna) osigurat će učešće javnosti u:

- postupcima izdavanja okolišnih dozvola za pogone i postrojenja iz svoje nadležnosti.

Operator je dužan zainteresiranoj javnosti osigurati besplatan uvid u zahtjev za odobravanje studije utjecaja i studije utjecaja u općini u kojoj se nalazi lokacija projekta od dana objavljivanja obavijesti o javnoj raspravi do dana isteka roka za davanje mišljenja, uputstava i primjedaba.

Odredbe stava 1 ovog člana odnose se i na odluke o aktivnostima koje nisu navedene u stavu 1 ovog člana, a mogu imati znatan utjecaj na okoliš.

Odredbe ovog člana ne primjenjuju se u slučaju donošenja odluka o aktivnostima koje služe odbrani države.

Nakon pokretanja upravnog postupka javnost će biti informirana o sljedećem:

- predloženim aktivnostima podnosioca zahtjeva i o zahtjevu za izdavanje okolišne dozvole;
- organima uprave koji su odgovorni za donošenje odluke, odnosno okolišne dozvole;
- toku postupka, uključujući informacije o:
 - a) načinu učešća javnosti;
 - b) vremenu i mjestu predviđene javne rasprave;
 - c) organima uprave za dobijanje relevantne informacije i vršenje uvida u dokumentaciju;
 - d) organu uprave ili bilo kom drugom organu kome se mogu podnijeti primjedbe i pitanja, kao i rok za podnošenje primjedaba ili pitanja;
 - e) okolišu, koje su relevantne za predložene aktivnosti;
- činjenici da li predložena aktivnost podliježe entitetskom ili prekograničnom postupku procjene utjecaja na okoliš,
- prijedlogu rješenja ili okolišne dozvole.

Zainteresirana javnost bit će obaviještena o vremenu postupka izvođenja dokaza, kao i o tome da se u roku od 30 dana od dana pokretanja postupka mogu podnijeti dokazi i činjenice koje su od utjecaja na predloženu aktivnost.

Nadležno ministarstvo će zahtijevati od podnosioca zahtjeva da animira zainteresiranu javnost da učestvuje u raspravama prije podnošenja zahtjeva za izdavanje okolišne dozvole.

Pristup pravdi-pravosuđu provodi se prema istom Zakonu o zaštiti okoliša, u skladu sa članom 38: „Podnosilac zahtjeva čiji zahtjev za dobijanje informacija nije razmatran, neopravdano odbijen, da je na njega u potpunosti ili djelimično neadekvatno odgovoreno, ima pravo pokrenuti postupak preispitivanja odluke pred drugostepenim organom, u skladu s odredbama Zakona o upravnom postupku”.

Član 39: „Predstavnici zainteresirane javnosti, koji su učestvovali u prvostepenom postupku, imaju pravo uložiti žalbu protiv odluke ili dijela odluke.

Predstavnici zainteresirane javnosti pored prava učestvovanja u postupcima izdavanja dozvola i procjene utjecaja na okoliš imaju pravo, ukoliko se neko ponaša suprotno okolišnim principima iz okolišnih zakona, pokrenuti postupak zaštite svojih prava pred nadležnim sudom“.

Nakon provedbe postupka iz stava 2 ovog člana sud može:

- naložiti pravnim i fizičkim osobama da poduzmu sve neophodne sanacijske mjere; uključujući obustavu određenih aktivnosti i/ ili plaćanje šteta;
- obavezati pravne i fizičke osobe da izvrše uplatu naknade u Federalni fond za zaštitu okoliša;
- naložiti privremene mjere.

U dosadašnjoj praksi pokrenuti su sudski sporovi u petnaestak slučajeva, u vezi s izdatim rješenjima (i 19 u drugostepenom postupku u kojima je kanton izdao rješenje o okolišnoj dozvoli), a odnosili su se, uglavnom, na male hidroelektrane, betonare, i sl. Naprimjer, u ovim slučajevima nadležni sudovi su, iako to nije izričito traženo Zakonom, zahtjevali da se ponovi postupak uz izradu *Studije zaštite okoliša* i o njoj provede javna rasprava.

Javna rasprava koja se obavezno provodi u skladu sa članom 61, Poglavlje IX – Procjena utjecaja na okoliš (EIA), kada se vrši ocjena Studije utjecaja na okoliš, a odnosi se na nova postrojenja:

“U postupku ocjene *Studije o utjecaju na okoliš* nadležno ministarstvo obavještava i poziva javnost na raspravu o *Studiji* putem štampe dostupne na području Federacije BiH.

Sugestije i primjedbe javnosti dostavljaju se nadležnom ministarstvu u roku od 30 dana od dana javnog obavještavanja”.

Način na koji Federalno ministarstvo okoliša i turizma (FMOiT) upoznaje javnost je sljedeći:

Dostavom informacija i relevantne dokumentacije (Studije ili Plana aktivnosti) putem pošte i CD-a, pisanih medija-dnevni listovi i web stranice: www.fmoit.gov.ba.

Osim navedenog i zakonski propisane procedure, FMOiT je u dosadašnjoj praksi provodio, posebno u posljednjih tri do četiri godine, kampanje podizanja nivoa svijesti javnosti o zaštiti okoliša, jer je bilo evidentno da mnogi, nažalost, ne znaju svoje zakonske obaveze. To se odvijalo:

- Putem medija: dnevni listovi, radio i TV (specijalizirane emisije, kontakt emisije, intervjui, itd.;
- Putem letaka i plakata/bilborda (pod sloganom: *Okolišna dozvola – prijatelj okoliša*);
- Putem specijaliziranih konferencija i seminara (naprimjer: o zaštiti prirode u Bihaću, o otpadu u Zenici o.g.), kao i radionica (naprimjer, na temu: *Popularizacija okolišnih zakona – izazovi okolišne dozvole*);
- Izdavanjem dva izdanja priručnika/brošure 2007. i 2010. godine, pod nazivom: *Izazovi okolišne dozvole*.

Ovakav vid kampanje pokazao se veoma korisnim i transparentnim načinom u podizanju nivoa svijesti o potrebi uključivanja javnosti u postupak dobijanja okolišne dozvole.

Na kraju, može se zaključiti da je postupak izdavanja okolišne dozvole vidljiv primjer transparentnosti provedbe upravnog postupka i odredaba zakona i provedbenih propisa, te da je akt okolišne dozvole dobar primjer učešća javnosti u donošenju ispravnih odluka u oblasti problematike okoliša.

Do sada je u Federaciji BiH izdato preko 400 okolišnih dozvola od strane federalnog nadležnog organa, a preko 1.200 u 10 kantona Federacije BiH. Postupak javnih rasprava proveden je samo za nova postrojenja, u skladu sa Zakonom (član 61), a to znači za stotinjak instalacija, što je oko 25% izdatih u nadležnosti FMOiT-a. Podatke za kantone nemamo, ali se pretpostavlja da je približan i procent postrojenja za koje je nadležno kantonalno ministarstvo izdalo dozvolu.

III. AARHUSKA KONVENCIJA I ZAKON O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE U REPUBLICI SRPSKOJ

Zakon o zaštiti životne sredine u Republici Srpskoj, prvi put je donesen 2002. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 53/02). Bio je to početak jednog sasvim drugačijeg pristupa planiranju projekata i gradnji postrojenja na način da je po prvi put uveden mehanizam zaštite svih segmenata okoliša (životne sredine) na transparentan način, što je podrazumijevalo učešće javnosti u postupcima donošenja odluka od strane nadležnog organa, neposredno po pokretanju postupka. Ovim Zakonom su promovirani:

- Smanjeno korišćenje, sprečavanje opterećivanja i zagađivanja okoliša, sprečavanje narušavanja, kao i poboljšanje i obnova oštećenog okoliša;
- Zaštita ljudskog zdravlja i poboljšanje uvjeta okoliša u pogledu kvaliteta života;
- Očuvanje i zaštita prirodnih resursa, racionalno korišćenje resursa i takav način privrede kojim se omogućava obnova resursa;
- Usklađenost drugih interesa Republike Srpske sa zahtjevima za zaštitu okoliša;
- Međunarodna saradnja u zaštiti okoliša;
- Inicijative od strane javnosti i učešće javnosti u djelatnostima čiji je cilj zaštita okoliša;
- Koordinacija privrede i integriranje socijalnog i ekonomskog razvoja u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša; i
- Uspostava i razvoj institucija za zaštitu okoliša.

Prilikom donošenja Zakona o zaštiti životne sredine vodilo se računa o usklađivanju odredaba Zakona sa propisima Evropske unije, međunarodnim konvencijama i protokolima:

- IPPC direktiva – Integralno sprečavanje i kontrola zagađivanja;
- Sevezo II. Direktiva – Sprečavanje nesreća većih razmjera;
- EIA direktiva – Procjena utjecaja na okoliš;
- Espoo konvencija – Konvencija o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica;
- Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravdi u oblasti okoliša – Aarhus, 1998. godine, Danska.

Izmjenom Zakona o zaštiti životne sredine, 2005. godine, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 109/05) izvršeno je cjelovitije usklađivanje odredaba Zakona sa Direktivom o procjeni utjecaja na životnu sredinu, čime su se stekli uvjeti za donošenje podzakonskih akata, kojima su utvrđeni projekti za koje se provodi procjena utjecaja na okoliš i postrojenja koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju okolišnu dozvolu (ekološku dozvolu), a pri čemu se vodilo računa o omogućavanju učešća javnosti u postupcima koje vodi nadležni organ. Važno je napomenuti da u Zakonu postoji posebno poglavlje koje se odnosi na učešće javnosti i pristup informacijama koje se odnose na pitanja okoliša. Time je data mogućnost pristupa javnosti informacijama, mogućnost učestvovanja u odlučivanju i mogućnost pristupa pravdi po pitanjima koja se odnose na zaštitu okoliša bez obzira na državljanstvo, nacionalnost ili mjesto prebivališta, a za pravne osobe, bez obzira na sjedište. Organ pred kojim se vodi postupak, u kojem učestvuje osoba radi zaštite svojih prava propisanih ovim Zakonom, dužan je osigurati da osoba ne bude kažnjena, gonjena ili uznemiravana na bilo koji način zbog učešća u postupku. Odredbama Zakona omogućeno je da se informacije o okolišu učine dostupnim javnosti, kao i kopije dokumenata koje sadrže takve informacije.

Odredbama Zakona o zaštiti životne sredine omogućeno je učešće javnosti u:

- Postupcima procjene utjecaja projekata na okoliš;
- Postupcima izdavanja okolišnih dozvola za postrojenja koja prelaze pragove propisane podzakonskim aktom;
- Drugim djelatnostima koje mogu imati znatan utjecaj na okoliš, izuzev slučajeva kada bi pristup traženoj informaciji imao štetan utjecaj po odbranu države.

Nakon pokretanja upravnog postupka zainteresirana javnost se obavještava, putem sredstava javnog informiranja, o sljedećem:

- Predloženim aktivnostima i zahtjevu za izdavanje odluke, o prirodi moguće odluke i organima uprave koji su odgovorni za donošenje odluke;
- Predviđenom postupku, uključujući informacije o pokretanju postupka, mogućnosti za učešće javnosti, vremenu i mjestu javne rasprave ako je predviđena, organima uprave od kojih se mogu dobiti bitne informacije i kod kojih javnost može izvršiti pristup bitnim informacijama, organima uprave kome se mogu podnijeti primjedbe i pitanja, kao i vremenski rok za podnošenje primjedaba;
- Činjenici da je data djelatnost podložna entitetskom ili prekograničnom postupku procjene utjecaja na okoliš.

Obavještenje sadrži upozorenje da se u roku od 30 dana od dana obavještavanja moraju podnijeti primjedbe i činjenice koje se odnose na dati slučaj. Nadležni organ za donošenje odluke potiče podnosioca zahtjeva da zainteresirana javnost bude obaviještena o aktivnostima i putem drugih sredstava informiranja i obavještavanja, izuzev načina utvrđenog zakonom (oglasima na medijima, plakatima, i sl.).

Po donošenju odluke javnost će biti obaviještena o odluci odmah nakon njenog donošenja, a najkasnije u roku od osam dana. Sve odluke nadležni organ donosi u skladu s odredbama Zakona o općem up-

ravnom postupku, čime je utvrđena dvostepenost postupka. Naime, svaka osoba koja smatra da njen zahtjev za davanje informacija nije razmatran, da je neosnovano odbijen, da na njega nije u potpunosti ili pravilno odgovoreno, ima pravo podnošenja žalbe drugostepenom organu (u slučajevima kada odluke donose jedinice lokalne samouprave), odnosno pravo podnošenja tužbe sudu (u slučajevima kada odluku donosi ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša).

Učešće javnosti u postupcima procjene utjecaja projekata na okoliš (životnu sredinu)

Postupak procjene utjecaja na okoliš provodi Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, u dva dijela: o prethodnoj procjeni utjecaja na okoliš i procjeni utjecaja na okoliš. U postupku koji prethodi donošenju rješenja po prethodnoj procjeni, Ministarstvo pribavlja mišljenja drugih nadležnih organa, uključujući mišljenje jedinice lokalne samouprave i mišljenje međuentitetskog tijela u slučajevima projekata koji mogu imati utjecaj na okoliš drugog entiteta. Međuentitetsko tijelo je formirano radi usklađivanja odluka koje se odnose na okoliš. Pribavljanje mišljenja vrši se dostavljanjem kopije zahtjeva i podataka uz prethodnu procjenu u vremenskom roku određenom zakonom. Mišljenja drugih nadležnih organa, sastavni su dio rješenja po zahtjevu za prethodnu procjenu, a rješenjem se utvrđuju daljnje obaveze nosiocu projekta u pogledu obaveza do pribavljanja okolišne (ekološke) dozvole i ovo rješenje prethodi izdavanju lokacijskih uvjeta. Ovo rješenje se objavljuje u cijelosti na web stranici Ministarstva, i time se okončava postupak prethodne procjene utjecaja na okoliš.

U slučaju da Ministarstvo donese rješenje kojim se utvrđuje procjena utjecaja na okoliš i pribavljanje *Studije utjecaja na životnu sredinu*, njime se utvrđuje i okvirni obim i sadržaj *Studije utjecaja*. S obzirom da je sadržaj *Studije utjecaja* utvrđen podzakonskim aktom, uglavnom se traži primjena odredaba *Uputstva o sadržaju studije utjecaja na životnu sredinu* („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 118/05). Međutim, rješenjem se nalaže da *Studija utjecaja* mora sadržavati posebni dio u kome se daje pregled dobijenih mišljenja zainteresirane javnosti i obrazloženje o uzimanju u obzir dobijenih mišljenja.

U slučaju da Ministarstvo donese rješenje kojim se utvrđuje da provedba procjene utjecaja na okoliš nije obavezna, podnosilac zahtjeva se upućuje na postupak pribavljanja okolišne dozvole, na način utvrđen odredbama Zakona.

Obje vrste rješenja objavljuju se na internet stranici Ministarstva ili Vlade Republike Srpske: www.vladars.net, u vremenskom periodu od 30 dana od dana postavljanja.

Postupak procjene utjecaja na okoliš započinje dostavljanjem nacrt *Studije utjecaja na životnu sredinu*, pripremljenom u skladu s *Uputstvom o sadržaju Studije utjecaja na životnu sredinu*, rješenjem Ministarstva iz postupka prethodne procjene i usklađenom sa lokacijskim uvjetima, zajedno sa zahtjevom nosioca projekta za odobravanje *Studije*. Postupak se dalje odvija na način da se nacrt *Studije* i kopija zahtjeva dostavlja drugim nadležnim organima, radi davanja mišljenja i primjedaba, i jedinici lokalne samouprave, radi omogućavanja besplatnog uvida javnosti i zainteresirane javnosti u sadržaj *Studije*. Istovremeno, nosilac projekta obavještava javnost i zainteresiranu javnost o podnesenom zahtjevu obavještenjem u jednom od dnevnih listova u Republici Srpskoj. Ovo obavještenje sadrži:

- Osnovne podatke o zahtjevu;
- Rezime sadržaja i zaključke iz *Studije*;
- Vrijeme i mjesto na kojem se omogućava besplatan uvid javnosti u zahtjev i *Studiju utjecaja*;
- Predviđeno vrijeme i mjesto održavanja javne rasprave o *Studiji utjecaja*;
- Rok za podnošenje mišljenja u pisanoj formi o zahtjevu i *Studiji utjecaja*;
- Adresu na koju se mogu dostaviti mišljenja o zahtjevu i *Studiji utjecaja*;
- Činjenice da se radi o projektu s mogućim utjecajem na okoliš drugog entiteta ili Brčko distrikta BiH.

Nosilac projekta je zainteresiranoj javnosti dužan omogućiti besplatan uvid u zahtjev za odobravanje *Studije utjecaja* u općini u kojoj je lokacija datog projekta od dana objavljivanja obavještenja u dnevnom listu do isteka roka za javni uvid. Također, dužan je organizirati javnu raspravu najkasnije u roku 60 dana od dana podnošenja zahtjeva Ministarstvu za odobravanje *Studije utjecaja*.

Na javnoj raspravi obavezno učestvuje predstavnik nadležnog ministarstva koji i vodi javnu raspravu. Sve osobe koje prisustvuju javnoj raspravi imaju priliku da daju svoje primjedbe na način koji odredi predstavnik nadležnog organa. Zainteresirana javnost može u roku od 30 dana od dana održavanja javne rasprave podnijeti nosiocu projekta primjedbe u vezi sa zahtjevom i *Studijom utjecaja*, u pisanoj formi, ali se u obzir uzimaju i primjedbe iskazane na javnoj raspravi, kao i one dostavljene na adresu nadležnog ministarstva ili jedinice lokalne samouprave.

U obrazloženju rješenja o odobravanju *Studije* navodi se da su u obzir uzete primjedbe zainteresiranih strana i zainteresirane javnosti, drugog entiteta ili druge države, ukoliko se radi o projektu sa mogućim utjecajem na okoliš tog entiteta ili države. Za primjedbe koje nisu relevantne za predmetni postupak i ne odnose se na pitanja okoliša navodi se razlog za njihovo neuvažavanje. Rješenje o odobravanju studije objavljuje se na web stranici ministarstva, a sadrži pouku o pravnom lijeku, odnosno ostavlja se rok od 30 dana za podnošenje tužbe nadležnom sudu protiv rješenja ministarstva, s obzirom da ministarstvo vodi postupak procjene.

Učešće javnosti u postupcima izdavanja okolišnih (ekoloških) dozvola

Po podnošenju zahtjeva za izdavanje okolišnih dozvola bilo za projekte za koje je provedena procjena utjecaja na okoliš ili za projekte iz Uredbe o ekološkoj dozvoli, Ministarstvo, u zakonom određenom roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva, dostavlja kopiju zahtjeva i dokaze podnesene uz zahtjev za izdavanje okolišne dozvole, jedinici lokalne samouprave na čijoj teritoriji je projekt. Istovremeno se o podnesenom zahtjevu obavještava javnost i zainteresirana javnost obavještenjem u jednom od dnevnih listova u Republici Srpskoj. Rok za besplatan javni uvid u zahtjev i dokumentaciju je 30 dana od dana objavljivanja obavještenja u dnevnom listu. Obavještenje sadrži osnovne podatke iz zahtjeva i priložene dokumentacije.

Besplatan uvid javnosti i zainteresiranoj javnosti omogućava se u prostorijama općine u trajanju od 30 dana od objavljivanja obavještenja u dnevnom listu. Po isteku vremena za javni uvid dokumentacija se vraća u ministarstvo, zajedno sa pristiglim primjedbama u pisanoj formi, koje se uzimaju u razmatranje prilikom odlučivanja o predmetnom zahtjevu. U dosadašnjoj praksi nije bilo osporavanja okolišnih dozvola od strane nadležnog suda, iako je bilo pokrenutih upravnih sporova u dva slučaja. Tužbe su uglavnom bile neosnovane, odnosno navodi iz tužbe nisu bili relevantni za predmetni postupak.

Rješenje o ekološkoj dozvoli objavljuje se na web stranici Ministarstva: (www.vladars.net), a obavještenje o izdatoj ekološkoj dozvoli objavljuje se u dnevnom listu. Rješenje sadrži pouku o pravnom lijeku, odnosno ostavlja se rok od 30 dana za podnošenje tužbe nadležnom sudu protiv rješenja Ministarstva ili 15 dana za podnošenje žalbe nadležnom ministarstvu, ukoliko je rješenje izdato od nadležnog organa jedinice lokalne samouprave.

Prve okolišne dozvole sa svim sadržajem, utvrđenim Zakonom (na integralnom principu), izdate su 2006. godine, a 2011. godine uslijedilo je prvo obnavljanje i revizija izdatih okolišnih dozvola, s obzirom da se one izdaju na period od pet godina.

Umjesto zaključka

Na inicijativu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, 2006. godine, implementiran je projekt, pod nazivom: *Praćenje napretka u implementaciji direktiva Evropske unije u zakonodavstvo za zaštitu okoliša Bosne i Hercegovine* (u državama pretkandidatima). U periodu trajanja projekta izvršen je pregled domaćeg zakonodavstva sa stanovišta transpozicije određenog broja direktiva, a u pregledu, koji je uslijedio nakon toga, utvrđen je visok stepen usaglašenosti Zakona o zaštiti životne sredine sa Direktivom o procjeni utjecaja na životnu sredinu i sa direktivama o informacijama o životnoj sredini i Direktivom o učešću javnosti.

Treba naglasiti da su obaveze, koje su pred ovim Ministarstvom u narednom periodu, daljnje usaglašavanje sa zakonodavstvom iz Evropske unije, odnosno sa konvencijama i direktivama Evropske unije, od kojih je svakako jedna od najvažnijih i Aarhuska konvencija. Tendencija je, a i obaveza koja proističe iz procesa pridruživanja, potpuno usklađivanje propisa iz oblasti zaštite okoliša sa zakonodavstvom Evropske unije, i na tome se radi u kontinuitetu. Republika Srpska uveliko radi na tome, a razlog više je što se kod izmjene postojećih propisa ili donošenja novih propisa mora pribaviti mišljenje o usklađenosti s izvorima evropskog prava, i bez tog mišljenja propis ne može biti upućen u proceduru usvajanja i objavljivanja.

Nakon desetogodišnjeg postojanja zakonodavstva iz oblasti okoliša može se izvesti zaključak da su rezultati implementacije veoma dobri, te da veliki broj postrojenja posjeduje okolišnu dozvolu.

Ovim je uveden mehanizam vođenja registra zagađivača i postrojenja u Ministarstvu i omogućena kontrola ispunjenosti okolišnih uvjeta od strane nadležne okolišne inspekcije. Naime, u rješenju o okolišnoj dozvoli utvrđuje se obaveza odgovornoj osobi u postrojenju da postupi po odredbama Pravilnika o metodologiji i načinu vođenja registra postrojenja i zagađivača („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 92/07). Sastavni dio okolišne dozvole su i mjere monitoringa za sve segmente okoliša na koje predmetno postrojenje može imati utjecaj, a kontrolu ispunjenosti ovih i svih ostalih uvjeta iz okolišne dozvole provodi inspekcija nadležna za zaštitu okoliša. Postupci, koje vodi organ nadležan za zaštitu okoliša, su transparentni, što je potpuno novi pristup donošenju odluka, koji odredbe Zakona o zaštiti životne sredine izdvaja od drugih.

IV. PROVEDBA AARHUSKE KONVENCIJE U BRČKO DISTRIKTU BiH

Skupština Brčko distrikta BiH prepoznala je važnost Aarhuske konvencije i, 2004. godine, usvojila više zakona iz oblasti zaštite životne sredine. To su: Zakon o zaštiti životne sredine¹⁷, Zakon o zaštiti prirode¹⁸, Zakon o zaštiti voda¹⁹, Zakon o zaštiti zraka²⁰ i Zakon o upravljanju otpadom²¹.

Radi poboljšanja pristupa informacijama i učešća javnosti, Vlada Brčko distrikta BiH je, 2006., 2007. i 2011. godine, usvojila 19 podzakonskih akata iz oblasti zaštite okoliša (životne sredine), zaštite zraka i upravljanja otpadom²².

¹⁷„Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 24/04.

¹⁸„Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 24/04.

¹⁹„Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 25/04.

²⁰„Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 25/04.

²¹„Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 25/04.

²²Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na životnu sredinu i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju ekološku dozvolu. Pravilnik o graničnim vrijednostima zagađujućih materija u zrak.

Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja.

Pravilnik o monitoringu kvaliteta zraka.

Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje.

Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak.

Pravilnik o postepenom isključivanju supstanci koje oštećuju ozonski omotač.

Pravilnik o ograničavanju emisije u zrak iz postrojenja za spaljivanje biomase.

Donošenjem podzakonskog akta o učešću javnosti, kao sastavnog dijela Zakona o zaštiti životne sredine, stvorene su mogućnosti za razvoj procesa učešća javnosti, i, što je još važnije, stvorena je obaveza i odgovornost priređivačima dokumenata iz oblasti zaštite okoliša da u tim procesima osiguraju pravovremeno i kontinuirano uključivanje javnosti, radi zadovoljenja različitih interesa.

Najvažniji je, svakako, Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na životnu sredinu i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju ekološku dozvolu. Usvajanjem ovog Pravilnika pristupili smo procesu izdavanja ekološke dozvola za sve pravne subjekte, tj. pogone i postrojenja koja po navedenom Pravilniku imaju obavezu pribavljanja ekološke dozvole, odnosno dokumenta kojim se na ekološki prihvatljiv način regulira odnos prema okolišu.

Kroz izdavanje ekoloških dozvola, javnost je maksimalno uključena, samim tim što se pozivaju na javne rasprave koje organizira Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, kao nadležni odjel za zaštitu okoliša (životne sredine), za dokumente koji su i osnova za dobijanje ekološke dozvole. Zahtjevi za izdavanje okolišne dozvole u obliku dokumenta, postavljaju se na web stranicu Vlade Brčko distrikta BiH i javnosti su dostupni mjesec dana, te je ostavljena mogućnost davanja primjedaba i sugestija. Do sada je zaprimljen samo jedan dokument u obliku peticije, koji nije objavljen na web stranici, ali je uzet kao argument za odbijanje ekološke dozvole.

Javnost ravnopravno učestvuje u javnim raspravama, iznoseći svoje primjedbe i sugestije na dokumente, čime direktno učestvuje u donošenju odluka u procesu izdavanja ekoloških dozvola. Također je ostavljena mogućnost dostavljanja primjedaba i sugestija u vremenskom intervalu od 30 dana. Sve primjedbe i sugestije (ukoliko se smatraju opravdane) uvrštavaju se u ekološku dozvolu ili se dostavljaju nosiocima izrade dokumenata potrebnih za dobijanje ekološke dozvole, radi njihovog dopunjavanja.

Ukoliko pogon ili postrojenje ima utjecaja na drugu državu, *Studija o utjecaju na životnu sredinu* dostavlja se nadležnom ministarstvu na mišljenje (putem Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u BiH) i njihovi predstavnici se pozivaju na javnu raspravu. Ukoliko pogoni i postrojenja imaju negativan utjecaj na jedan od entiteta, njihovi predstavnici se pozivaju na javnu raspravu i dostavlja im se *Studija* ili Zahtjev za mišljenje.

Ekološka dozvola, kao novi pravni obavezujući dokument, mora stvoriti pretpostavke unutar perioda od pet godina do kada je obaveza pravnih subjekata, koji podnesu Zahtjev za izdavanje okolišne dozvole, da provedu niz aktivnosti, koje će doprinijeti kvalitetnijem i zdravijem okolišu.

Okolišna dozvola za nove pogone i postrojenja djeluje preventivno i sprečava prekomjerno zagađivanje

Pravilnik o uvjetima za rad postrojenja za spaljivanje otpada..

Pravilnik o postupanju s otpadom koji se ne nalazi na listi opasnog otpada ili čiji je sadržaj nepoznat
Pravilnik o sadržaju plana prilagođavanja upravljanja otpadom za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje poduzima nadležni odjel.

Pravilnik o uvjetima za prijenos obaveza upravljanja otpadom sa proizvođača i prodavca na operatera sistema za prikupljanje otpada.

Pravilnik o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom.

Pravilnik o kategorijama otpada sa listama.

Pravilnik o finansijskim garancijama kojima se može osigurati prekogranični promet otpada.

Pravilnik o sadržaju studije o utjecaju na životnu sredinu.

Pravilnik o uvjetima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekološke dozvole za preduzeća koja imaju izdate dozvole prije donošenja zakona iz oblasti zaštite životne sredine.

Pravilnik o rokovima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekološke dozvole za preduzeća koja imaju izdate dozvole prije donošenja zakona iz oblasti zaštite životne sredine.

Pravilnik o graničnim, ciljanim vrijednostima kvaliteta zraka, pragovima upozorenja i vrijednostima uzbune.

svih segmenata okoliša. U slučaju postojećih pogona i postrojenja ulazi se u postupak provedbe mjera i aktivnosti koje će dovesti do investiranja, rekonstrukcije, te ugradnje dodatne opreme, kao što su: filteri, oprema za prečišćavanje otpadnih voda, i dr. Zato je važno istaći da je u Brčko distriktu BiH do sada izdato oko 70 ekoloških dozvola, kako za nove, tako i za stare pogone i postrojenja i za sve je provedena procedura uključivanja javnosti.

Primjeri iz prakse

Da je uključivanje javnosti od velike važnosti i *ključ uspjeha* pokazuje i činjenica da je Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, provodeći proceduru izdavanja ekološke dozvole za izgradnju farme za tov brojlera, maksimalno uključilo javnost. U periodu kada je dokument bio dostupan zainteresiranoj javnosti, Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove dostavljena je peticija od strane 141 potpisnika, punoljetnog stanovnika MZ Ulović, protiv izgradnje farme za tov brojlera (pilića).

U skladu sa članom 59 Zakona o zaštiti životne sredine, održana je i javna rasprava u prostorijama MZ Brka.

Javnoj raspravi su prisustvovali:

- Investitor Sifet Čolaković,
- Predstavnik nadležne institucije koja je uradila Zahtjev za izdavanje ekološke dozvole, licencirana firma "V&Z-ZAŠTITA", d.o.o. Banja Luka,
- Predstavnici Odjela za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove koji su vodili javnu raspravu, i
- Inspektor za zaštitu okoliša.
- Predstavnici zainteresirane osobe na javnoj raspravi su se izjasnili na sljedeći način:
 - 1) 42 osobe su se izjasnile protiv izgradnje farme,
 - 2) 3 osobe su se izjasnile za izgradnju farme.

Zaključak javne rasprave je protivljenje prisutnih građana izgradnji farme, odnosno prisutni građani su izrazili odlučan stav da se protive izgradnji farme u naselju, odnosno MZ Ulović, bez obzira na protuargumente podnosioca zahtjeva.

S ozirom da je prema zakonskim odredbama, kojima se regulira predmetna materija, kao i prema članu 6 Aarhuske konvencije (Konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi o ekološkim pitanjima, koja je potpisana i ratificirana od strane Bosne i Hercegovine), obavezno učešće javnosti u postupku izdavanja ekološke dozvole, to je peticija koja je dostavljena Odjelu, a u kojoj su se potpisnici peticije decidno i većinski izjasnili protiv izgradnje predmetne farme, uzeta u obzir kao odlučujući faktor.

Investitor je uložio žalbu na izdato Rješenje o odbijanju zahtjeva za izdavanje okolišne dozvole, ali je Apelaciona komisija Brčko distrikta BiH potvrdila Rješenje izdato od strane nadležnog Odjela za zaštitu životne sredine.

Investitor je pokrenuo upravni spor na rješenje drugostepenog organa, odnosno Apelacione komisije Vlade Brčko distrikta BiH, kod Osnovnog suda Brčko distrikta BiH. Osnovni sud je donio nepravosnažnu presudu u korist tužioca-investitora Sifeta Čolakovića iz Brčkog, MZ Brka, kojim je tužba usvojena i poništena rješenja Apelacione komisije i Odjela za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Brčko distrikta BiH, kojom se predmet vraća prvostepenom organu na ponovno odlučivanje. Kao argument donesene nepravosnažne presude navedeno je da upravni postupak nije proveden u skladu s odredbama Zakona o upravnom postupku Brčko distrikta BiH i to je naveden princip materijalne istine,

princip saslušanja stranke i princip zakonitog postupanja.

Treba napomenuti da je pored javne rasprave u kojoj investitor i ostala javnost mogu uzeti učešće, po tumačenju odredaba Zakona o upravnom postupku, Osnovni sud ocijenio da treba provesti i saslušanje stranaka koje su u postupku sa suprotnim mišljenjima. Apelaciona komisija Brčko distrikta BiH, kao drugostepeni organ uložila je žalbu Apelacionom sudu Brčko distrikta BiH protiv navedene presude. Na krajnji ishod Rješenja o izdavanju okolišne dozvole za izgradnju farme za uzgoj brojlera, čeka se odgovor Apelacionog suda.

Također, kod izrade planskih dokumenata iz oblasti zaštite okoliša, naprimjer: *Izrada desetogodišnje strategije za područje Brčko distrikta BiH*, javnost je bila uključena kroz održavanje javnih rasprava na ovu temu, kada su predstavnici MZ, NVO-a i raznih udruženja bili pozvani da daju svoje prijedloge, sugestije, komentare na nacrt dokumenta.

Važno je napomenuti da se u Brčko distriktu BiH vode aktivnosti oko rješavanja pitanja zbrinjavanja čvrstog otpada. Urađena je Studija za izbor najpovoljnije lokacije za izgradnju sanitarne deponije od strane ovlaštene institucije. Studija je prezentirana članovima izvršne i zakonodavne vlasti u Brčkom. Potom je izvršena prezentacija zainteresiranoj javnosti, posebno mještanima mjesnih zajednica koje gravitiraju predloženoj lokaciji. Naravno, tom prilikom čuo se *glas naroda*, njihove primjedbe i sugestije. Aktivnosti oko uključivanja javnosti se nastavljaju i dalje, kako bi se došlo do rješenja oko izbora najpovoljnije lokacije.

Vlada Brčko distrikta BiH je, 2007. godine, izvršila nabavku mobilne stanice za praćenje kvaliteta zraka na području Brčko distrikta BiH, koja je opremljena analizatorima za mjerenje zagađujućih materija u zraku, kao što su: SO₂, CO₂, CO, NO_X, lebdeće čestice, prašina, kao i meteorološki parametri (temperatura i vlažnost zraka, globalno sunčevo zračenje, pravac i smjer vjetra).

Javnost ima mogućnost upoznavanja sa stanjem kvaliteta zraka na području Brčko distrikta BiH, jer Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Brčko distrikta BiH, putem interneta, objavljuje mjesečne izvještaje o stanju kvaliteta zraka na internet stranici Vlade Brčko distrikta BiH, kao i ona mjerenja koja se vrše na lokacijama po zahtjevu pravnih ili fizičkih osoba.

Članom 4 Zakona o zaštiti zraka („Službeni glasnik BD BiH“, brojevi: 25/04, 1/05, 19/07 i 9/09) definirani su: granična vrijednost kvaliteta zraka, ciljana vrijednost kvaliteta zraka, vrijednost uzbune i prag informiranja, dok su članovima 7 i 8 Pravilnika o monitoringu kvaliteta zraka („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 30/06) utvrđene nadležnosti i informiranje javnosti o kvalitetu zraka dobijenog iz sistema za praćenje kvaliteta zraka na području Brčko distrikta BiH. Pravilnikom o graničnim i ciljanim vrijednostima kvaliteta zraka, pragovima informisanja i uzbune Brčko distrikta BiH, koji je stupio na snagu 5. aprila 2011. godine, utvrđene su granične i ciljane vrijednosti kvaliteta zraka, pragovi informiranja i uzbune.

Posljednjom analizom obuhvaćen je period mjerenja od 1. do 30. aprila 2011. godine na sljedećim lokacijama: Dječiji vrtić „NAŠA DJECA“ u naselju „EŠ“ u Brčkom, JU Ekonomska škola u Brčkom, JU „IV osnovna škola“ u Brčkom i JU „V osnovna škola“ u Brčkom, i dobijeni su rezultati, pa je donesen sljedeći zaključak:

1. Rezultati mjerenja sumpordioksida, azotdioksida i ugljenmonoksida pokazuju da su izmjerene vrijednosti ovih zagađujućih materija ispod graničnih i maksimalno dozvoljenih vrijednosti utvrđenih Pravilnikom o graničnim i ciljanim vrijednostima kvaliteta zraka, pragovima informiranja i uzbune Brčko distrikta BiH, te da pragovi informiranja i vrijednosti uzbune nisu prekoračeni.
2. S obzirom da stanica nije opremljena uređajem za mjerenje koncentracije ozona, rezultati mjeren

ja za ovu zagađujuću materiju nisu dostupni, te stoga nije moguće utvrditi da li su pragovi upozorenja i uzbune prekoračeni.

Važno je istaći da Vlada Brčko distrikta BiH također daje podršku radu nevladinih organizacija kroz dodjelu grantova za izradu projekata iz oblasti zaštite okoliša, putem Odjela za stručne i administrativne poslove kroz javne pozive, tako da se i s te strane vrši uključivanje javnosti, čiji je cilj podizanje nivoa ekološke svijesti stanovništva i ujedno iniciranje i prijedlozi za rješavanje određenih problema kada je u pitanju zaštita okoliša, kao što su: rješavanje pitanja zbrinjavanja čvrstog otpada, prečišćavanje otpadnih voda, i dr.

U Brčko distriktu BiH, kroz obrazovni sistem, vrši se neprekidna edukacija školske djece o problematici zaštite okoliša. U Srednjoj poljoprivrednoj školi i Srednjoj medicinskoj školi, već pet godina, postoji smjer: Ekološki tehničar.

Javnost se uključuje i kroz obilježavanje značajnih datuma iz oblasti zaštite okoliša, kada svoj doprinos daju ne samo učenici osnovnih i srednjih škola, već i ostali građani Brčko distrikta BiH.

4

**POSTOJEĆE STANJE I PLANIRANE BUDUĆE
AKTIVNOSTI U POGLEDU PRIMJENE
DIREKTIVE O INDUSTRIJSKIM
EMISIJAMA I E-PRTR-A U
BOSNI I HERCEGOVINI,
S OSLONCEM NA
AARHUSKU
KONVENCIJU**

4.

POSTOJEĆE STANJE I PLANIRANE BUDUĆE AKTIVNOSTI U POGLEDU PRIMJENE DIREKTIVE O INDUSTRIJSKIM EMISIJAMA I E-PRTR-A U BOSNI I HERCEGOVINI, S OSLONCEM NA AARHUSKU KONVENCIJU

Odnos Aarhuske konvencije i Direktive o industrijskim emisijama (IPPC)

Aarhuska konvencija (Konvencija) i IPPC direktiva od samog početka su bile upućene jedna na drugu. Konvencija je usvojena 1998. godine, odnosno dvije godine nakon što je usvojena prvobitna IPPC direktiva i 13 godina nakon što je stupila na snagu EIA direktiva. Shodno tome i ne čudi podatak da se prilog I. Konvencije (koji sadrži listu aktivnosti na koju se odnosi sadržaj Konvencije) temelji na prilogu I. IPPC direktive (koji sadrži listu postrojenja za koje je potrebno pribaviti IPPC dozvolu) i prilogu I. EIA direktive (koji sadrži listu projekata za koje je potrebno provesti proceduru procjene utjecaja na okoliš).²³

Delegacija Evropske unije je, 25. juna 1998. godine, potpisala Konvenciju, dok je ona odobrena 17. februara 2005. godine.²⁴ U okviru priprema za odobravanje Konvencije, tokom 2003. godine, donesene su dvije direktive koje se odnose na dva stupa Konvencije. To su: Direktiva o pristupu javnosti informacijama iz oblasti zaštite okoliša²⁵ i Direktiva o učešću javnosti prilikom izrade određenih planova i programa koji se odnose na okoliš i koja izmjenjuje i dopunjava direktive: 85/337/EEC (EIA direktivu) i 96/61/EC (IPPC direktivu) u pogledu učešća javnosti i

Prvobitna **IPPC direktiva** (*Direktiva o integriranom sprečavanju i kontroli zagađivanja - 96/61/EZ*) usvojena je 1996. godine. Njena svrha je izdavanje integriranih dozvola, kako bi se spriječilo, a ukoliko to nije moguće, smanjilo zagađivanje iz postrojenja koja su naznačena u njoj. U EU, trenutno postoji oko 52.000 ovakvih postrojenja, dok se njihov broj u BiH trenutno kreće oko 135.130. Od 1996. godine do danas, IPPC direktiva je prošla kroz nekoliko izmjena, da bi, konačno 2010. godine, zajedno sa još šest direktiva, ušla u novu **IE direktivu** (*Direktivu o industrijskim emisijama 2010/75/EU*) u nešto izmijenjenom obliku.

EIA direktiva (*Direktiva o procjeni utjecaja na životnu sredinu 85/337/EEZ*) usvojena je 1985. godine. Svrha ove Direktive je procjena utjecaja na okoliš projekata koji su naznačeni u prilogima Direktive prije njihove realizacije. Zajedno sa SEA direktivom i IE direktivom čini sistem zaštite okoliša u svim fazama planiranja, odnosno gradnje postrojenja i projekata koji mogu izazvati ozbiljna zagađenja. Odredbe SEA direktive odnose se na period izrade planske dokumentacije, EIA direktive na period prije izdavanja urbanističke saglasnosti/lokacijskih uvjeta i IPPC direktive na period prije izdavanja građevinske, odnosno upotrebne dozvole.

²³Pogledati: Smjernice o provedbi Aarhuske konvencije, Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe, United Nations, New York, Geneva, 2000.

²⁴Odluka 2005/370/EC.

²⁵Direktiva 2003/4/EC.

pristupa pravdi.²⁶ Države članice su dospjele u obavezu transpozicije i provedbe ovih direktiva, 14. februara i 25. juna 2005. godine.

Kao što je u početku IPPC direktiva imala utjecaj na izgled Konvencije, tako je i Konvencija kasnije imala utjecaj na izgled današnje IE direktive. Odredbe Konvencije su prisutne u IE direktivi kroz definicije javnosti i zainteresirane javnosti (*članovi 3(16) i (17) IE direktive*), dva člana koja se odnose na pristup informacijama i učešću javnosti u postupku izdavanja dozvola (*član 24 IE direktive*) i pristupu pravosuđu (*član 25 IE direktive*), kao i jednom prilogu (prilog IV IE direktive), koji se u potpunosti odnosi na učešće javnosti u donošenju odluka.

Kako su ove odredbe IE direktive u potpunosti usklađene s odredbama Konvencije (BiH, odnosno njeni entiteti i Brčko distrikt BiH), njihovom transpozicijom i provedbom ispunjavaju se obaveze propisane Konvencijom, koju je BiH preuzela 2008. godine, a koje su transponirane ovim odredbama IE direktive.

Transpozicija i primjena relevantnih odredaba IE direktive u BiH

Definicije javnosti i zainteresirane javnosti naznačene u IE direktivi (*članovi 3(16) i (17)*) u potpunosti su transponirane u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH (*članovi 4(12) i (7) ZoZŽS RS/4(12) i (7) ZoZŽS BD*). U Federaciji BiH, definicija zainteresirane javnosti (*član 30(2) ZoZO FBiH*), u skladu je s definicijom naznačenom u direktivi, dok definicija javnosti (*član 4(26) ZoZO FBiH*) ne sadrži termin pravna osoba, i samim tim nije u skladu s definicijom naznačenom u direktivi.

Relevantna legislativa u BiH dijelom transponira obaveze koje se odnose na **pristup informacijama i učešće javnosti u postupku izdavanja dozvola**, sadržanim u IE direktivi. Tako su obaveze, sadržane u Prilogu IV, tačka 1 IE direktive, u potpunosti transponirane u domaću legislativu (*član 35(4) ZoZŽS RS/36(1), ZoZO FBiH/35(4) i ZoZŽS BD - ne sadrži nacrt dozvole*). U određenim aspektima učešće javnosti se tretira na različit način i sa različitim stepenom detaljnosti u različitim zakonima o zaštiti životne sredine/okoliša u BiH.

ZoZŽS Republike Srpske omogućava zainteresiranoj javnosti učešće u izdavanju okolišnih dozvola za nova i postojeća postrojenja, za reviziju izdatih okolišnih dozvola, znatnije promjene i ukoliko je zagađenje koje je prouzrokovalo postrojenje toliko veliko da je potrebno revidirati postojeće granične vrijednosti emisija ili uključiti nove u dozvolu (*članovi 80(5)(6) i (7) ZoZŽS RS*). U Brčko distriktu BiH, zakon je manje detaljan i nalaže samo da zahtjev za izdavanje okolišne dozvole mora biti dostupan javnosti, radi davanja mišljenja (*član 66(4) ZoZŽS BD*) bez navođenja šta se dešava u slučaju revizije dozvole, znatne promjene, i sl. Izmjenama ZoZO FBiH iz 2009. godine, procedure procjene utjecaja na okoliš i procedura izdavanja okolišnih dozvola su spojene u jednu. Obje započinju jednim zahtjevom i javnost se uključuje samo u jednom trenutku, na javnoj raspravi. U Federaciji BiH, zainteresirana javnost se poziva na raspravu za ocjenu studije utjecaja na okoliš za sva nova i postojeća postrojenja/projekte i za znatnije promjene (*članovi 56, 61 i 62 ZoZO FBiH*). ZoZŽS RS/ZoZO FBiH/ZoZŽS BD ne omogućava ažuriranje dozvole da uključuje manje stroge granične vrijednosti emisija od onih koji su precizirani u najboljim raspoloživim tehnikama, a, shodno tome, u takvim slučajevima nema ni učešća javnosti.

U Republici Srpskoj o zahtjevu za izdavanje okolišne dozvole javnost se informira putem jednog od dnevnih listova i to putem obavijesti koja sadrži osnovne podatke iz zahtjeva, uz mogućnost besplatnog uvida u zahtjev (*članovi 80(5) i (6) ZoZŽS RS*). U Brčko distriktu BiH, zakon je nešto oskudniji i nalaže da se zahtjev objavljuje putem sredstava javnog informiranja (*član 66(5) ZoZŽS BD*). U Federaciji BiH javnost se informira o javnoj raspravi putem štampe najmanje 15 dana prije održavanja javne rasprave

²⁶Direktiva 2003/35/EC.

(član 62(2) ZoZO F BiH). U Republici Srpskoj, zainteresirana javnost može podnijeti nadležnom organu mišljenje o zahtjevu i priloženoj dokumentaciji u pisanoj formi prije nego što se donese odluka (član 80(7) ZoZŽS RS). U Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH, uputstva i primjedbe, odnosno mišljenja javnosti trebaju se dostaviti nadležnom organu 30 dana od dana javnog obavještenja, odnosno zahtjeva (član 61(2) ZoZO F BiH/66(6) i ZoZŽS BD).

U pokrenutim postupcima, nadležni organ će, na zahtjev zainteresirane javnosti, omogućiti besplatan uvid u sve informacije bitne za donošenje odluke, koje su u tom trenutku dostupne i koje obuhvataju ključne izvještaje i priloge, kao i druge podatke (član 36(1) ZoZŽS RS/37(1), (2) ZoZO F BiH/36(1) i ZoZŽS BD). U slučaju traženja informacija o izdavanju dozvole, zainteresirana javnost može u roku od 30 dana od dobijanja informacija u pisanoj formi podnijeti primjedbe, informacije, analize ili mišljenja, koje smatra bitnim za djelatnost (član 36(2) ZoZŽS RS/37(3), ZoZO F BiH/36(2) i ZoZŽS BD).

U Federaciji BiH postoji obaveza da se komentari javnosti uzmu u obzir prilikom donošenja odluke po zahtjevu (član 37(3) ZoZO F BiH), dok takva obaveza nije propisana u zakonima u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH.

Obrazloženje svakog rješenja o izdavanju ekološke/okolišne dozvole u BiH treba sadržavati, između ostalog, i sljedeće:

- Razloge na kojima se temelji odluka;
- Rezultate konsultacija održanih prije donošenja odluke i objašnjenje kako su konsultacije uzete u obzir u toj odluci;
- Naslov referentnih dokumenata o najboljim raspoloživim tehnikama relevantnim za predmetno postrojenje, ukoliko takvi postoje;
- Način na koji su utvrđeni uvjeti iz dozvole, uključujući i granične vrijednosti emisija u odnosu na najbolje raspoložive tehnike i nivoe emisija, koje se odnose na primjenu najboljih raspoloživih tehnika.

O donesenom rješenju se obavještava javnost (članovi 82(5) ZoZŽS RS/37(4), ZoZO F BiH/36(3) i ZoZŽS BD). U Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH objavljuje se i tekst odluke, kao i razlozi na kojima se ona bazira, dok se u Federaciji BiH rješenje o okolišnoj dozvoli dostavlja podnosiocu zahtjeva i zainteresiranim subjektima, ali ne i zainteresiranoj javnosti (član 64(3) ZoZO F BiH). Podaci o kojim operateri izvještavaju, trebali bi biti dostupni putem registra postrojenja i zagađivača.

Zahtjev za dostavu podataka može biti odbijen na osnovu iznimki koje su naznačene u domaćoj legislativi kojom se transponira direktiva o pristupu javnosti informacijama iz oblasti zaštite okoliša (član 33 ZoZŽS RS/34, ZoZO F BiH/33 i ZoZŽS BD).

Relevantne odredbe ZoZŽS RS i ZoZO F BiH transponiraju obaveze **pristupa pravdi**, propisane članom 25 IE direktive. Zainteresirana javnost ima pravo pokretanja sudskog postupka, kako bi se osporilo određeno činjenje ili nečinjenje koje vrši fizička osoba ili organ uprave, koje je suprotno odredbama propisa u pogledu zaštite okoliša (38(2) ZoZŽS RS), odnosno ukoliko se neko ponaša oprečno okolišnim principima iz okolišnih zakona (član 39(2) ZoZO F BiH). Svi predstavnici zainteresirane javnosti, koji su učestvovali u prvostepenom postupku imaju pravo pokretanja upravnog spora protiv odluke (član 38(1) ZoZŽS RS/39(1) i ZoZO F BiH). Svaka osoba, koje smatra da njen zahtjev za davanje informacija nije razmatran, da je neosnovano odbijen, da na njega nije u potpunosti ili pravilno odgovoreno, ima pravo pokretanja upravnog spora (član 37 ZoZŽS RS/38 i ZoZO F BiH).

Nažalost, odredbe ZoZŽS BD u pogledu pristupa pravdi su manje detaljne od odredaba iz Republike Srpske i Federacije BiH. U pogledu pristupa pravdi, ZoZŽS BD samo propisuje da svaka osoba, koja smatra da njen zahtjev za davanje informacija nije razmatran, da je neosnovano odbijen, da na njega

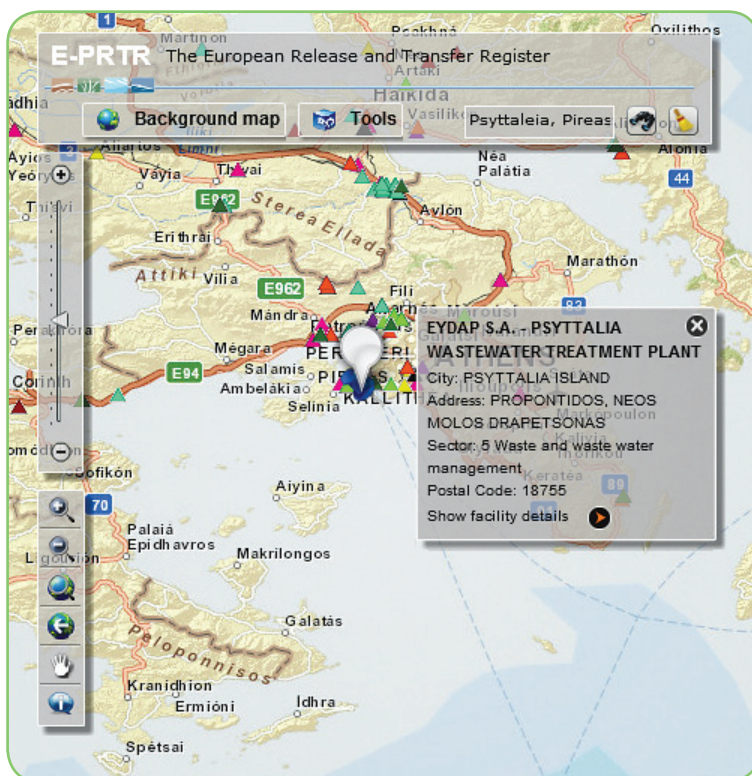
nije u potpunosti ili pravilno odgovoreno, ima pravo podnošenja žalbe Apelacionoj komisiji BD (član 37 ZoZŽS BD). Ostale odredbe člana 25 IE direktive nedostaju.

Na teritoriji cijele BiH, rješenje po zahtjevu za izdavanje ekološke/okolišne dozvole sadrži uputstvo o pravnom lijeku. I na ovaj način se zainteresirana javnost obavještava o modalitetima koji im stoje na raspolaganju u pogledu odluke po zahtjevu za određenu ekološku/okolišnu dozvolu.

U Republici Srpskoj i Federaciji BiH, pristup pravdi je osiguran, dok je u Brčko distriktu BiH pristup pravdi samo djelimično osiguran. No i pored ovoga, postoji opravdana sumnja u dovoljnu stručnost sudija u oblasti zaštite okoliša.

Odnos Kijevskog protokola i E-PRTR regulative

Na vanrednom sastanku stranaka Konvencije, 2003. godine, u Kijevu, usvojen je Protokol o registru ispusta i prijenosa zagađujućih materija. S obzirom na mjesto njegovog usvajanja, protokol je danas poznatiji kao Kijevski protokol. Cilj protokola je unaprijediti pristup podacima od strane javnosti kroz uspostavu koherentnih registara o ispustu i prijenosu zagađujućih materija. Pored ovoga, cilj protokola je smanjiti zagađenje, nadajući se da niti jedna kompanija neće željeti da bude identificirana od strane javnosti kao jedan od velikih zagađivača. Danas Kijevski protokol ima 27 stranaka od kojih je jedna i EU. BiH je, 2003. godine, potpisala Protokol, ali ga još uvijek nije ratificirala. Evropska unija je, 2006. godine, usvojila E-PRTR regulativu koja je u potpunosti provela Kijevski protokol za EU. Bosna i Hercegovina bi usklađivanjem svoje legislative s E-PRTR regulativom (Regulativa 166/2006) ispunjavala uvjete propisane Kijevskim protokolom, odnosno ispunjavala svoje međunarodno preuzete obaveze, pripremajući se, u isto vrijeme, za članstvo u Evropsku uniju.

Prikaz mogućnosti jedne od pretraga

Prikaz mogućnosti jedne od pretraga

E-PRTR

U skladu s E-PRTR regulativom, podatke za evropski PRTR registar šalju sve države članice Evropske unije. Pored toga, podatke za evropski registar šalju i Island, Lihtenštajn, Norveška, Srbija i Švicarska, koje se uskladile svoju legislativu s E-PRTR regulativom, kako bi mogle slati podatke u registar. Ovaj registar može se pretraživati po sljedećim kriterijima:

- Pojedinačnim postrojenjima (preko 28.000 postrojenja);
- Industrijskim aktivnostima (65 aktivnosti razvrstanih u 9 sektora);
- Zagađujućim materijama koje se ispuštaju (91 zagađujuća materija);
- Prijenosu otpada (opasni – neopasni otpad; recikliranje otpada; odlaganje otpada); i
- Prema geografskom području (naprimjer: šire područje grada Atine, kao što je to prikazano na slici).

Usklađenost legislative u BiH s odredbama E-PRTR regulative

U toku 2007. godine, Republika Srpska i Federacija BiH su donijele gotovo identične Pravilnike o PRTR-u.²⁷ Donošenje sličnog pravilnika za Brčko distrikt BiH planirano je tokom 2010. godine, što je odloženo zbog intenziviranja aktivnosti na unapređenju postojećih registara u Republici Srpskoj i Federaciji BiH.

Glavni nedostaci postojećih pravilnika su:

- obaveza izvještavanja za sve pogone za koje je potrebno pribaviti ekološku/okolišnu dozvolu, što je u velikoj mjeri proširilo opseg registra i zakompliciralo proceduru pribavljanja podataka od industrije; i
- nepostojanje odredaba koje se odnose na prijenos podataka relevantnim institucijama Evropske unije.

Ipak, možda najveći nedostatak postojećeg stanja u pogledu PRTR sistema u BiH je to što isti taj sistem nedovoljno, odnosno nikako ne funkcioniše u praksi. Javnost nema pristup podacima (nepostojanje besplatnog internet pristupa) i samim tim se ne ispunjava glavni cilj postojanja ovakvog registra, koji je naznačen i u Kijevskom protokolu i u E-PRTR regulativi.

Trenutne aktivnosti za unapređenje stanja u Bosni i Hercegovini u pogledu IE direktive i E-PRTR regulative.

Od početka 2010. godine, pa do februara 2012. godine, u BiH je sa radom započeo tzv. IPPC projekt²⁸, koji je dio IPA 2007. projekta. Projekt je predviđen da traje do februara 2012. godine. Cilj ovog projekta bi se mogao sumirati kao:

- Reforma postojećeg sistema izdavanja ekoloških/okolišnih dozvola, uzimajući u obzir petogodišnje iskustvo njihovog izdavanja, sa namjerom potpune transpozicije IE direktive; i
- Unapređenje postojećeg PRTR sistema u BiH.²⁹

U okviru Projekta u konačnici su izrađeni prijedlozi novih zakona o zaštiti životne sredine/okoliša entiteta i Brčko distrikta BiH, kao i veliki broj podzakonskih akata.

U pogledu informiranja **javnosti o zahtjevima za ekološku/okolišnu dozvolu, procedurama koje se odnose na njih i sadržaja samih dozvola, kao i omogućavanja njihovog učešća u odlučivanju po zahtjevima**, mnogo toga je već urađeno u proteklom periodu. Međutim, ukazala se potreba za određenim unapređenjima.

U okviru projekta planirano je prenošenje pozitivnih primjera iz Republike Srpske u Federaciju BiH i Brčko distrikt BiH u pogledu detaljnosti odredaba, koje se odnose na sljedeće:

- Učešće javnosti u slučaju revizije uvjeta iz dozvole, znatnije promjene, i, ukoliko, je zagađenje koje je prouzrokovalo postrojenje toliko veliko da je potrebno revidirati postojeće granične vrijednosti emisija ili u dozvolu uključiti nove;
- Način informiranja javnosti o zahtjevu;

²⁷RS - Pravilnik o metodologiji i načinu vođenja registra postrojenja i zagađivača („Službeni glasnik RS“, broj: 92/07); FBiH - Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima („Službene novine FBiH“, broj: 82/07).

²⁸Projekt podrške provedbe direktive o integriranom sprečavanju i kontroli zagađivanja u Bosni i Hercegovini.

²⁹Više podataka o samom projektu, kao i njegovim rezultatima. dostupno je na web stranici projekta, odnosno: www.ippc.ba.

- Mogućnost javnosti da ima uvid u nacrt dozvole; i
- Način informiranja javnosti o donesenom rješenju.

Nadalje, predloženo je propisivanje obaveze ZoZŽS RS i BD da se komentari javnosti uzmu u obzir prilikom donošenja odluke po zahtjevu za izdavanje ekološke/okolišne dozvole (što trenutno nije), kao što je to slučaj u Federaciji BiH i proširenje odredaba ZoZŽS BD, koje se odnose na pristup pravdi po uzoru na rješenja iz Republike Srpske i Brčko distrikta BiH. (Konačno, predloženo Federaciji BiH.) I konačno, planirano je propisivanje detaljnijih odredaba o informiranju javnosti (postavljanje obavijesti plakata i njihov izgled), te je izvršena kodifikacija određenih aspekata procedure iz prakse, koja se pokazala uspješnom.

U pogledu **unapređenja postojećeg PRTR sistema u BiH**, planirano je donošenje novog Pravilnika o PRTR-u u oba entiteta i Brčko distriktu BiH. Tekst pravilnika izrađen je u okviru IPPC projekta. Ovim će se, između ostalog, ograničiti broj pogona koji imaju obavezu izvještavanja za PRTR i ukinuti (za RS i FBiH) komplikovani sistem izvještavanja od strane jedinica lokalne samouprave/kantona prema nadležnim entitetskim ministarstvima. Također, novim pravilnicima predviđen je prijenos podataka na tijelo koje će biti naznačeno kao nadležno za izvještavanje institucija Evropske unije. Izrađen je i dokument za ovo tijelo, koje će ih, pored toga što će podatke dostavljati nadležnim tijelima Evropske unije, činiti dostupnim putem interneta, što će omogućiti građanima BiH da pretražuju emisije velikih zagađivača, kao što je to dostupno građanima Evropske unije. U ovu svrhu, izrađen je potrebni software za baze podataka na entitetskom nivou i nivou Brčko distrikta BiH i bazu podataka kojoj će se moći pristupiti putem interneta. Početak aktivnosti na uspostavi ovog registra u pododmakloj je fazi, a početak rada registra planiran je za 2012. godinu.

Transpozicija i primjena relevantnih odredaba IE direktive u BiH

Definicije javnosti i zainteresirane javnosti su transponirane u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH, dok u Federaciji BiH to u potpunosti nije urađeno. Učešće javnosti omogućeno je na teritoriji cijele BiH. U Republici Srpskoj, javnost se obavještava o zahtjevu za izdavanje ekološke/okolišne dozvole putem dnevnog lista, u Brčko distriktu BiH putem javnog informiranja, a u Federaciji BiH putem štampe. U Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH, javnost ima priliku da vrši uvid u zahtjev za izdavanje okolišne dozvole, dok u Federaciji BiH javnost učestvuje na javnoj raspravi po zahtjevu za izdavanje okolišne dozvole. Komentari se u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH mogu dati pismenim putem, dok se u Federaciji BiH oni mogu dati na samoj javnoj raspravi ili pismenim putem nakon održane javne rasprave. U Republici Srpskoj obavezno je učešće javnosti i za reviziju izdatih okolišnih dozvola, za veće promjene i ukoliko je zagađenje koje je prouzrokovalo postrojenje toliko veliko da je potrebno revidirati postojeće granične vrijednosti emisija ili uključiti nove u dozvolu, dok u Brčko distriktu BiH i Federaciji BiH to nije slučaj.

U pokrenutim postupcima, nadležni organ će na zahtjev zainteresirane javnosti omogućiti besplatan uvid u sve informacije, bitne za donošenje odluke, koje su u tom trenutku dostupne i koje obuhvataju ključne izvještaje i priloge, kao i druge podatke. U slučaju traženja informacija o izdavanju dozvole, zainteresirana javnost može u roku od 30 dana od dobijanja informacija u pisanoj formi podnijeti primjedbe, informacije, analize ili mišljenja koje smatra bitnim za djelatnost. Eventualni zahtjev za dostavu podataka može biti odbijen na osnovu iznimki koje su naznačene u domaćoj legislativi, kojom se transponira direktiva o pristupu javnosti informacijama iz oblasti zaštite okoliša.

Obrazloženje svakog rješenja o izdavanju ekološke/okolišne dozvole u BiH treba sadržavati, između ostalog, i sljedeće:

- Razloge na kojima se temelji odluka;
- Rezultate konsultacija održanih prije donošenja odluke i objašnjenje kako su konsultacije uzete u obzir u toj odluci;
- Naslov referentnih dokumenata o najboljim raspoloživim tehnikama relevantnim za predmetno postrojenje, ukoliko takvi postoje;
- Način na koji su utvrđeni uvjeti iz dozvole, uključujući i granične vrijednosti emisija, u odnosu na najbolje raspoložive tehnike i nivoe emisija koje se odnose na primjenu najboljih raspoloživih tehnika.

O donesenom rješenju obavještava se javnost.

Pristup pravdi omogućen je kroz mogućnost pokretanja upravnog spora. Na teritoriji cijele BiH, rješenje po zahtjevu za izdavanje ekološke/okolišne dozvole sadrži uputstvo o pravnom lijeku. Također, i na ovaj način se zainteresirana javnost obavještava o modalitetima koji im stoje na raspolaganju u pogledu odluke po zahtjevu za određenu ekološku/okolišnu dozvolu.

5

AARHUS CENTRI – MOST IZMEĐU GRAĐANA I VLASTI

AARHUS
CENTAR
SARAJEVO

5.

AARHUS CENTRI – MOST IZMEĐU GRAĐANA I VLASTI

„...nove institucije kao što su „Aarhus centri”, osnovani u nekoliko zemalja, osmišljene su radi ostvarivanja ciljeva konvencije.”

Iz poruke dobrodošlice koju je Generalni sekretar UN-a, Kofi Annan uputio učesnicima drugog sastanka strana potpisnica Aarhuske konvencije održanog u Alma-Ati.

Od 2002. godine, Ured Koordinatora OSCE ekonomsko-okolišnih aktivnosti, zajedno sa Misijama OSCE-a, radi na osnivanju i podršci Aarhus centara i centara za informisanje javnosti o okolišu u zemljama Jugoistočne i Istočne Evrope, na Kavkazu i u Centralnoj Aziji. Danas u regiji OSCE-a postoji 38 centara u sljedećim zemljama: Kazahstan (6), Kirgistan (1), Tadžikistan (4), Armenija (15), Azerbejdžan (1), Gruzija(1), Bjelorusija (1), Albanija (3), Crna Gora (2), Srbija (3) i Bosna i Hercegovina (1). Šest centara u Srbiji, Crnoj Gori i BiH otvoreno je u sklopu regionalnog projekta OSCE-a *Unaprijeđenje primjene Aarhuske konvencije u zemljama jugoistočne Evrope*, u kojima učestvuju Albanija, Crna Gora, Srbija i BiH.

Većina centara otvorenih uz podršku OSCE-a učestvuje u projektima koje finansira Inicijativa za okoliš i sigurnost (Environment and Security Initiative - ENVSEC). Inicijativa za okoliš i sigurnost (ENVSEC) je partnerstvo šest međunarodnih organizacija – Organizacije za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE), Regionalnog centra za okoliš za Centralnu i Istočnu Evropu (REC), Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP), Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE), Programa Ujedinjenih nacija za okoliš (UNEP), dok je NATO pridruženi partner. Sve ove organizacije imaju zasebne ali komplementarne mandate i stručne kapacitete, te mogu pružiti integriran odgovor na sigurnosne i okolišne izazove.

Misija ENVSEC-a je da doprinese smanjenju okolinskih i sigurnosnih rizika kroz jačanje saradnje među i unutar zemalja četiri regiona: Centralne Azije, Istočne Evrope, Južnog Kavkaza i Jugoistočne Evrope. Regionalni prioriteti ENVSEC-a su:

- upravljanje i smanjenje prekograničnih rizika od opasnih aktivnosti;
- jačanje regionalne saradnje u oblasti upravljanja okolišem kroz participatorno i informirano odlučivanje i implementaciju;
- upravljanje zajedničkim prirodnim resursima; i
- smanjanje rizika po sigurnost adaptacijom na učinke klimatskih promjena.

Danas, ENVSEC provodi 50 projekata u 18 zemalja, ukupne vrijednosti od 25 miliona eura.

OSCE i Aarhus centri

Aarhus centri su omogućili forum za dijalog predstavnika vlasti, posebno ministarstava okoliša, i nevladinih organizacija za zaštitu okoliša, u jačanju saradnje na rješavanju okolišnih pitanja. Centri se uspostavljaju i na državnom, regionalnom i lokalnom nivou pa i na takav način doprinose primjeni konvencije na različitim nivoima.

Obično se uspostavljanje Aarhus centara vezuje za zaključivanje **sporazuma** između ministarstva okoliša i Misije OSCE-a u datoj zemlji. Na osnovu nezavisne evaluacije Aarhus centara, urađene 2008. godine, pripremljene su i sveobuhvatne Smjernice za rad Aarhus centara koje sadrže operativni i metodološki okvir za rad takvih centara, počevši od institucionalnog okvira, strateškog planiranja, funkcije, uloge i aktivnosti centara, monitoringa i evaluacije, do komunikacijskog plana. Važno je napomenuti da je uz centre uvijek vezan i **savjetodavni odbor** čije članstvo čine predstavnici nadležnih ministarstava ili agencija te organizacija civilnog društva. Organizacije-domaćini Aarhus centara mogu biti nadležna ministarstva ili institucije (npr. Agencija za zaštitu okoliša domaćin je Aarhus centra u Podgorici) ili akademske institucije (Otvoreni Univerzitet Subotica domaćin je lokalnom Aarhus centru, slična rješenja su pronađena i u Armeniji), ili nevladine organizacije (ekološki pokret Ozon domaćin je lokalnom Aarhus centru u Nikšiću).

OSCE/Ured Koordinatora OSCE za ekonomsko-okolišne aktivnosti redovno organizira godišnje sastanke svih Aarhus centara sa ciljem razmjene informacija o dobrim praksama, izazovima i naučenim lekcijama u radu. Misija OSCE-a u BiH, zajedno sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH/Odjel za okoliš, organizirala je dva regionalna sastanka zemalja i Misija OSCE-a u jugoistočnoj Evropi na temu primjene Aarhuske konvencije.

Funkcije Aarhus centara

Evaluacijom Aarhus centara utvrđeno je da takvi centri ispunjavaju raznolike funkcije u sredinama gdje djeluju. Tabela prikaz sadašnjih i potencijalnih funkcija Aarhus centra nalazi se u tabeli:

Tabela 3: Predloženi nivoi aktivnosti Aarhus centara

Tematski fokus	1.nivo	2.nivo	3.nivo
Pristup informacijama (pasivni)	<p>Ip1.1. Bave se zahtjevima javnosti za dobijanje informacija koje centri posjeduju.</p> <p>Ip1.2. Služe zajednici kao tačka pristupa i prikupljaju informacije o životnoj sredini, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou.</p> <p>Ip1.3. Savjetuju javnost po pitanjima postojećih izvora informacija o životnoj sredini, sistema državnih institucija koje imaju informacije iz te oblasti, kao i o načinima kako da formuliraju zahtjeve za dobijanje informacija.</p>	<p>Ip2.1. Analiziraju domaću pravnu regulativu i metode za razmatranje zahtjeva javnosti za pristup informacijama o životnoj sredini.</p> <p>Ip2.2. Provode obuku predstavnika vlasti, kako da se odnose prema zahtjevima javnosti za pristup informacijama o životnoj sredini, kao i</p> <p>Ip2.3. obuku predstavnika civilnog društva iz oblasti pristupa informacijama i</p> <p>Ip2.4. pilot-projekte, s ciljem poboljšanja pristupa nekim informacijama o životnoj sredini.</p>	<p>Ip3.1. Pomažu jačanje zakonske regulative u pogledu procedura za postupanje po zahtjevima za dobijanje informacija i pristupa javnosti informacijama o životnoj sredini.</p> <p>Ip3.2. Daju savjete o primjeni odredaba Konvencije, kao i o propisima na nivou države, koji se odnose na zahtjeve javnosti za pristup informacijama o životnoj sredini.</p>
Pristup informacijama (aktivni)	<p>Ia1.1. Analiziraju potrebe javnosti za informacijama o životnoj sredini.</p> <p>Ia1.2. Na razne načine olakšavaju pristup tim informacijama.</p> <p>Ia1.3. Izrađuju liste i kataloge (registre) informacija o životnoj sredini.</p> <p>Ia1.4. Pružaju savjetodavne usluge po pitanju postojećih izvora informacija.</p> <p>Ia1.5. Izdaju periodične i tematske publikacije o životnoj sredini, namijenjene najširoj javnosti.</p> <p>Ia1.6. Imaju, održavaju i ažuriraju web stranice na kojima objavljuju izvještaje o stanju životne sredine na nacionalnom ili regionalnom nivou, kao i međunarodne, državne i lokalne propise i dokumente o politici u oblasti životne sredine.</p> <p>Ia1.7. Čine dostupnim zbirke dokumenata iz oblasti očuvanja sredine.</p>	<p>Ia2.1. Daju savjete predstavnicima raznih instanci vlasti za planiranje i provedbu aktivnosti na planu širenja informacija o životnoj sredini.</p> <p>Ia2.2. Izrađuju razne elektronske baze podataka o životnoj sredini, koje postaju dostupne javnosti.</p> <p>Ia2.3. Zalažu se da informacije o životnoj sredini budu dostupne javnosti na web stranicama državnih organa, koji su zaduženi za brigu o životnoj sredini.</p>	<p>Ia3.1. Pomažu poboljšavanje/razvoj propisa o načinu na koji vlasti prikupljaju, razmjenjuju, čuvaju informacije o životnoj sredini i aktivno doprinose njihovom širenju.</p> <p>Ia3.2. Promoviraju razvoj dobrovoljnih ili obaveznih sistema dodjeljivanja oznaka proizvodima, uslugama, procesima i tehnologijama, koje pokazuju njihov utjecaj na životnu sredinu.</p> <p>Ia3.3. Objašnjavaju potrošačima princip dobrovoljnih ili obaveznih oznaka.</p> <p>Ia3.4. Pomažu u ratifikaciji i primjeni protokola PRTR.</p> <p>Ia3.5. Pružaju informacije o industrijskom zagađenju i razvijanju svijesti o registrima PRTR.</p>

<p>Učešće javnosti</p>	<p>P1.1. Sastavljaju dokumente s uputstvima iz oblasti učešća javnosti, namijenjene vlastima i autorima projekata.</p> <p>P1.2. Zalažu se da se javnost, zainteresirana za proces donošenja odluka, obavještava o tome u najkraćem roku (naročito putem regionalnih i lokalnih centara).</p> <p>P1.3. Savjetuju zainteresiranu javnost kako može doći do informacija o donošenju odluka i o mišljenjima.</p> <p>P1.4. Zagovaraju stratešku procjenu stanja životne sredine i populariziraju dobra iskustva iz prakse u provedbi preporuka iz navedene procjene.</p> <p>P1.5. Osiguravaju platformu za planiranje aktivnosti za očuvanje životne sredine i održivi razvoj na nacionalnom i lokalnom nivou - aktivnosti koje se zasnivaju na učešću što većeg broja osoba.</p>	<p>P2.1. Organiziraju obuku usmjerenu na razvoj vještine olakšavanja i planiranja dijaloga za predstavnike vladinih institucija, lokalnih vlasti, NVO-a, privrednike i investitore.</p> <p>P2.2. Zalažu se za učešće javnosti u donošenju odluka o planiranju aktivnosti, uključujući i organiziranje javnih rasprava.</p> <p>P2.3. Savjetuju potencijalne podnosiocima zahtjeva za dobijanje informacija kako da odrede zainteresirane grupe građana.</p> <p>P2.4. Savjetuju vlasti kako da vode evidenciju komentara i prijedloga javnosti i zapisnike s javnih rasprava.</p> <p>P2.5. Pomažu javnosti da dođe do informacija o odlukama i stavljaju tekstove na svoje web stranice. Obavještavaju javnost o rezultatima procjena stanja životne sredine (EIA).</p> <p>P2.6. Zalažu se za učešće javnosti u raspravama o strateškim odlukama koje se odnose na životnu sredinu, na državnom i lokalnom nivou, i za bolje obavještavanje.</p>	<p>P3.1. Pomaže da se unaprijede procedure koje se odnose na učešće građana, definirane propisima o EIA i integralnom sprečavanju i kontroli zagađenja.</p> <p>P3.2. Olakšavaju procese procjene stanja životne sredine, pružanjem usluga širenja informacija i razvoja platformi za učešće javnosti.</p> <p>P3.3. Organiziraju i provode javne rasprave, prikupljaju pisane prijedloge građana.</p> <p>P3.4. Zagovaraju ratifikaciju amandmana o genetički modificiranim organizmima, usvojenog u Alma-Ati.</p> <p>P3.5. Zagovaraju unapređenje propisa, kojima se reguliraju procedure za učešće javnosti u donošenju strateških odluka o životnoj sredini.</p> <p>P3.6. Sastavljaju savjetodavne dokumente o procedurama u pogledu učešća javnosti u donošenju strateških odluka o životnoj sredini.</p> <p>P3.7. Organiziraju javne rasprave i razgovore o prijedlozima zakona, koji se odnose na životnu sredinu.</p>
<p>Pristup pravosuđu</p>	<p>J1.1. Pružaju informacije i daju savjete javnosti u vezi sa sudskom procedurom, administrativnim i pravnim mogućnostima za ulaganje žalbi.</p> <p>J1.2. Uspostavljaju bazu podataka sudskih presuda izrečenih za ugrožavanje životne sredine i omogućavaju pristup tim bazama podataka.</p>	<p>J2.1. Organiziraju obuku i radionice za sudije, tužioce i predstavnike vlasti o pitanjima pristupa sudskim procesima za kršenje prava učešća javnosti u donošenju odluka i prava pristupa pravosudnim organima, u skladu sa tri člana 9 Arhuske konvencije.</p> <p>J2.2. Zagovaraju poboljšanje pristupa pravosuđu u slučajevima kršenja prava na učešće javnosti u odlučivanju.</p> <p>J2.3. Pomažu u određivanju standarda procedura pravne zaštite, primjene pravnih lijekova, troškova njihove primjene i načina pisanja odluka.</p>	<p>J3.1. Pomažu da se unaprijede procedure kontrole u pogledu kršenja prava javnosti na pristup informacijama o životnoj sredini.</p> <p>J3.2. Olakšavaju ili koordiniraju davanje pravnih savjeta organizacijama iz sektora civilnog društva, kao i pojedincima, na temu prava u oblasti životne sredine, uključujući i pravo na pristup pravosudnim organima.</p>

		J2.4. Osiguravaju mehanizme za pružanje pomoći, promoviranjem uloge advokata koji rade na slučajevima od šireg društvenog značaja, daju liste s imenima advokata i pravne savjete.	
Procedure za provedbu Aarhuske konvencije	<p>C1.1. Pomažu i učestvuju u pripremi nacionalnih izvještaja o primjeni Konvencije.</p> <p>C1.2. Imaju aktivnu ulogu u pružanju informacija nacionalnom čvorištu mehanizma za prikupljanje i razmjenu informacija.</p>	<p>C2.1. Olakšavaju učešće građana u pripremi izvještaja o primjeni Konvencije na nacionalnom nivou.</p> <p>C2.2. Centri učestvuju u ispitivanju nivoa poštivanja Konvencije i razvijaju svijest javnosti o mehanizmima za njeno poštivanje.</p> <p>C2.3. Pomažu u informiranju nacionalnog čvorišta.</p>	<p>C3.1. Centri sastavljaju izvještaje o tome kako se Konvencija primjenjuje na nacionalnom nivou.</p> <p>C3.2. Pomažu da se provode odluke.</p> <p>C3.3. Centri postaju nacionalna čvorišta mehanizma za prikupljanje i razmjenu informacija.</p> <p>C3.4. Pružaju usluge u pogledu ostvarenja prava iz domena životne sredine, definiranih drugim MEA.</p>

Aarhus centar Sarajevo

Aarhus centar Sarajevo uspostavljen je 30. maja 2012. godine u sklopu regionalnog projekta OSCE-a za unaprijeđenje primjene Aarhuske konvencije u zemljama Jugoistočne Evrope. Osnivanje centra rezultat je saradnje Odjela za okoliš Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO), Grada Sarajeva i Misije OSCE-a u BiH.

Savjetodavni odbor Centra čine predstavnici MVTEO-a, gradske uprave, OSCE-a i dvije nevladine organizacije koje djeluju na području Sarajeva. Aarhus centar nudi:

- 1) besplatan pristup literaturi o zaštiti okoliša, internetu,
- 2) pristup informacijama dobijenim od institucija nadležnih za zaštitu okoliša i iz drugih izvora;
- 3) promociju informacija o pitanjima od značaja za okoliš i stavljanje tih informacija na raspolaganje građanima;
- 4) organiziranje javnih rasprava o pitanjima od značaja za okoliš, čime se promovira učešće građana u odlučivanju;
- 5) prostor za organiziranje posebno osmišljenih radionica i obrazovnih aktivnosti na temu Aarhuske konvencije.

KONVENCIJA
O PRISTUPU INFORMACIJAMA, UČEŠĆU JAVNOSTI
U ODLUČIVANJU I PRISTUPU PRAVDI U OKOLIŠNIM PITANJIMA

U Aarhusu, Danska
25. juna 1998.

Potpisnice ove Konvencije,

Prisjećajući se principa 1. Štokholmske deklaracije o ljudskom okolišu,

Također se prisjećajući principa 10. Deklaracije iz Rija o okolišu i razvoju,

Dalje se prisjećajući rezolucije Generalne skupštine 37/7 od 28. oktobra 1982. o Svjetskoj povelji za prirodu, kao i rezolucije 45/94 od 14. decembra 1990. o potrebi osiguranja zdravog okoliša za dobrobit pojedinaca,

Podsjećajući se Evropske povelje o okolišu i zdravlju usvojene na Prvoj evropskoj konferenciji o okolišu i zdravlju Svjetske zdravstvene organizacije i Frankfurtu-am-Main, Njemačka, 8. decembra 1989,

Afirmirajući potrebu za zaštitom, očuvanjem i unapređenjem stanja okoliša i osiguranjem održivog i okolišno zdravog razvoja,

Spoznajući da je adekvatna zaštita okoliša od osnovne važnosti po ljudsku dobrobit i uživanje osnovnih ljudskih prava, uključujući i samo pravo na život,

Spoznajući također da svaka osoba ima pravo da živi u okolišu adekvatnom za svoje zdravlje i dobrobit, te dužnost, i pojedinačnu i u vezi s drugima, da štiti i unapređuje okoliš u korist sadašnjih i budućih generacija,

Smatrajući da, ako žele ostvarivati ovo pravo i poštivati ovu dužnost, građani moraju imati pristupa informacijama, imati pravo na učešće u odlučivanju i imati pristupa pravdi po pitanjima okoliša, te potvrđujući u tom smislu da građanima može trebati pomoć u cilju ostvarivanja svojih prava,

Spoznajući da se, u polju okoliša, boljim pristupom informacijama i učešćem javnosti u odlučivanju poboljšavaju kvalitet i sprovedba odluka, doprinosi svijesti javnosti o okolišnim pitanjima, daje javnosti mogućnost izražavanja svojih zabrinutosti i omogućava javnim organima vlasti da takve zabrinutosti uzmu u obzir,

S namjerom u tom smislu unapređivanja odgovornosti i transparentnosti u odlučivanju i jačanja podrške javnosti odlukama po pitanju okoliša,

Spoznajući poželjnost transparentnosti na svim nivoima vlade i pozivajući zakonodavna tijela na sprovedbu principa ove Konvencije u svom postupanju,

Također spoznajući da javnost treba biti svjesna procedura za učešće u odlučivanju po pitanju okoliša, imati im slobodan pristup i znati kako ih koristiti,

Spoznajući dalje važnost odnosnih uloga koje pojedinačni građani, nevladine organizacije i privatni sektor mogu odigrati u zaštiti okoliša, U želji da promoviraju obrazovanje u polju okoliša u cilju daljnjeg

razumijevanja okoliša i održivog razvoja, te da podstaknu svijest šire javnosti i njeno učešće u donošenju odluka koje se odnose na okoliš i održivi razvoj,

Naglašavajući, u ovom kontekstu, važnost upotrebe medija i elektronskih i drugih budućih oblika komunikacije,

Spoznajući važnost potpune integracije okolišnih razmatranja u odlučivanju vlade i shodno tome potrebu za tim da javni organi vlasti raspolažu tačnim, sveobuhvatnim i ažuriranim informacijama o okolišu,

Potvrđujući da javni organi vlasti smatraju da su informacije o okolišu u interesu javnosti,

Uz zabrinutost da bi učinkoviti pravosudni mehanizmi trebali biti pristupačni javnosti, uključujući organizacije, tako da budu zaštićeni legitimni interesi i da se sprovodi zakon,

Naglašavajući važnost da se potrošačima dostavljaju adekvatne informacije o proizvodima da bi im se omogućilo svjesno činjenje izbora kad je u pitanju okoliš,

Spoznajući zabrinutost javnosti zbog namjernog puštanja genetski modificiranih organizama u okoliš i potrebu za većom transparentnošću i većim učešćem javnosti u odlučivanju u tom polju,

Uz uvjerenje da će se sprovedbom ove Konvencije doprinijeti jačanju demokratije u regionu Ekonomske komisije za Evropu Ujedinjenih nacija (ECE),

Svjesne uloge koju u tom smislu ima ECE i podsjećajući se, između ostalog, na Smjernice ECE za pristup okolišnim informacijama i učešću javnosti u odlučivanju po pitanju okoliša, odobrenima u Ministarskoj deklaraciji usvojenoj na Trećoj ministarskoj konferenciji „Okoliš za Evropu“ u Sofiji, Bugarska, 25. oktobra 1995,

Imajući na umu relevantne odredbe u Konvenciji o procjeni utjecaja na okoliš u prekograničnom kontekstu, zasnovanoj u Espoou, Finska, 25. februara 1991, i u Konvenciji o prekograničnim efektima industrijskih nezgoda i Konvenciji o zaštiti i korištenju prekograničnih vodotokova i međunarodnih jezera, objema zasnovanima u Helsinkiju 17. marta 1992, te drugim regionalnim konvencijama,

Svjesne da će se usvajanjem ove Konvencije doprinijeti daljem jačanju procesa „Okoliša za Evropu“ i rezultata Četvrte ministarske konferencije u Aarhusu, Danska, iz juna 1998,

Sporazumjele su se o sljedećem:

Član 1. CILJ

U cilju doprinošenja u zaštiti prava svakog lica sadašnje i budućih generacija na život u okolišu adekvatnom njegovom zdravlju i dobrobiti, svaka Potpisnica garantira prava pristupa informacijama, učešća javnosti u odlučivanju i pristupa pravdi po pitanju okoliša u skladu s odredbama ove Konvencije.

Član 2. DEFINICIJE

U svrhu ove Konvencije,

1. „Potpisnica“ označava, osim ako tekst ne naznačuje drugo, Ugovornu stranu ove Konvencije;
2. „Javni organ vlasti“ označava:
 - (a) Vladu na nacionalnom, regionalnom i drugim nivoima;
 - (b) Fizička ili pravna lica koja obavljaju funkcije javne uprave po nacionalnom pravu, uključujući posebne dužnosti, aktivnost ili usluge u odnosu na okoliš;
 - (c) Sva druga fizička ili pravna lica koja imaju javne nadležnosti ili funkcije, ili pružaju javne usluge, u odnosu na okoliš, pod kontrolom tijela ili osobe koje spada u okvir potparagrafa (a) ili (b) iz gornjeg teksta;
 - (d) Institucije bilo koje organizacije za regionalnu ekonomsku integraciju navedene u članu 19, koja je Potpisnica ove Konvencije.

Ova definicija ne uključuje tijela ili institucije koje postupaju u pravosudnom ili zakonodavnom svojstvu;

3. „Okolišne informacije“ uključuju sve informacije u pismenom, vizuelnom, verbalnom, elektronskom ili drugom materijalnom obliku o:

- (a) Stanju elemenata okoliša, poput zraka i atmosfere, vode, tla, zemljišta, pejzaža i prirodnih lokacija, biološkog diverziteta i njegovih komponenti, uključujući genetski modificirane organizme i interakciju između tih elemenata;
- (b) Faktorima poput supstanci, energije, buke i radijacije, te aktivnosti i mjera, uključujući administrativne mjere, okolišne sporazume, politike, legislativu, planove i programe, koji se odnose ili će se vjerovatno odnositi na elemente okoliša u okviru potparagrafa (a) u gornjem tekstu, rentabilnosti i drugih ekonomskih analiza i pretpostavki koje se koriste u odlučivanju po pitanju okoliša;
- (c) Stanju ljudskog zdravlja i sigurnosti, uslovima ljudskog življenja, kulturnim lokacijama i građevinskim strukturama, onoliko koliko su one pod utjecajem ili mogu biti pod utjecajem stanja elemenata okoliša, te putem tih elemenata, pod utjecajem faktora, aktivnosti ili mjera iz potparagrafa (b) u gornjem tekstu;

4. „Javni“ označava jedno ili više fizičkih i pravnih lica, te u skladu s nacionalnom legislativom ili praksom, njihovih udruženja, organizacija ili grupa;

5. „Javnost koje se predmet tiče“ označava javnost koja je pod utjecajem ili će vjerovatno biti pod utjecajem, ili ima interesa u, odlučivanju po pitanju okoliša; u svrhu ove definicije, nevladine organizacije koje promoviraju zaštitu okoliša i ispunjavanje eventualnih zahtjeva po nacionalnom zakonu smatrati će se da imaju interes.

Član 3. OPŠTE ODREDBE

1. Svaka Potpisnica preduzima neophodne legislativne, regulatorne i druge mjere, uključujući mjere za postizanje kompatibilnosti između odredbi za implementaciju informacija, javnog učešća i pristupa pravdi iz ove Konvencije, kao i za propisno sprovođenje mjera, ustanovljavanje i održavanje jasnog, transparentnog i dosljednog okvira za sprovedbu odredbi ove Konvencije.
2. Svaka Potpisnica se trudi osigurati da zvaničnici i organi vlasti pomažu i pružaju smjernice javnosti

u traženju pristupa informacijama, u olakšavanju učešća u odlučivanju i u traženju pristupa pravdi po pitanjima vezanim za okoliš.

3. Svaka Potpisnica promovira obrazovanje i svijest o okolišu kod javnosti, posebno po pitanju ostvarivanja pristupa informacijama, učešća u odlučivanju i ostvarivanja pristupa pravdi po pitanjima vezanim za okoliš.

4. Svaka Potpisnica pruža odgovarajuće priznanje i potporu udruženjima, organizacijama ili grupama koje promoviraju zaštitu okoliša i osigurava da njen nacionalni pravni sistem bude dosljedan s ovom obavezom.

5. Odredbe ove Konvencije neće ugrožavati pravo Potpisnica na održavanju ili uvođenju mjera kojima se obezbjeđuje širi pristup informisanju, širem učešću javnosti u odlučivanju i širem pristupu pravdi po pitanjima vezanim za okoliš nego što se zahtijeva u skladu s ovom Konvencijom.

6. Ovom Konvencijom se neće zahtijevati derogacija nikakvih postojećih prava pristupa informacijama, učešća javnosti u odlučivanju i pristupa pravdi po pitanjima vezanim za okoliš.

7. Svaka potpisnica promovira primjenu principa ove Konvencije u međunarodnim procesima odlučivanja po pitanju okoliša te u okviru međunarodnih organizacija po pitanjima vezanim za okoliš.

8. Svaka Potpisnica osigurava da lica koja ostvaruju svoja prava u skladu s odredbama ove Konvencije neće biti kažnjavana, progranjana ili maltretirana na bilo koji način zbog svog angažmana. Ova odredba nema utjecaja na ovlasti nacionalnih sudova u smislu određivanja razumnih troškova sudskih postupaka.

9. U okviru relevantnih odredbi ove Konvencije, javnost ima pristupa informacijama, ima mogućnost učešća u odlučivanju i ima pristupa pravdi po pitanjima vezanim za okoliš bez diskriminacije po pitanju državljanstva, nacionalnosti i domicila, te u slučaju pravnog lica, bez diskriminacije u vezi toga gdje ima registrovano sjedište ili učinkovit centar svojih aktivnosti.

Član 4.

PRISTUP INFORMACIJAMA VEZANIM ZA OKOLIŠ

1. Svaka Potpisnica osigurava da, u skladu s narednim paragrafima ovog člana, javni organi vlasti, kao odgovor na zahtjev za informisanjem vezanim za okoliš, načine te informacije raspoloživima javnosti, u okviru nacionalne legislative, uključujući, tamo gdje se to zahtijeva i u skladu s podparagrafom (b) u donjem tekstu, kopije važeće dokumentacije koja sadrži ili se sastoji od takvih informacija:

a) Bez potrebe da se iskazuje interes;

b) U zahtijevanom obliku osim:

I. Ako nije razumno da javni organ vlasti dostavlja te informacije u drugom obliku, u kom slučaju će se dati razlozi za njihovo dostavljanje u tom obliku; ili

II. Ako su te informacije već raspoložive javnosti u drugom obliku.

2. Informacije vezane za okoliš iz paragrafa 1. u gornjem tekstu će se stavljati na raspolaganje što je prije moguće, a najkasnije mjesec dana nakon dostave zahtjeva, osim ako obimnost i kompleksnost informacija ne opravdava produženje ovog roka na dva mjeseca nakon dostave zahtjeva. Tražilac informacija obavještava se o tom produženju kao i o razlozima kojima se ono pravda.

3. Zahtjev za informacije vezane za okoliš može se odbiti:

(a) Ako javni organ vlasti kojem je zahtjev upućen ne drži informacije vezane za okoliš koje su tražene;

(b) Ako je zahtjev očigledno nerazuman ili formuliran na pretjerano generalan način; ili

(c) Ako se zahtjev tiče materijala koji je u toku pripreme ili se tiče internih saopćenja javnih organa vlasti gdje se takvo izuzeće predviđa nacionalnim pravom ili uobičajenom praksom, uzimajući u obzir interes javnosti koji se opslužuje prikazom informacija.

4. Zahtjev za informacije vezane za okoliš može se odbiti ako bi se njihovim prikazom nepovoljno uticalo na:

- (a) Povjerljivost postupka javnih organa vlasti, gdje se takva povjerljivost predviđa po nacionalnom pravu;
- (b) Međunarodne odnose, nacionalnu odbranu ili javnu sigurnost;
- (c) Tok pravde, mogućnost neke osobe da dobije pravično suđenje, ili mogućnost javnog organa da obavi uviđaj krivične ili disciplinske prirode;
- (d) Povjerljivost komercijalnih i industrijskih informacija, gdje se takva povjerljivost štiti zakonom u cilju zaštite legitimnog ekonomskog interesa, U tom okviru, informacije o emisijama koje su relevantne za zaštitu okoliša se prikazuju;
- (e) Prava intelektualne svojine;
- (f) Povjerljivost ličnih podataka i/ili dosjela vezanih za neko fizičko lice gdje to fizičko lice nije dalo pristanak na prikazivanje informacija javnosti, gdje se takva povjerljivost predviđa po nacionalnom pravu;
- (g) Interese trećeg lica koje je dostavilo tražene informacije, a da to lice nije ili se ne može staviti pod pravnu obavezu da to uradi, i tamo gdje to lice nije dalo pristanak na prikazivanje materijala; ili
- (h) Okoliš na koji se informacije odnose, poput lokacija za gajenje rijetkih vrsta.

Prethodno navedeni temelji za odbijanje se tumače na restriktivan način, uzimajući u obzir interes javnosti koji se opslužuje prikazivanjem informacija i uzimajući u obzir to da li se tražene informacije odnose na emisije u okoliš.

5. Tamo gdje javni organi vlasti ne drže tražene informacije vezane za okoliš, taj javni organ vlasti čim je prije moguće obavještava tražioca kojem javnom organu vlasti on smatra da bi se ovaj moga obratiti za tražene informacije, ili prosljeđuje zahtjev tom organu i u skladu s tim obavještava tražioca.

6. Svaka Potpisnica osigurava, ako se informacije izuzete od prikazivanja u skladu s paragrafom 3 (c) i 4 iz gornjeg teksta mogu izdvojiti bez obzira na povjerljivost izuzetih informacija, da javni organ vlasti stavi na raspolaganje ostatak informacija vezanih za okoliš koje se mogu zahtijevati.

7. Odbijenica zahtjeva se mora dostaviti u pismenoj formi ako je zahtjev bio u pismenoj formi ili ako tražilac to zahtijeva. Odbijenicom će se iskazati razlozi za odbijanje i dati informacije o pristupu proceduri revizije predviđenoj u skladu sa članom 9. Odbijenica će se načiniti što je prije moguće a najkasnije u roku od mjesec dana, osim ako obimnost i kompleksnost informacija ne opravdava produženje ovog roka na dva mjeseca nakon dostave zahtjeva. Tražilac informacija obavještava se o tom produženju kao i o razlozima kojima se ono pravda.

8. Svaka Potpisnica može dozvoliti svojim javnim organima vlasti da naplate naknadu za dostavu informacija, ali ta naknada ne smije premašivati razuman iznos. Javni organi vlasti koji imaju namjeru naplaćivanja takve naknade za dostavu informacija moraju staviti tražiocu na raspolaganje cjenik naknada koje se mogu naplatiti, koji će ukazivati na okolnosti pod kojima se one mogu naplatiti ili se od njihovog plaćanja osloboditi i kada dostava informacija ovisi o avansnom plaćanju takve naknade.

Član 5.

PRIKUPLJANJE I DISTRIBUCIJA INFORMACIJA VEZANIH ZA OKOLIŠ

1. Svaka Potpisnica osigurava sljedeće:

- a) Da javni organi vlasti posjeduju i ažuriraju informacije vezane za okoliš koje su relevantne po njihove funkcije;

- b) Ustanovljavanje obaveznih sistema tako da postoji adekvatan protok informacija prema javnim organima vlasti o predloženim i postojećim aktivnostima koje mogu imati značajnog utjecaja na okoliš;
- c) U slučaju eventualne direktne prijetnje ljudskom zdravlju ili okolišu, bilo da je ona uzrokovana ljudskom djelatnošću ili prirodnim uzrocima, sve informacije koje bi mogle omogućiti javnosti da poduzme mjere na sprečavanju ili ublažavanju štete koja proizilazi iz te prijetnje a koje drže javni organi vlasti se odmah i bez odlaganja distribuiraju pripadnicima javnosti koji mogu biti ugroženi.

2. Svaka Potpisnica osigurava da, u okviru nacionalne legislative, način na koji javni organi stavljaju informacije vezane za okoliš na raspolaganje javnosti bude transparentan i da te informacije budu učinkovito pristupačne, između ostalog, putem:

- a) Pružanja dostatnih informacija javnosti o vrsti i obimu informacija vezanih za okoliš koje drže javni organi vlasti, te osnovnim uslovima i rokovima pod kojima se te informacije čine raspoloživima i pristupačnima, te proces kojim se one mogu ostvariti;
- b) ustanovljenja i održavanja praktičnih aranžmana, poput:

I. javno pristupačnih lista, registara i dosjea;

II. zahtijevanja od zvaničnika da podrže javnost u ostvarivanju pristupa informacijama u sklopu ove Konvencije, te

III. utvrđivanja tačaka kontakta; te

- c) Pružanja pristupa informacijama vezanim za okoliš sadržanim u listama, registrima ili dosjeima naznačenim u potparagrafu (b) (i) besplatno,

3. Svaka Potpisnica osigurava da informacije vezane za okoliš budu progresivno raspoložive u elektronskim bazama podataka kojima javnost može lako pristupiti putem mreža javnih telekomunikacija. Informacije pristupačne u tom obliku trebale bi uključivati:

- a) Izvještaje o stanju okoliša, kako je navedeno u paragrafu 4. u donjem tekstu;
- b) Tekstove legislative o okolišu ili tekstove koji se na njega odnose;
- c) Po mogućnosti, politike, planove i programe koji se odnose ili vežu za okoliš, te sporazume o okolišu; te
- d) Ostale informacije, do mjere do koje bi raspoloživost takvih informacija u tom obliku olakšala primjenu nacionalnog zakona kojim se sprovodi ova Konvencija, pod uslovom da su takve informacije lako raspoložive u elektronskom obliku.

4. Svaka Potpisnica u redovnim intervalima koji ne prelaze tri do četiri godine objavljuje i distribuira nacionalni izvještaj o stanju okoliša, uključujući informacije o kvalitetu okoliša i informacije o pritiscima na okoliš.

5. Svaka Potpisnica će poduzeti mjere u okviru svoje legislative u svrhu distribuiranja, između ostalog:

- a) Legislativnih i dokumenata politike, poput dokumenata o strategijama, politikama, programima i akcionim planovima vezanim za okoliš, te izvještaja o napredovanju i njihovoj sprovedbi, pripremanih na različitim nivoima vlasti;
- b) Međunarodnih sporazuma, konvencija i ugovora o pitanjima vezanim za okoliš; te
- c) Drugih značajnih međunarodnih dokumenata o okolišnim pitanjima, zavisno od slučaja.

6. Svaka Potpisnica će podsticati operatere čije aktivnosti imaju značajnog utjecaja na okoliš da informiraju javnost na redovnoj osnovi i utjecaju na okoliš svojih djelatnosti i proizvoda, u skladu s potrebama, u okviru dobrovoljnih programa eko-etiketiranja i eko-revizije ili drugim sredstvima.

7. Svaka Potpisnica:

- a) Objavljuje činjenice i analize činjenica koje smatra relevantnim i važnima u oblikovanju značajnih prijedloga za okolišnu politiku;
- b) Objavljuje ili na drugi način čini pristupnima raspoloživi pojašnjavajući materijal o svom odnosu s javnošću po pitanjima koja spadaju u opseg ove Konvencije; te
- c) U adekvatnoj formi dostavlja informacije o radu javnih funkcija na obavljanju javnih usluga koje se odnose na okoliš od strane svih nivoa vlasti.

8. Svaka Potpisnica razvija mehanizme u cilju osiguranja da se javnosti dostave dovoljne informacije o proizvodu na način kojim se potrošačima omogućava da donose svjestan okolišni izbor.

9. Svaka Potpisnica preduzima korake u cilju progresivnog ustanovljenja, uz uzimanje u obzir međunarodnih procesa po potrebi, koherentnog sistema na nacionalnom nivou za popisivanje ili registraciju zagađivača na strukturiranoj, kompjuteriziranoj i javno pristupačnoj bazi podataka koja se prikuplja putem standardiziranog izvještavanja. Takav sistem može uključivati ulaz, ispuštanje i prijenos određenog raspona supstanci i proizvoda, uključujući vodu, energiju i korištenje resursa, sa određene lepeze aktivnosti na okolišne medije i na lokacije za terenski i vanterenski tretman i odlaganje.

10. Ničim u ovom članu se ne mogu ograničiti prava Potpisnica da odbiju prikazati određene okolišne informacije u skladu s članom 4, paragrafima 3 i 4.

Član 6.

UČEŠĆE JAVNOSTI U ODLUČIVANJA O KONKRETNIM AKTIVNOSTIMA

1. Svaka Potpisnica:

- a) Primjenjuje odredbe ovog člana u odnosu na odluke o tome da li dozvoliti predložene aktivnosti navedene u aneksu I;
- b) U skladu sa svojim nacionalnim zakonom, također primjenjuje odredbe ovog člana na odluke o predloženim aktivnostima koje nisu navedene u aneksu I a koje mogu imati značajnog utjecaja na okoliš. U tom cilju, Potpisnice određuju da li je takva predložena aktivnosti podložna primjeni ovih odredbi; te
- c) Može odlučiti, zavisno od slučaja, ako je tako predviđeno po nacionalnom pravu, da ne primjenjuje odredbe ovog člana na predložene aktivnosti koje služe u svrhu nacionalne odbrane, ako ta Potpisnica smatra da bi takva primjena imala nepovoljnog utjecaja na te svrhe.

2. Zainteresirana javnost se mora obavijestiti, bilo putem javne obavijesti ili pojedinačno, zavisno od potreba, u ranoj fazi postupka odlučivanja po pitanjima okoliša, te na adekvatan, blagovremen i učinkovit način, između ostalog, o:

- a) Predloženoj aktivnosti i primjeni o kojoj će se donositi odluka;
- b) Prirodi mogućih odluka ili nacрта odluka;
- c) Javnom organu vlasti nadležnom za donošenje odluke;
- d) Predviđenoj proceduri, koja uključuje, kada i kako se te informacije mogu obezbijediti:

I. Početak procedure;

II. Mogućnosti za učešće javnosti;

III. Vrijeme i mjesto eventualno predviđene javne rasprave;

IV. Naznaku javnog organa vlasti od kog se relevantne informacije mogu dobiti i gdje se relevantne informacije drže u cilju toga da ih javnost može pogledati;

V. Naznaku relevantnog javnog organa vlasti ili bilo kog drugog službenog organa kojem se mogu

dostaviti komentari ili pitanja, te vremenski raspored za dostavljanje komentara i pitanja; te VI. Naznaku o tome koje su informacije o okolišu relevantne za predloženu aktivnost raspoložive; te

e) Činjenici da je ta aktivnost podložna nacionalnoj ili prekograničnoj proceduri za procjenu utjecaja na okoliš.

3. Procedure za učešće javnosti uključuju razumne vremenske rokove za različite faze, čime se omogućuje dovoljno vremena za informisanje javnosti u skladu s paragrafom 2. iz gornjeg teksta i za pripremanje javnosti na učinkovito učešće tokom odlučivanja po pitanjima okoliša.

4. Svaka Potpisnica omogućava učešće javnosti u ranoj fazi, kada su sve opcije otvorene i može doći do učinkovitog učešća javnosti.

5. Svaka Potpisnica bi trebala, po potrebi, podsticati moguće kandidate da utvrde zainteresiranu javnost, da ulaze u diskusiju, i da pružaju informacije vezane za ciljeve svoje prijave prije nego što se prijave za dobivanje dozvole.

6. Svaka Potpisnica zahtijeva od nadležnih javnih organa vlasti da daju zainteresiranoj javnosti pristupa u cilju pregleda, na zahtjev gdje se tako traži po nacionalnom pravu, besplatno i čim je prije moguće, svih informacija relevantnih za odlučivanje iz ovog člana koje su raspoložive u vrijeme postupka učešća javnosti, bez obzira na pravo Potpisnica da odbiju prikazati određene informacije u skladu s članom 4, paragrafi 3. i 4. Relevantne informacije uključuju najmanje, a bez obzira na odredbe člana 4:

- a) Opis lokacije i fizičkih i tehničkih karakteristika predložene aktivnosti, uključujući procjenu očekivanih rezidua i emisija;
- b) Opis značajnih efekata predložene aktivnosti na okoliš;
- c) Opis mjera predviđenih u cilju sprečavanja i/ili smanjenja efekata, uključujući emisije;
- d) Netehnički siže gore navedenoga;
- e) Osnovne crte glavnih alternativa koje je proučavao kandidat; te
- f) U skladu s nacionalnim pravom, osnovne izvještaje i savjete date javnom organu vlasti u vrijeme kad će se informirati zainteresirana javnost u skladu s paragrafom 2. iz gornjeg teksta.

7. Procedurama za učešće javnosti će se omogućiti javnosti da dostavlja u pismenoj formi, po potrebi, na javnoj raspravi ili propitivanju kod kandidata, sve eventualne komentare, informacije, analize i mišljenja za koja ona smatra da su relevantna po predloženu aktivnost.

8. Svaka Potpisnica osigurava da se odlukom u dužni obzir uzima i ishod učešća javnosti.

9. Svaka Potpisnica osigurava da se, u slučaju da odluku donese javni organ vlasti, javnost promptno informira o odluci u skladu s odgovarajućim procedurama. Svaka Potpisnica pruža javnosti na raspolaganje tekst odluke zajedno s razlozima i razmatranjima na kojima je odluka zasnovana.

10. Svaka Potpisnica osigurava da se, kada javni organ vlasti ponovno razmatra ili ažurira operativne uslove za neku aktivnost iz paragrafa 1, odredbe paragrafa 2. do 9. ovog člana primjenjuju mutatis mutandis, te tamo gdje to odgovara.

Svaka Potpisnica, u okviru svog nacionalnog zakona, do moguće i odgovarajuće mjere, primjenjuje odredbe ovog lana na odluke o tome da li dozvoliti namjerno ispuštanje genetski modificiranih organizama u okoliš.

Član 7.
UČEŠĆE JAVNOSTI VEZANO ZA PLANOVE, PROGRAME I POLITIKE
KOJI SE ODNOSI NA OKOLIŠ

Svaka Potpisnica sačinjava odgovarajuće praktične i/ili druge odredbe za učešće javnosti tokom priprema planova i programa koji se odnose na okoliš, u transparentnom i pravičnom okviru, pošto je dostavila neophodne informacije javnosti. U tom okviru se primjenjuje član 6, paragrafi 3, 4. i 8. Javnost koja eventualno učestvuje će utvrditi relevantni javni organ vlasti, uzimajući u obzir ciljeve ove Konvencije. To odgovarajuće mjere, svaka Potpisnica pokušava obezbijediti mogućnosti za učešće javnosti u pripremi politika koje se odnose na okoliš.

Član 8.
UČEŠĆE JAVNOSTI TOKOM PRIPREME IZVRŠNIH UREDBI I/ILI OPĆE
PRIMJENJIVIH PRAVNO OBAVEZUJUĆIH NORMATIVNIH INSTRUMENTA

Svaka Potpisnica se trudi promovirati učinkovito učešće javnosti u odgovarajućoj fazi, i dok su opcije još uvijek otvorene, tokom pripreme od strane javnih organa vlasti izvršnih uredbi i drugih opće primjenjivih pravno obavezujućih pravila koja mogu imati značajnog utjecaja na okoliš. U tom cilju treba poduzeti naredne korake:

- a) Treba utvrditi vremenske rokove dovoljne za učinkovito učešće;
- b) Treba objaviti ili na drugi način pružiti na raspolaganje javnosti nacrt pravila;
- c) Javnosti treba dati mogućnost da dostavi komentare, direktno ili putem predstavničkih konsultativnih tijela.

Rezultati učešća javnosti se uzimaju u obzir koliko je god to moguće.

Član 9.
PRISTUP PRAVDI

1. Svaka Potpisnica, u okviru svog nacionalnog prava, osigurava da svako lice koje smatra da je njegov zahtjev za dostavu informacija u skladu s članom 4. ignoriran, neosnovano odbijen, u cjelini ili djelimično, na njega dat neadekvatan odgovor, ili inače nije obrađen u skladu s odredbama tog člana, ima pristupa postupku revizije pred sudom ili drugim neovisnim i nepristrasnim tijelom ustanovljenim po zakonu.

U okolnostima gdje Potpisnica osigurava takvu reviziju putem suda, ona osigurava da to lice također ima pristupa ekspeditivnom postupku ustanovljenom po zakonu, a koji je besplatan ili jeftin, za ponovno razmatranje od strane javnog organa vlasti ili za reviziju od strane neovisnog i nepristrasnog tijela osim suda.

Konačne odluke u sklopu ovog paragrafa 1. su obavezujuće po javni organ vlasti koji čuva informacije. Razlozi se iznose pismenim putem, barem tamo gdje se pristup informacijama odbija u skladu s ovim paragrafom.

2. Svaka Potpisnica, u okviru svog nacionalnog prava, osigurava da zainteresirani pripadnici javnosti koji

- a) imaju dovoljnog interesa,

ili, alternativno,

b) Tvrde da je došlo do ugrožavanja prava, tamo gdje se po zakonu o upravnom postupku od Potpisnice to traži kao preduslov,

Imaju pristupa proceduri revizije pred sudom i/ili drugim neovisnim i nepristrasnim tijelom ustanovljenim zakonom, u cilju pobijanja materijalne i proceduralne zakonitosti bilo koje odluke, činjenja ili propusta podložnog odredbama člana 6, te kada je tako predviđeno po nacionalnom zakonu i bez obzira na paragraf 3. u donjem tekstu, drugim relevantnim odredbama ove Konvencije.

Šta je to što predstavlja dovoljan interes i ugrožavanje prava utvrđuje se u skladu sa zahtjevima nacionalnog prava i sukladno s ciljevima davanja zainteresiranoj javnosti širokog pristupa pravdi u okviru opsega ove Konvencije. U tom cilju, interes svih nevladinih organizacija koje ispunjavaju zahtjeve iz člana 2, paragraf 5, smatra se dovoljnim u svrhu potparagrafa (a) u gornjem tekstu. Za te organizacije se također smatra da imaju prava koja se mogu ugroziti u svrhu potparagrafa (b) u gornjem tekstu.

Odredbama ovog paragrafa 2. ne isključuje se mogućnost preliminarne procedure revizije pred upravnim organom vlasti, i ne ugrožava se zahtjev iscrpljivanja procedura upravne revizije prije pristupanja procedurama sudske revizije, tamo gdje takav zahtjev postoji po nacionalnom zakonu.

3. Pored i bez obzira na procedure revizije iz paragrafa 1. i 2. u gornjem tekstu, svaka Potpisnica osigurava da, tamo gdje pripadnici javnosti ispunjavaju kriterije eventualno postavljene po njenom nacionalnom pravu, oni imaju pristupa upravnim ili sudskim procedurama za pobijanje činjenja i propusta privatnih lica i javnih organa vlasti koji se protive odredbama njenog nacionalnog prava koje se odnosi na okoliš.

4. Pored i bez obzira na paragraf 1. u gornjem tekstu, postupcima iz paragrafa 1, 2. i 3. iz gornjeg teksta osiguravaju se adekvatni i učinkoviti pravni lijekovi, uključujući i privremen mjere po potrebi, i moraju biti pravične, pravedne, blagovremene i ne smiju se ograničavati visinom naknada. Odluke u sklopu ovog člana će se donositi ili bilježiti u pismenoj formi. Odluke sudova, te kad je god to moguće i drugih tijela, moraju biti pristupačne javnosti.

5. U cilju unapređivanja učinkovitosti odredbi ovog plana, svaka Potpisnica osigurava dostavu javnosti informacija o pristupu procedurama upravne i sudske revizije, i razmatra mogućnost ustanovljenja odgovarajućih mehanizama pomoći u cilju uklanjanja ili smanjivanja finansijskih i drugih prepreka pristupu pravdi.

Član 10. SKUPŠTINA POTPISNICA

1. Prva Skupština Potpisnica će se zakazati najkasnije godinu dana nakon datuma stupanja na snagu ove Konvencije. Nakon toga, redovna skupština Potpisnica će se održavati barem jednom u dvije godine, osim ako Potpisnice ne odluče drugačije, ili na pismeni zahtjev neke od Potpisnica, pod uslovom da u roku od šest mjeseci nakon što Izvršni sekretar Ekonomske komisije za Evropu proslijedi taj zahtjev svim Potpisnicama taj zahtjev dobije podršku od barem jedne trećine Potpisnica.

2. Na svojim skupštinama, Potpisnice će pod stalnim nadziranjem držati implementaciju ove Konvencije na osnovu redovnog izvještavanja od strane Potpisnica, i s narednim na umu, one će:

- a) razmatrati politike i pravne i metodološke pristupe za pristup informacijama, učešće javnosti u odlučivanju, te pristup pravdi po pitanju okolišnih predmeta, u smislu njihovog daljnjeg unapređivanja;
- b) razmjenjivati informacije vezane za iskustvo stečeno u zaključivanju i sprovođenju bilateralnih i

multilateralnih sporazuma i drugih sporazuma relevantnih po ciljeve ove Konvencije a čije su Potpisnice jedna ili više Potpisnica;

c) tražiti, po potrebi, usluge relevantnih tijela ECE i drugih nadležnih međunarodnih tijela i posebnih komiteta po svim aspektima koji se odnose na postizanje ciljeva ove Konvencije;

d) ustanoviti eventualna podtijela ako bi to po njihovom mišljenju bilo potrebno;

e) pripremati, po potrebi, protokole na ovu Konvenciju;

f) razmatrati i usvajati prijedloge amandmana na ovu Konvenciju u skladu s odredbama Člana 14;

g) razmatrati i poduzimati dodatne radnje koje mogu biti potrebne za postizanje ciljeva ove Konvencije;

h) na svojoj prvoj skupštini, razmatrati i konsenzusom usvojiti poslovnik za svoje sastanke i sastanke podtijela;

i) na svojoj prvoj skupštini, razmatrati svoje iskustvo u implementaciji odredbi člana 5, paragrafa 9, te razmotriti koji su koraci neophodni u cilju daljnjeg razvijanja sistema iz tog paragrafa, uzimajući u obzir međunarodne procese i događanja, uključujući razradu odgovarajućeg instrumenta vezanog za ispuštanje zagađenja i prijenos registara ili popisa koji bi mogli biti aneksom ove Konvencije.

3. Na skupštini Potpisnica se može po potrebi razmatrati ustanovljenje finansijskih aranžmana na bazi konsenzusa.

4. Ujedinjene nacije, njihove specijalizovane agencije i Međunarodna agencija za atomsku energiju, kao i svaka državna ili regionalna organizacija za ekonomsku integraciju koja po članu 17. ima pravo potpisati ovu Konvenciju ali koja nije zvanična Potpisnica ove Konvencije, te svaka međuvladina organizacija kvalificirana u oblastima na koje se ova Konvencija odnosi, imati će pravo učešća kao posmatrači na skupštinama Potpisnica.

5. Svaka nevladina organizacija, kvalificirana u oblastima na koje se ova Konvencija odnosi, a koja je obavijestila Izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu o svojoj želji za bude zastupljena na skupštini Potpisnica imati će pravo učešća kao posmatrač, osim ako ne tome ne usprotivi najmanje jedna trećina od prisutnih Potpisnica.

6. U svrhu paragrafa 4. i 5. iz gornjeg teksta, u pravilniku iz paragrafa 2 (h) iz gornjeg teksta obezbijedit će se praktični aranžmani za proceduru prijema i drugi relevantni uslovi.

Član 11. PRAVO GLASA

1. Osim slučajeva predviđenih u paragrafu 2. u donjem tekstu, svaka Potpisnica ove Konvencije ima pravo na jedan glas.

2. Regionalne organizacije za ekonomsku integraciju, u predmetima u okviru svoje nadležnosti, vršit će svoja prava glasa uz broj glasova jednak broju svojih država-članica koje su Potpisnice ove Konvencije. Takve organizacije neće vršiti svoje pravo glasa ako njihove države-članice vrše svoje, i obrnuto.

Član 12. SEKRETARIJAT

Izvršni sekretar Ekonomske komisije za Evropu vrši sljedeće funkcije sekretarijata:

a) Zakazivanje skupština i priprema skupština Potpisnica,

b) Prosljeđivanje Potpisnicama izvještaja i drugih informacija primljenih u skladu s odredbama ove

Konvencije; te

c) Ostale takve funkcije koje mogu utvrditi Potpisnice.

Član 13. ANEKSI

Aneksi na ovu Konvenciju predstavljaju njen sastavni dio.

Član 14. IZMJENE I DOPUNE NA KONVENCIJU

1. Svaka Potpisnica može predložiti izmjene i dopune na ovu Konvenciju.
2. Tekst svake predložene izmjene i dopune na ovu Konvenciju dostaviti će se pismenim putem Izvršnom sekretaru Ekonomske komisije za Evropu, koji će ih proslijediti svim Potpisnicama najkasnije devedeset dana prije skupštine Potpisnica na kojoj je ona predložena za usvajanje.
3. Potpisnice će načiniti svaki napor da postignu sporazum o svakoj predloženoj izmjeni i dopuni na ovu Konvenciju konsenzusom. Ako se iscrpe svi naponi ka konsenzusu, a ne postigne se sporazum, izmjene i dopune će u krajnjem slučaju usvojiti tro-čtvrtinska većina glasova prisutnih Potpisnica koje glasaju na skupštini.
4. Izmjene i dopune na ovu Konvenciju koje se usvoje u skladu s paragrafom 3. u gornjem tekstu Depozitar će proslijediti svim Potpisnicama na ratifikaciju, odobravanje ili prihvatanje. Izmjene i dopune na ovu Konvenciju osim onih na aneks će stupiti na snagu za Potpisnice koje ih ratificiraju, odobre ili prihvate devedesetog dana nakon prijema kod Depozitara obavijesti o njihovoj ratifikaciji, odobrenju ili prihvatanju od strane najmanje tri četvrtine tih Potpisnica. Nakon toga će one stupiti na snagu za svaku drugu Potpisnicu devedesetog dana nakon što ta Potpisnica deponuje svoj instrument ratifikacije, odobrenja ili prihvatanja izmjena i dopuna.
5. Svaka Potpisnica koja nije u mogućnosti odobriti izmjenu i dopunu na aneks ove Konvencije će u tom smislu obavijestiti Depozitara u pismenoj formi u roku od dvanaest mjeseci od datuma priopćenja usvajanja. Depozitar će bez odlaganja obavijestiti sve Potpisnice o prijemu takve obavijesti. Potpisnica može u svako doba zamijeniti prihvatanje za svoju prethodnu obavijest, i nakon deponovanja instrumenta prihvatanja kod Depozitara, izmjene i dopune na taj aneks stupit će na snagu za tu Potpisnicu.
6. Po isteku dvanaest mjeseci od datuma njenog prosljeđivanja od strane Depozitara kako je predviđeno u paragrafu 4. u gornjem tekstu, izmjena i dopuna stupit će na snagu za one Potpisnice koje nisu dostavile obavijest Depozitaru u skladu s odredbama paragrafa 5. u gornjem tekstu, pod uslovom da ne najviše jedna trećina Potpisnica dostavila takvu obavijest.
7. U svrhu ovog člana, „prisutne Potpisnice s pravom glasa“ označava Potpisnice koje su prisutne i daju potvrđan ili odričan glas.

Član 15.
RAZMATRANJE USKLAĐENOSTI

Na skupštini Potpisnica će se utvrditi, na osnovu konsenzusa, opcioni aranžmani nekonfrontativne, nesudske i konsultativne prirode, za razmatranje usklađenosti s odredbama ove Konvencije. Tim aranžmanima će se omogućiti odgovarajući angažman javnosti, a one mogu uključivati i opciju razmatranja saopćenja od strane pripadnika javnosti po pitanjima vezanim za ovu Konvenciju.

Član 16.
RJEŠAVANJE SPOROVA

1. Ako dođe do spora između dvije ili više Potpisnica oko tumačenja ili primjene ove Konvencije, one će potražiti rješenje dogovorom ili nekim drugim sredstvom za rješavanje sporova prihvatljivim stranama u sporu.

2. Kod potpisivanja, ratificiranja, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja ovoj Konvenciji, ili u bilo koje vrijeme nakon toga, Potpisnica može izjaviti pismenim putem Depozitaru da u smislu spora koji nije riješen u skladu s paragrafom 1. u gornjem tekstu, ona prihvata jedan ili oba naredna sredstva za rješavanje spora koja su obavezna u odnosu na svaku Potpisnicu koja prihvati istu obavezu:

- a) Podnošenje spora Međunarodnom sudu pravde;
- b) Arbitraža u skladu s procedurom uspostavljenom u Aneksu II.

3. Ako su strane u sporu prihvatile oba sredstva za rješavanje spora iz paragrafa 2. u gornjem tekstu, spor se može podnijeti samo Međunarodnom sudu pravde, osim ako se strane ne dogovore drugačije.

Član 17.
POTPISIVANJE

Ova Konvencija biti će otvorena za potpisivanje u Aarhusu (Danska) 25. juna 1998. godine, a nakon toga u Sjedištu Ujedinjenih nacija u New Yorku, do 21. decembra 1998, od strane država-članica Ekonomske komisije za Evropu, kao i država koje imaju konsultativni status kod Ekonomske komisije za Evropu u skladu s paragrafima 8. i 11. Rezolucije Ekonomsko-socijalnog vijeća 36(IV) od 28. marta 1947, i od strane organizacija za regionalnu ekonomsku integraciju koje osnuju suverene države-članice Ekonomske komisije za Evropu, na koje su njihove države-članice prenijele nadležnost vezanu za predmete koji se regulišu ovom Konvencijom, uključujući nadležnost za stupanje u sporazume u odnosu na te predmete.

Član 18.
DEPOZITAR

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija postupa kao Depozitar ove Konvencije.

Član 19.
RATIFIKACIJA, PRIHVATANJE, ODOBRAVANJE I PRISTUPANJE

1. Ova Konvencija podložna je ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju od država-potpisnica i organizacija za regionalnu ekonomsku integraciju.

2. Ova Konvencija biti će otvorena za pristupanje od 22. decembra 1998. godine od strane Država i organizacija za regionalnu ekonomsku saradnju iz člana 17.

3. Svaka druga Država, koja nije spomenuta u paragrafu 2. u gornjem tekstu, a koja je članica Ujedinjenih nacija, može pristupiti Konvenciji po odobrenju Skupštine Potpisnica.

4. Svaka organizacija iz člana 17. koja postane Potpisnica ove Konvencije a da nijedna od njenih država članica nisu Potpisnice, biti će obavezana svim obavezama u sklopu ove Konvencije. Ako su jedna ili više država članica takve jedne organizacije Potpisnice ove Konvencije, organizacija i njene države članice će odlučiti o svojim odnosnim nadležnostima za obavljanje svojih obaveza u sklopu ove Konvencije. U takvom slučaju, organizacija i države članice neće moći istovremeno vršiti svoja prava u sklopu ove Konvencije.

5. U svojim instrumentima ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja, organizacije za regionalnu ekonomsku integraciju iz člana 17. izjavit će omjer svoje nadležnosti u odnosu na predmete koji se regulišu ovom Konvencijom. Te organizacije će također informisati Depozitara o svakoj materijalnoj promjeni omjera svoje nadležnosti.

Član 20. STUPANJE NA SNAGU

1. Ova Konvencija stupa na snagu devedesetog dana nakon datuma deponovanja šesnaestog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja.

2. U svrhu gornjeg paragrafa 1, svaki instrument deponovan od strane organizacija za regionalnu ekonomsku integraciju neće se smatrati dodatnim na one koje su već deponovale države-članice takvih organizacija.

3. Za svaku državu ili organizaciju iz plana 17. koja ratificira, prihvati ili odobri ovu Konvenciju ili joj pristupi nakon deponovanja šesnaestog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja, Konvencija stupa na snagu devedesetog dana nakon datuma deponovanja od strane te države ili organizacije njenog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja.

Član 21. POVLAČENJE

U svako doba nakon tri godine od datuma na koji je ova Konvencija stupila na snagu u odnosu na neku od Potpisnica, ta Potpisnica može se povući iz Konvencije dostavljanjem pismene obavijesti Depozitaru. Svako takvo povlačenje stupa na snagu devedesetog dana nakon datuma njegovog prijema od strane Depozitara.

Član 22. VJERODOSTOJNOST TEKSTOVA

Original ove Konvencije, čiji su tekstovi na engleskom, francuskom i ruskom jeziku jednako vjerodostojni, biti će deponovan kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

KAO POTVRDU TOGA, dole potpisani, kao propisno ovlaštena lica, potpisuju ovu Konvenciju.

U Aarhusu (Danska), dvadeset petog juna hiljadu devetsto devedeset osme godine.

ANEKS I LISTA AKTIVNOSTI SPOMENUTIH U ČLANU 6, PARAGRAF 1(a)

1. Energetski sektor:

- rafinerije mineralne nafte i gasa;
- instalacije za gasifikaciju i opskrbu tekućim gorivima;
- termoelektrane i druge instalacije na sagorijevanje s ulaznom toplotom od 50 megavata (MW) ili većom;
- peći za koks;
- nuklearne elektrane i drugi nuklearni reaktori, uključujući rastavljanje i prestanak rada takvih elektrana i reaktora 1/ (osim istraživačkih instalacija za proizvodnju i konverziju fisijskih i plodnih materijala čija maksimalna snaga ne prelazi 1 kW stalnog toplotnog opterećenja);
- instalacije za ponovnu obradu ozračenog nuklearnog goriva;
- instalacije dizajnirane:
 - za proizvodnju ili obogaćivanje nuklearnog goriva;
 - za obradu ozračenog nuklearnog goriva ili visoko radioaktivnog otpada;
 - za konačno odlaganje ozračenog nuklearnog goriva;
 - samo za konačno odlaganje radioaktivnog otpada;
 - samo za držanje (planirano na više od 10 godina) ozračenih nuklearnih goriva ili radioaktivnog otpada na mjestu različitom od mjesta proizvodnje.

2. Proizvodnja i obrada metala:

- instalacije za pečenje ili kaljenje metalne slitine (uključujući sulfidne slitine);
- instalacije za proizvodnju željeza i čelika (primarnom ili sekundarnom fuzijom) uključujući kontinuirano odlijevanje, s kapacitetom od preko 2,5 tone po satu;
- instalacije za obradu željeznih metala:

I. tople valjaonice s kapacitetom od preko 20 tona sirovog čelika po satu;

II. kovačnice s čekićima čija energija prelazi 50 kilo-džula po udaru, gdje se koristi toplinska energija koja prelazi 20 MW;

III. primjena zaštitnih prekrivača od fuzioniranog metala s ulaznim materijalima koji prelaze 2 tone sirovog čelika po satu;

- livnice željeznih metala s proizvodnim kapacitetom većim od 20 tona dnevno;
- instalacije:

I. za proizvodnju neželjeznih sirovih metala iz rudače, koncentrata ili sekundarnih sirovina metalurškim, hemijskim ili elektrolitičkim procesima;

II. za topljenje, uključujući legiranje, neželjeznih metala, uključujući obnovljene proizvode (rafiniranje, lijevanje, itd.), s kapacitetom topljenja od preko 4 tona dnevno za olovo i kadmij, ili od preko 20 tona dnevno za sve ostale metale;

instalacije za površinski tretman metala i plastičnih materijala uz pomoć elektrolitičkih ili hemijskih procesa gdje obim kada za tretman prelazi 30m³.

3. Industrija minerala:

- instalacije za proizvodnju cementnog klinkera u rotacionim komorama uz proizvodni kapacitet od preko 500 tona dnevno, ili kreča u rotacionim komorama uz proizvodni kapacitet od preko 50 tona dnevno, ili u drugim pećima s proizvodnim kapacitetom od preko 50 tona dnevno;
- instalacije za proizvodnju azbesta i izradu proizvoda od azbesta;
- instalacije za proizvodnju stakla, uključujući staklenu vunu, s kapacitetom topljenja od preko 20 tona dnevno;
- instalacije za topljenje mineralnih supstanci, uključujući proizvodnju mineralnih vlakana, s kapacitetom topljenja od preko 20 tona dnevno;
- instalacije za proizvodnju keramičkih proizvoda pečenjem, posebno krovnog crijepa, cigli, vatrostalnih cigli, pločica, kamenih i porcelanskih predmeta, s proizvodnim kapacitetom od preko 75 tona dnevno, i/ili s kapacitetom komore od preko 4 m³ i postavkom gustine po komori od preko 300 kg/m³.

4. Hemijska industrija: Proizvodnja u okviru značenja kategorija aktivnosti sadržanih u ovom paragrafu označava proizvodnju na industrijskom nivou hemijskom obradom supstanci ili grupa supstanci navedenim u potparagrafima (a) do (g):

a) hemijske instalacije za proizvodnju baznih organskih hemikalija, poput:

- I. prostih vodouglijika (linearnih ili cikličnih, zasićenih ili nezasićenih, alipatskih ili aromatskih);
- II. vodouglijika sa sastojkom kisika, poput alkohola, aldehida, ketona, karboksilnih kiselina, estera, acetata, etera, peroksida, epoksidnih smola;
- III. sumpornih vodouglijika;
- IV. dušičnih vodouglijika, poput amina, amida, dušičnih jedinjenja, nitro-jedinjenja ili nitratnih jedinjenja, nitrila, cijanata, izocijanata;
- V. vodouglijika sa sastojkom fosfora;
- VI. halogenskih vodouglijika;
- VII. jedinjenja organskih metala;
- VIII. osnovnih plastičnih materijala (polimera, sintetičkih vlakana i vlakana na bazi celuloze);
- IX. sintetičkih guma;
- X. boja i pigmenta;
- XI. površinski aktivnih agenasa i surfaktanata;

b) hemijske instalacije za proizvodnju baznih neorganskih hemikalija, poput:

- i. plinova, poput amonijaka, hlora ili vodik hlorida, fluora ili vodik fluorida, ugljičnih oksida, sumpornih jedinjenja, dušičnih oksida, vodika, sumpor dioksida, karbonil hlorida;
- ii. kiselina, poput hromne kiseline, vodofluorne kiseline, fosforne kiseline, dušične kiseline, vodohlorične kiseline, sumporne kiseline, sumpornih otopina, sulfurne kiseline;
- iii. baza, poput amonijum hidroksida, kalijum hidroksida, natrijevog hidroksida;
- iv. soli, poput amonijum hlorida, kalijum hlorata, natrijevog karbonata, kalcijevog karbonata, perborata, nitrata srebra;
- v. nemetala, metalnih oksida i drugih neorganskih jedinjenja poput kalcijum karbida, silikona, silikon karbida;

c) hemijske instalacije za proizvodnju đubriva na osnovu fosfora, dušika ili kalija (prostih ili jedinjenja);

d) hemijske instalacije za proizvodnju osnovnih proizvoda za zdravlje bilja i biocida;

e) instalacije kod kojih se koriste hemijski ili biološki procesi za proizvodnju baznih farmaceutskih proizvoda;

f) hemijske instalacije za proizvodnju eksploziva;

g) hemijske instalacije kod kojih se koristi hemijska ili biološka obrada za proizvodnju proteinskih dodataka za prehranu, fermentata i drugih proteinskih supstanci.

5. Upravljanje otpadom:

- instalacije za sagorijevanje, obnavljanje, hemijski tretman ili odlaganje na deponiju opasnog otpada;
- instalacije za sagorijevanje općinskog otpada s kapacitetom od preko 3 tona po satu;
- instalacije za odlaganje neopasnog otpada s kapacitetom od preko 50 tona dnevno;
- deponije koje primaju preko 10 tona dnevno ili s ukupnim kapacitetom koji prelazi 25.000 tona, isključujući deponije inertnog otpada.

6. Pogoni za tretman otpadnih voda s kapacitetom od preko 150.000 stanovništva.

7. Industrijski pogoni za:

- a) proizvodnju pulpe od drveta i sličnih vlaknastih materijala;
- b) proizvodnju papira i kartona s proizvodnim kapacitetom od preko 20 tona dnevno.

8.

- a) Izgradnja linija za međugradski željeznički saobraćaj i aerodroma 2/ s osnovnom dužinom piste od 2.100 m ili više;
- b) Izgradnja autoputeva i brzih cesta; 3/
- c) Izgradnja novog puta od četiri ili više traka, ili ispravljanje i/ili proširivanje postojećeg puta od dvije trake ili manje, u cilju omogućavanja četiri ili više traka, tamo gdje bi taj novi put, ispravljeni i/ili prošireni dio puta bio 10 km ili više neprekidne dužine.

9.

- a) Kopneni vodeni putevi i luke za kopneni vodeni saobraćaj koji omogućava prolaz plovila od preko 1.350 tona;
- b) Trgovačke luke, pristaništa za utovar i istovar povezana s kopnenim i vanjskim lukama (uključujući pristaništa za trajekte), koji omogućavanju prolaz plovilima od preko 1.350 tona.

10. Programi za izlučivanje ili vještačko dopunjavanje podzemnih voda gdje je godišnji obim izlučene ili nadopunjene vode jednak ili veći od 10 miliona kubnih metara.

11.

- a) Radovi na prijenosu vodenih resursa između riječnih slivova gdje se tim prijenosom žele spriječiti moguće nestašice vodi i gdje količina prenesene vode iznosi preko 100 miliona kubnih metara godišnje;
- b) U svim drugim slučajevima, radovi na prijenosu vodenih resursa između riječnih slivova gdje višegodišnji prosječni protok sliva izlučivanja premašuje 2.000 miliona kubnih metara godišnje, i gdje količina prenesene vode premašuje 5% od tog protoka.

U oba slučaju isključen je prijenos cjevovodima pijaće vode.

12. Eksploatacija nafte i prirodnog gasa u komercijalne svrhe, gdje količina eksploatacije premašuje 500 tona dnevno u slučaju nafte, i 500.000 kubnih metara dnevno u slučaju gasa.

13. Brane i druge instalacije namijenjene za zadržavanje ili stalno čuvanje vode, gdje nova ili dodatna količina vode koja se zadržava ili čuva premašuje 10 miliona kubnih metara.

14. Cjevovodi za prijenos gasa, nafte ili hemikalija s promjerom od preko 800 mm i dužinom od preko

40 km.

15. Instalacije za intenzivni uzgoj peradi ili svinja s preko:

- a) 40.000 mjesta za perad;
- b) 2.000 mjesta za tovne svinje (preko 30 kg); ili
- c) 750 mjesta za krmače.

16. Kamenolomi i otvoreni kopovi gdje površina lokacije premašuje 25 hektara, ili eksploatacija treseta, gdje površina lokacije premašuje 150 hektara.

17. Izgradnja vršnih električnih vodova s naponom od 220 kV ili više i dužinom od preko 15 km.

18. Instalacije za spremište nafte, petrohemijske i hemijskih proizvoda s kapacitetom od 200.000 tona ili više.

19. Druge aktivnosti:

- Pogoni za predtretman (operacije poput pranja, izbjeljivanja, mercerizacije) ili bojenja vlakana ili tekstila, gdje kapacitet tretmana premašuje 10 tona dnevno;
- Pogoni za bojenje kože gdje kapacitet tretmana premašuje 12 tona gotovog proizvoda dnevno;
- (a) klaonice s kapacitetom proizvodnje većom od 50 tona dnevno;
- (b) tretman i obrada namijenjeni za proizvodnju prehrambenih proizvoda od:
 - životinjskih sirovina (osim mlijeka) s proizvodnim kapacitetom gotovih proizvoda većim od 75 tona dnevno;
 - biljnih sirovina s proizvodnim kapacitetom gotovih proizvoda većim od 30 tona dnevno (prosječna vrijednost na kvartalnoj osnovi);
- (c) tretman i obrada mlijeka, gdje je količina dobivenog mlijeka veća od 200 tona dnevno (prosječna vrijednost na godišnjoj osnovi);
- instalacije za odlaganje ili reciklažu životinjskih tijela i životinjskog otpada s kapacitetom tretmana većim od 10 tona dnevno;
- instalacije za površinski tretman supstanci, predmeta ili proizvoda uz pomoć organskih rastvarača, osobito za obradu čelika, štampanje, premaze, odmaščivanje, vodonepropusnost, kalibraciju, bojenje, čišćenje i impregnaciju, s kapacitetom potrošnje od preko 150 kg na sat ili preko 200 tona godišnje;
- instalacije za proizvodnju ćumura (spaljani ugljen) ili elektrografita uz pomoć spaljivanja i grafitizacije.

20. Svaka aktivnost koja nije obuhvaćena paragrafima 1-19 u gornjem tekstu, a gdje se predviđa učešće javnosti u sklopu procedure procjene utjecaja na okoliš, u skladu s nacionalnom legislativom.

21. Odredba Člana 6, paragrafa 1(a) ove Konvencije ne odnosi se ni na jedan od gore spomenutih projekata poduzetih isključivo ili pretežno u cilju istraživanja, razvoja i ispitivanja novih metoda ili proizvoda na manje od dvije godine, osim ako bi se njima vjerovatno uzrokovao značajan nepovoljan efekat na okoliš ili zdravlje.

22. Svaka promjena ili proširenje aktivnosti, gdje se samom takvom promjenom ili proširenjem ispunjavaju kriteriji/pragovi uspostavljeni u ovom aneksu, predmetom su člana 6, paragrafa 1 (a) ove Konvencije. Svaka druga promjena ili proširenje aktivnosti predmetom su člana 6, paragrafa 1 (b) ove Konvencije.

Napomene

1/ Nuklearne elektrane i drugi nuklearni reaktori prestaju bivati takvom instalacijom kad se svo nuklearno gorivo i drugi radioaktivno kontaminirani elementi permanentno uklone sa lokacije instalacije.

2/ U svrhu ove Konvencije, „aerodrom“ označava aerodrom koji je u skladu s definicijom iz Čikaške konvencije iz 1944. godine, kojom se uspostavlja Međunarodna organizacija za civilnu avijaciju (Aneks 14).

3/ U svrhu ove Konvencije, „brza cesta“ označava cestu koja je u skladu s definicijom iz Evropskog sporazuma o glavnim arterijama međunarodnog saobraćaja od 15. novembra 1975. godine.

Aneks II ARBITRAŽA

1. U slučaju da dođe do spora koji se preda na arbitražu u skladu s članom 16, paragraf 2, ove Konvencije, strana ili strane će obavijestiti sekretarijat o predmetu arbitraže i naznačiti osobito članove ove Konvencije čije su tumačenje ili primjena u pitanju. Sekretarijat će proslijediti primljene informacije svim Potpisnicama ove Konvencije.

2. Arbitražni tribunal se sastoji od tri člana. I strana ili strane tužiteljice i druga strana ili strane u sporu imenuju arbitražnog suca, a dva arbitražna suca tako imenovana će zajedničkim dogovorom odrediti trećeg arbitražnog suca, koji će biti predsjednik arbitražnog tribunala. On ne smije biti državljanin nijedne od strana u sporu, niti mjesto njegovog uobičajenog boravišta smije biti na teritoriji ijedne od tih strana, niti on smije biti zaposlen kod njih, niti smije biti da je radio na tom slučaju u bilo kom drugom svojstvu.

3. Ako se predsjednik arbitražnog tribunala ne odredi u roku od dva mjeseca od imenovanja drugog arbitražnog suca, Izvršni sekretar Ekonomske komisije za Evropu će, na zahtjev bilo koje od strana u sporu, odrediti predsjednika u daljnjem dvomjesečnom roku.

4. Ako jedna od strana u sporu ne imenuje arbitražnog suca u roku od dva mjeseca od prijema zahtjeva, druga strana može u tom smislu informisati Izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu, koji će imenovati predsjednika arbitražnog tribunala u roku od daljnjeg dvomjesečnog roka. Po imenovanju, predsjednik arbitražnog tribunala će zahtijevati da strana koja nije imenovala arbitražnog suca to učini u roku od dva mjeseca. Ako ona to ne učini u datom roku, predsjednik će obavijestiti Izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu, koji će obaviti to imenovanje u daljnjem dvomjesečnom roku.

5. Arbitražni tribunal donosi odluku u skladu s međunarodnim pravom i odredbama ove Konvencije.

6. Svaki arbitražni tribunal osnovan u skladu s odredbama predviđenim u ovom aneksu sačinjava svoj vlastiti pravilnik.

7. Odluke arbitražnog tribunala, i o postupku i o suštini, donose se većinom glasova njegovih članova.

8. Tribunal može poduzeti sve potrebne mjere u cilju ustanovljavanja činjenica.

9. Strane u sporu će olakšati rad arbitražnog tribunala a osobito korištenjem svih sredstava koja su im na raspolaganju, one će:

- a) dostaviti tribunalu sve relevantne dokumente, sredstva i informacije;
- b) omogućiti mu, po potrebi, da poziva svjedoke ili vještake i da pribavi njihovo svjedočenje.

10. Strane i arbitražni suci moraju štiti povjerljivost svake informacije koju dobiju u povjerenju tokom postupanja arbitražnog tribunala.

11. Arbitražni tribunal može, na zahtjev jedne od strana, preporučiti privremene mjere zaštite.

12. Ako se jedna od strana u sporu ne pojavi pred arbitražnim tribunalom ili ne pruži odbranu svog slučaja, druga strana može zahtijevati od tribunala da nastavi postupak i da donese svoju konačnu odluku. Odsustvo jedne strane ili nedavanje odbrane jedne strane svog slučaja ne predstavlja prepreku postupanju.

13. Arbitražni tribunal može saslušati i utvrditi protutužbe koje proizilaze direktno iz predmeta spora.

14. Ako arbitražni tribunal ne odredi drukčije zbog osobitih okolnosti slučaja, izdaci tribunala, uključujući naknade za njegove članove, padaju na teret strana u sporu u jednakom omjeru. Tribunal vodi evidenciju svih svojih izdataka, i dostavlja njihov konačni obračun stranama.

15. Svaka Potpisnica ove Konvencije koja ima interes za pravnu prirodu predmeta spora, a koja bi mogla biti pod uticajem odluke u datom slučaju, može intervenisati u postupku uz dopuštenje tribunala.

16. Arbitražni tribunal mora donijeti svoju presudu u roku od pet mjeseci od datuma svog ustanovljenja, osim ako ne utvrdi da je neophodno da produži vremenski rok na period koji ne bi trebao biti duži od pet mjeseci.

17. Presuda arbitražnog tribunala mora biti praćena objašnjenjem razloga. Ona je konačna i obavezujuća za sve strane u sporu. Presudu će arbitražni tribunal proslijediti stranama u sporu i sekretarijatu. Sekretarijat će proslijediti primljene informacije svim Potpisnicama Konvencije.

18. Svaki spor koji može proizaći između strana vezano za tumačenje ili izvršenje presude svaka strana može podnijeti arbitražnom tribunalu koji je donio odluku, ili, ako se do njega ne može doći, drugom tribunalu ustanovljenom u tu svrhu na isti način kao i prvi.

Ovim potvrđujem da je gornji prijevod na bosanski jezik identičan originalu sačinjenom na engleskom jeziku.

*Sarajevo, 23.05.2006. godine Ovlašteni sudski tumač za engleski/bosanski jezik
Branka Ramadanović*

Korisne web stranice:

NADLEŽNE INSTITUCIJE

Ministarstvo za vanjsku trgovinu i ekonomske odnose Bosne i Hercegovine

<http://www.mvteo.gov.ba>

Musala 9,
71000 Sarajevo,
Bosna i Hercegovina

Ministarstvo okoliša i turizma FBiH

<http://www.fmoit.gov.ba/>

Alipašina 41,
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

<http://www.fmpvs.gov.ba/>

Titova 15,
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Fond za okoliš FBiH

<http://www.fzofbih.org.ba>

Hamdije Čemerlića 39A
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS

<http://www.vladars.net>

Vlada Republike Srpske,
Trg Republike Srpske br.1; 78000 Banja Luka
Bosna i Hercegovina

Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo

<http://mpz.ks.gov.ba/>

Reisa Džemaludina Čauševića 1,
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

JU Zaštićena prirodna područja Kantona Sarajevo

<http://zppks.ba>

Branilaca Sarajeva 28/1, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

<http://www.ombudsmen.gov.ba/>

Grbavička br.4, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

MEĐUNARODNE INSTITUCIJE

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE)

Misija u Bosni i Hercegovini

<http://www.oscebih.org>

Fra Anđela Zvizdovića 1 t.A

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Regionalni centar za okoliš/životnu sredinu za Srednju i Istočnu Evropu (REC)

<http://www.rec.org.ba>

Derviša Numića 6/III

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Heinrich Boll Stiftung

<http://www.ba.boell.org/>

Čekaluša 42

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Inicijativa za okoliš i sigurnost (ENVSEC)

<http://www.envsec.org>

Musala 9,

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Program Ujedinjenih nacija za okoliš/životnu sredinu (UNEP)

<http://www.unep.org/>

International Environment House

UNEP Regional Office for Europe

11-13, chemin des Anemones

CH-1219 Chatelaine

Switzerland

Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP)

<http://www.undp.org>

Maršala Tita 48

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Delegacija Evropske Komisije u Bosni i Hercegovini

<http://europa.ba>

Skenderija 3a

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Evropska ekonomska komisija Ujedinjenih naroda (UNECE)

<http://www.unece.org/env/pp/welcome.html>

UN Economic Commission for Europe Information Service

Palais des Nations

CH-1211 Geneva 10

Switzerland

ORGANIZACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Centar civilnih inicijativa (CCI)

<http://www.cci.ba>
Zmaja od Bosne 40
71000 Sarajevo

Udruženje za zaštitu okoline

<http://www.zeleni-neretva.ba/>
Omladinska 4
88400 Konjic
Bosna i Hercegovina

Centar za ekologiju i energiju

<http://www.ekologija.ba/>
M. I Ž. Crnogorčevića 8
75000 Tuzla
Bosna i Hercegovina

MDP Inicijative

<http://www.mdpinicijative.ba>
Kralja Aleksandra 52
74000 Doboj
Bosna i Hercegovina

Transparency International

<http://ti-bih.org/>
Gajeva 2,
78000 Banja Luka
Bosna i Hercegovina

Centar za životnu sredinu

<http://www.czzs.org/>
Cara Lazara 24.
78000 Banja Luka
Bosna i Hercegovina

Centar za okolišno održivi razvoj

<http://www.coor.ba>
Stjepana Tomića 1a
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Udruženje za zaštitu i unapređenje okoliša, prirode i zdravlja "EKOTIM"

<http://ekotim.net>
Grbavička 50
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Lokalna Inicijativa Razvoja "LIR"

<http://www.lir.ba>
Petra Kočića 1c
78000 Banja Luka
Bosna i Hercegovina

Ekološka koalicija unskog sliva – EKUS

<http://www.ekus.ba>
Jezerska 8,
77000 Bihać
Bosna i Hercegovina

Fondeko

<http://www.fondeko.ba/>
Branilaca Sarajeva 47,
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

AARHUS CENTRI U REGIONU, ISTIČNOJ EVROPI I CENTRALNOJ AZIJI

Aarhus centar Sarajevo

www.aarhus.ba
Kemala Kapetanovića 17
71000 Sarajevo
Bosna I Hercegovina

Aarhus Centar Subotica

<http://www.aarhussu.rs>
Trg cara Jovana Nenada 15,
24000 Subotica
Srbija

Aarhus Centar Novi Sad

<http://www.aarhusns.rs>
Bulevar Mihajla Pupina 10,
21000 Novi Sad
Srbija

Aarhus Centar Kragujevac

<http://www.aarhuskg.rs>
Prvoslava Stojanovića br. 8,
34000 Kragujevac
Srbija

Aarhus Centar Podgorica

<http://www.arhuscg.me>
IV Proleterske br.19,
81000 Podgorica
Crna Gora

Aarhus Centar Nikšić

<http://www.ozon.org.me>
Serdara Jola Piletića 1,
81400 Nikšić
Crna Gora

Aarhus Centar Tirana

<http://www.aic.org.al>
Ministria e Mjedisit Pyjeve Administrimit
të Ujërave, Rruga e Durrësit nr.27, Tirana

Aarhus Centar Armenija

<http://www.aarhus.am>
Ministry of Nature Protection,
2nd building,
46 Charentsstreet, Yerevan

Aarhus Centar Azerbejdžan

<http://www.aarhuscenter.az>
100a, B.Agayev str. Baku, Azerbaijan Ministry
of Ecology and Natural Resources, room 1, 5/

Aarhus Centar Bjelorusija

<http://minpriroda.by>
V. Horuzhej str., 31-A,
220116 Minsk
Belarus

Aarhus Centar Gruzija

<http://www.aarhus.ge>
Aarhus Centre Georgia
Tbilisi 0114, Gulua Ave. # 6

Aarhus Centar Kirgistan

E-mail: Aarhus@ktnet.kg
Aarhus Public Environmental
Information Centre, Osh

Aarhus Centar Tadžikistan

<http://www.aarhus.tj>
50 Dekhoty str.,734 107 Dushanbe

Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu o pitanjima okoliša:

- Uvod u Aarhusku konvenciju
<http://www.unece.org/env/pp/welcome.html>
- Sadržaj Konvencije
<http://www.unece.org/env/pp/contentofaarhus.htm>
- Tekst Konvencije
<http://www.unece.org/env/pp/treatytext.htm>
- Protokol PRTR
<http://www.unece.org/env/pp/prtr/docs/prtrtext.htm>

Evropska komisija (EK) usvojila je više direktiva, koje su u vezi s Aarhuskom konvencijom. **Direktiva 2003/4/EZ** Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope, od 28. januara 2003. godine o pristupu javnosti informacijama o okolišu i kojom se ukida Direktiva Vijeća Evrope 90/313/EEZ.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0004:EN:NOT>

Direktiva 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope, od 26. maja 2003. godine, kojom je omogućeno učešće javnosti kod izrade određenih planova i programa koji se odnose na okoliš, te se njom izmjenjuju i dopunjuju odredbe o učešću javnosti i pristupu pravosuđu u direktivama Vijeća Evrope: 85/337/EEZ i 96/61/EZ.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0035:EN:NOT>

Uredba 166/2006 Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope, od 18. januara 2006. godine, koja se odnosi na uspostavu Evropskog registra ispuštanja i prijenosa onečišćujućih materija (European Pollutant Release and Transfer Register, E-PRTR).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006R0166:EN:NOT>

Ostale direktive kojima je isto tako propisano učešće javnosti kod donošenja odluka o pitanjima okoliša:

Direktiva 2001/42/EZ, od 27. juna 2001. godine, o procjeni određenih planova i programa koji se odnose na okoliš/vidi, također, stranicu procjena utjecaja na okoliš („environmental impact assessment”).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0042:EN:NOT>

Direktiva 2000/60/EZ, od 23. oktobra 2000. godine, kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Evropske zajednice u oblasti vodne politike.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0060:EN:NOT>

